

ความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว: ศึกษารณีกการ
ห้ามออกจากที่อยู่อาศัย

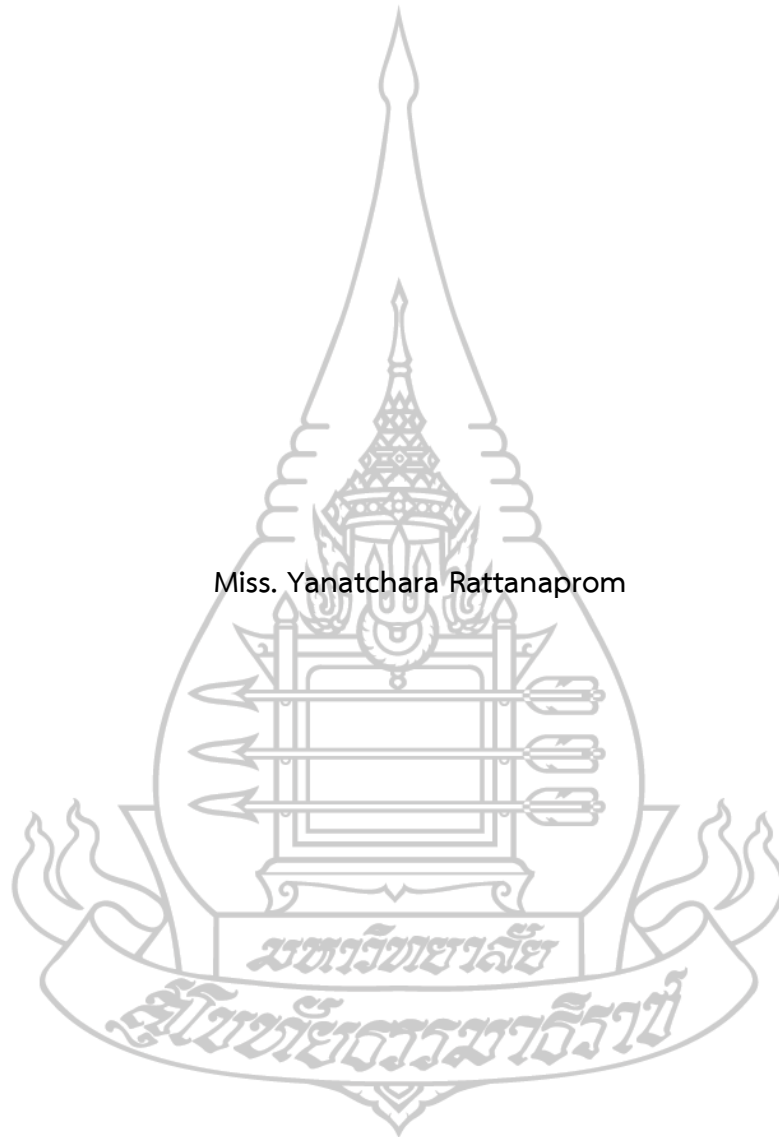

นางสาวญาณัจฉรา รัตนพรหม

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2566

The Suitability To Determine The Conditions of Provisional Release: A
Study of The Condition not to Leave The Residence

Miss. Yanatchara Rattanaprom

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice
School of Law Sukhothai Thammathirat Open University

2023

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ	ความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว: ศึกษากรณีการห้ามออกจากที่อยู่อาศัย
ชื่อและนามสกุล	นางสาวญาณัจฉรา รัตนพรหม
แขนงวิชา / วิชาเอก	กลุ่มวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา	นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณวิช ทัพภวิมล

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2567

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย)
รักษาการแทนรองอธิการบดีฝ่ายการเงินและทรัพย์สิน
รักษาการแทนประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษา คำนวณว่าอิสระ ความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว: ศึกษา
กรณีการห้ามออกจากที่อยู่อาศัย

ผู้ศึกษา นางสาวญาณัจฉรา รัตนพรหม รหัสนักศึกษา 2654003603

ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณวิช ทัพภวิมล ปีการศึกษา 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาคำนวณว่าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ความทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว (2) ศึกษาเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายของประเทศไทย กฎหมายระหว่างประเทศ และต่างประเทศ (3) ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการกำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดเงื่อนไขของศาลประเทศไทยในการกำหนดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว (4) เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราวการใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

การศึกษาคำนวณว่าอิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิจัยจากเอกสาร ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายของประเทศไทย กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายของต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส รวมถึงหนังสือ บทความ วารสาร เอกสารทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัย ได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารข้างต้นเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อไป

ผลจากการศึกษาพบว่า (1) การปล่อยชั่วคราวโดยกายการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยไม่เป็นที่ไปตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่เพื่อเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจึงจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยในระหว่างปล่อยชั่วคราวให้มีความเหมาะสม (2) สหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐฝรั่งเศสต่างก็มีการบัญญัติถึงความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือระดับรัฐธรรมนูญ ทว่าประเทศไทยกลับไม่ได้กำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายระดับพระราชบัญญัติแต่อย่างใด (3) ประเทศไทยได้บัญญัติการปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยไว้เพียงข้อบังคับประธานศาลฎีกา ซึ่งสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย (4) ข้อเสนอแนะให้กำหนดหลักการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยในระหว่างปล่อยชั่วคราวให้มีความเหมาะสมและจะต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

คำสำคัญ การปล่อยชั่วคราว ห้ามออกจากที่อยู่อาศัย การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์

Independent Study title: “The Suitability To Determine The Conditions of Provisional Release: A Study of The Condition not to Leave The Residence”

Author: “Miss. Yanatchara Rattanaprom”; ID: “2654003603”;

Degree: Master of Laws

Independent Study Advisor: Assistant Professor Dr. Punnawit Tupprawimol; Academic year: 2023

Abstract

This independent study aimed to: (1) study the history, concepts, and theories related to the conditions of provisional release: a study of the condition not to leave the residence; (2) study legal provisions in regards to the conditions of provisional release: a study of the condition not to leave the residence in Thailand, the USA, and France; (3) to analyze and to compare legal measures in Thailand with the USA France, (4) to provide recommendations in regards to the development and improvement of the conditions of provisional release: a study of the condition not to leave the residence in Thailand.

The research employed qualitative methodology, relying mainly on documentary research techniques. Collected materials include codes of law from Thailand, the USA, and France; and excerpts from books, articles, academic journals, thesis, and other information from the internet related to the topic. The qualitative data was then analyzed to create recommendations based on the objectives of the research.

The result of this study shows that (1) the condition not to leave the residence in the provisional release is not according to presumption of innocence; (2) United States and France both have the condition not to leave the residence in the provisional release inside their criminal procedure codes or in their act, however there is no clearly legislation about the condition not to leave the residence in Thai criminal procedure codes or in any act; (3) Thailand has provided the conditions not to leave the residence in the provisional release only in the regulations of the President of the Supreme Court that can be easily amended; (4) The proposal of this study is to establish the legal that suitable to determine the conditions of provisional release and to rule the provisional release of the condition not to leave the residence in the Criminal Procedure Code.

Keywords : Provisional release, not to leave the residence, presumption of innocence

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเล่มนี้สำเร็จได้ด้วยคำแนะนำของคณาจารย์ที่ให้ความอนุเคราะห์ ในการให้ความรู้ และคำแนะนำตั้งแต่เริ่มการจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ จนถึงวันที่ได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าอิสระจนสำเร็จเป็นรูปเล่ม และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ซึ่งหากไม่มีท่านเหล่านี้ การศึกษาค้นคว้าอิสระคงจะสำเร็จไม่ได้ ในโอกาสนี้ จึงขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณวิช ทัฬหวิมล ที่กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการค้นคว้าอิสระ ถึงแม้ท่านจะมีภาระงานที่หนักเพียงใด ท่านยังกรุณาสละเวลาของท่านในการแนะนำอย่างละเอียดในการจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ แนะนำแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องและช่วยตอบคำถาม ตลอดจนช่วยกรุณาตรวจทานแก้ไข โดยมุ่งหวังเพื่อให้การจัดทำการศึกษาค้นคว้าอิสระเล่มนี้ สำเร็จด้วยดี นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา เมืองถ้ำ ที่กรุณาช่วยเหลือให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาในการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ด้วยเช่นกัน ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งและระลึกในบุญคุณของท่านทั้งสองเสมอ จึงขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสอง เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ในการนี้ขอขอบพระคุณพันตำรวจโทอิทธิพันธ์ รัตนพรม นางวรรณชิตา รัตนพรม และนายภูสิทธิ รัตนพรม ปิตามารดา และน้องชายของผู้วิจัยที่ให้กำลังใจมาตลอดทำให้ผู้วิจัยมีพลังใจที่ดีและเกิดความพยายามในการเรียนการสอบอย่างอดทนไม่ย่อท้อ และผลักดันให้ผู้วิจัยมีวันนี้ อีกท่านที่คอยสนับสนุนผู้วิจัยตลอดมา คือนายปานเทพ นาคทิพย์พิมาน ที่ให้ความช่วยเหลือในการเป็นที่ปรึกษาและคอยให้กำลังใจอยู่เสมอ และเป็นคนเก่งในด้านวิชาการที่สอบถามเรื่องใด ก็จะได้คำตอบที่ดีมาโดยตลอด พร้อมเฝ้าถ่ายรูปแสดงความยินดีในวันที่ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา และขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ โดยเฉพาะเพื่อนร่วมห้องและเพื่อนสนิทที่ทำงานต่างรับฟังและให้การสนับสนุนในการศึกษาของผู้วิจัย

รวมถึงขอขอบคุณผู้เป็นแรงบันดาลใจในการเขียนสารนิพนธ์เล่มนี้ คือ ทนายความท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นครูทนายคนแรก ๆ ของข้าพเจ้า ซึ่งตอนนี้ยังไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว

สุดท้ายการศึกษาค้นคว้าอิสระเล่มนี้มีข้อผิดพลาดประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและหากมีสิ่งใดที่เป็นประโยชน์แก่การศึกษา หรือการพัฒนากฎหมายผู้เขียนขออุทิศไว้เป็นงานวิชาการเพื่อการศึกษาต่อไป

นางสาวญาณัจฉรา รัตนพรม

กันยายน 2567

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญ.....	1
2. วัตถุประสงค์การศึกษา	8
3. สมมติฐานการศึกษา.....	9
4. ระเบียบวิธีวิจัย.....	9
5. ขอบเขตของการศึกษา.....	9
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี หลักการ และความทั่วไป เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว.....	11
1. แนวคิดที่ด้วยหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์.....	11
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจภายใต้กรอบของกฎหมาย.....	13
2.1 ทฤษฎีการคาดคะเนผู้กระทำความผิดที่เป็นอันตราย.....	13
2.2 ทฤษฎีการคาดคะเนผู้กระทำความผิดที่ไม่เป็นอันตราย.....	14
2.3 ทฤษฎีการควบคุมดุลพินิจโดยหลัก Habeas Corpus.....	15
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม.....	15
3.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม.....	16
3.2 ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม.....	17
4. หลักการที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราว.....	20
4.1 หลักนิติรัฐ.....	20
4.2 หลักนิติธรรม.....	21
4.3 หลักความได้สัดส่วน.....	23
4.4 หลักความจำเป็น.....	26

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

5. ความทั่วไปของการปล่อยชั่วคราว.....	28
5.1 ความหมายของการปล่อยชั่วคราว.....	29
5.2 ประเภทของการปล่อยชั่วคราว.....	31
5.3 แนวคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย.....	32
บทที่ 3 บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อย ชั่วคราวของประเทศไทย ระหว่างประเทศ และต่างประเทศ.....	33
1. กฎหมายและข้อบังคับของประเทศไทย.....	33
1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.....	33
1.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	35
1.3 ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565.....	46
1.4 คำแนะนำของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใช้มาตรการกำกับดูแลในระหว่างปล่อย ชั่วคราว พุทธศักราช 2564.....	49
1.5 ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อย ชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2565.....	51
1.6 กรณีศึกษาประเทศไทย.....	55
2. กฎหมายระหว่างประเทศ.....	61
2.1 ปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน.....	60
2.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง.....	61
2.3 กฎมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิด.....	64
3. กฎหมายต่างประเทศ.....	65
3.1 สหรัฐอเมริกา.....	66

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.1.1 รัฐบัญญัติการปฏิรูปการประกันตัว ค.ศ. 1984.....	66
3.1.2 กรณีศึกษาสหรัฐอเมริกา.....	73
3.2 สาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	78
3.2.1 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	78
3.2.2 กรณีศึกษาสาธารณรัฐฝรั่งเศส.....	83
4. สรุปและตารางเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ.....	85
บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาบทบัญญัติของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมในการ กำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว.....	91
1. ปัญหาว่าด้วยความจำเป็นของเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว.....	91
2. ปัญหาว่าด้วยความเหมาะสมในการใช้ดุลพินิจของศาลเพื่อกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจาก ที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว.....	95
3. ปัญหาว่าด้วยขอบเขตในการทำคำสั่งร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไข ห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว.....	99
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	104
1. บทสรุป.....	104
2. ข้อเสนอแนะ.....	108
บรรณานุกรม.....	114
ภาคผนวก.....	120

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ติดตัวกับมนุษย์มาตั้งแต่แรกเกิดบุคคลย่อมเป็นเจ้าของสิทธินั้น ไม่มีใครสามารถพรากเอาไปได้ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการจับกุม คุมขังจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายศาลให้สามารถกระทำได้ ซึ่งสิทธิเสรีภาพของบุคคลเหล่านี้กำหนดไว้ในมาตรา 28 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีหลักว่า บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับกุมและคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้¹ และมาตรา 29 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีหลักการสำคัญคือ ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนว่ากระทำความผิดไม่ได้² การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี³ สิทธิของปวงชนชาวไทยที่ถูกรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใด จะขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญได้สะท้อนขอบเขตความคุ้มครองของปัจเจกบุคคลที่พึงได้รับเมื่อจำต้องก้าวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา แม้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง แต่ในขณะเดียวกันการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งปวงก็จำต้องตระหนักถึงความเคารพในสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลไปพร้อมกันด้วย ซึ่งเป็น

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 28 วรรคสอง บัญญัติว่า “การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ”

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสาม บัญญัติว่า “การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี”

สิ่งสำคัญยิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ด้วยเหตุนี้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นการจับกุมหรือคุมขัง จึงจะต้องกระทำโดยคำนึงถึงสัดส่วนและความจำเป็นในการรักษาความสงบเรียบร้อยควบคู่ไปกับการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้น้อยที่สุด อย่างไรก็ตาม การดำเนินกระบวนการยุติธรรมยังคงต้องเผชิญกับปัญหาความได้สัดส่วนระหว่างการรักษาความสงบและการคุ้มครองสิทธิของบุคคลดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนหนึ่งของการคุมขัง ซึ่งก็คือ การปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณาทั้งในชั้นสอบสวน พิจารณาอุทธรณ์ หรือฎีกา แล้วแต่กรณี

ในปัจจุบันการปล่อยตัวชั่วคราวเป็นวิธีการที่ศาลยุติธรรมนำมาใช้ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อสิทธิและเสรีภาพให้กับผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในขั้นตอนการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันอาจมีขึ้นในลักษณะของการให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและต้องมีหลักประกัน⁴ ตลอดจนจนถึงการกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราวต้องปฏิบัติ เช่น ห้ามยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ห้ามพบหรือเข้าใกล้ผู้เสียหาย ห้ามคบค้าสมาคมกับบุคคลบางประเภท ห้ามเข้าไปในสถานที่บางแห่ง หรือกระทั่งห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ถึงแม้ว่าศาลยุติธรรมจะมองเห็นคุณค่าในสิทธิและเสรีภาพของประชาชน แต่ในขณะเดียวกันศาลก็จำต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในการกำหนดหลักประกันหรือเงื่อนไขที่รัดกุมและเหมาะสม เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมดำเนินไปอย่างราบรื่น อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์หรือแนวทางที่ความเหมาะสมในการกำหนดวิธีการทำคำสั่งปล่อยชั่วคราวของศาลกลับไม่ได้สะท้อนออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร จึงก่อให้เกิดคำถามว่าศาลยุติธรรมอาศัยหลักเกณฑ์หรือแนวทางใด เพื่อสนับสนุนเหตุผลในการทำคำสั่งปล่อยชั่วคราวของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเงื่อนไขระหว่างการปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งมีผลกระทบต่อเสรีภาพในการใช้ชีวิตตามปกติของบุคคล

มาตรการทางกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเงื่อนไขให้ต้องปฏิบัติระหว่างมีคำสั่งปล่อยชั่วคราวของศาล ถูกกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 ซึ่งมี

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 บัญญัติว่า “คำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าผู้นั้นต้องควบคุมหรือขังตามหมายศาล ย่อมยื่นได้โดยผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง...”

หลักว่า ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาล จะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ของผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราว หรือกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ปฏิบัติเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อป้องกันภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการ ปล่อยชั่วคราวก็ได้⁵ ซึ่งจากรายละเอียดของกฎหมายข้างต้นพบว่า การกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อย ชั่วคราวนั้นเป็นอำนาจที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลสามารถกระทำได้ แต่อำนาจเช่นว่านั้นกลับบัญญัติไว้ อย่างคลุมเครือ กล่าวคือ แม้กฎหมายจะระบุให้ศาลเป็นผู้สามารถกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อย ชั่วคราว แต่กลับไม่ปรากฏรายละเอียดที่ชัดเจนว่าศาลพึงนำเอาพฤติการณ์ใดมาวินิจฉัยเพื่อค้นหา ความเหมาะสมถึงเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวที่จะต้องได้สัดส่วนกับความผิดที่ถูกกล่าวหา อีกทั้งไม่ ปรากฏความแน่ชัดถึงเงื่อนไขที่ศาลสามารถกำหนดได้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือแม้กระทั่งการกำหนดเงื่อนไขได้ใช้กับโทษ หรือฐานความผิดใด

เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 ไม่ได้วิธีการกำหนดเงื่อนไข ระหว่างปล่อยชั่วคราวที่ชัดเจน ทำให้หลักเกณฑ์หรือแนวทางว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวถูกนำมา กำหนดไว้ในเอกสารฉบับอื่น ที่มีชื่อว่า ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและ วิธีการเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 โดยปรากฏรายละเอียดว่าด้วยการกำหนดเงื่อนไข ในระหว่างปล่อยชั่วคราว ในข้อ 8 ซึ่งมีหลักว่า แม้มีเหตุตามกฎหมายที่จะออกหมายจับ แต่หากศาล เห็นว่า การกำกับดูแลสามารถช่วยลดความเสี่ยงที่ผู้นั้นจะหลบหนี หรือก่อภัยอันตราย หรือความเสียหายในระหว่างปล่อยชั่วคราว ก็ให้มีคำสั่งปล่อยชั่วคราวโดยใช้การกำกับดูแลและการเรียกประกัน เช่น กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ⁶ และข้อ 9 ซึ่งมีหลักว่า “เงื่อนไขที่อาจกำหนดให้ผู้ ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ เช่น (1) ให้มาศาลตามนัด ... (5) ห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ...”⁷ อันเป็นกรณีที่ หลักเกณฑ์หรือแนวทางในการใช้ดุลยพินิจของศาล เพื่อทำคำสั่งกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว

⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสาม บัญญัติว่า “...ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราว หรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ หรือเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ข้อมูลกรณีอิเล็กทรอนิกส์ หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบ หรือจำกัดการ เดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการหลบหนี หรือภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ถ้าผู้ถูก ปล่อยชั่วคราวมิอาจไปถึงสัปดาห์ครบถ้วน แม้ผู้นั้นยินยอม จะสั่งให้ข้อมูลกรณีดังกล่าวได้ต่อเมื่อผู้นั้นมีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อ บุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น”.

⁶ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ข้อ 8.

⁷ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญาพ.ศ. 2565 ข้อ 9.

ถูกนำมากำหนดไว้ในข้อบังคับ ซึ่งอาจถูกเปลี่ยนแปลงได้ทุกเมื่อ ต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งต้องผ่านกระบวนการแก้ไขที่ซับซ้อนกว่า จึงสะท้อนให้เห็นว่ากฎหมายประมวลวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมิได้ให้ความสำคัญต่อวิธีการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวในระดับที่ควรจะเป็น ทั้งที่เป็นเรื่องที่กระทบโดยตรงต่อสิทธิมนุษยชนของปัจเจกบุคคล นอกจากนี้ แม้การกำหนดรายละเอียดข้างต้นจะช่วยขยายความเข้าใจถึงกรอบอำนาจของศาลในการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น แต่กระนั้นก็ยังขาดความชัดเจนถึงรายละเอียดในการทำคำสั่ง เช่น เงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยมีความเหมาะสมจะกำหนดกับความผิดที่ถูกล่ามำหาเรื่องใด หรือการห้ามเดินทางออกนอกประเทศ หรือออกนอกพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจะกำหนดได้กับความผิดใด จึงจะเหมาะสม เรื่องเหล่านี้ยังคงเป็นปัญหาที่ยังคลุมเครือ เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ขาดความชัดเจน แม้จะพิจารณาประกอบข้อบังคับของประธานศาลฎีกาดังที่กล่าวไปข้างต้น เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันก็ตาม

นอกจากนี้ จะได้กล่าวถึงการปัญหาของกฎหมายว่าด้วยการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวที่ไม่ชัดเจน การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้จะมุ่งศึกษาถึงเงื่อนไขระหว่างการปล่อยชั่วคราวได้แก่ เงื่อนไขการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างการปล่อยชั่วคราว^๘ เนื่องจากเงื่อนไขข้อนี้เป็นกรจำกัดสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนอย่างร้ายแรง เนื่องจากเป็นเงื่อนไขที่ห้ามบุคคลใช้ชีวิตตามวิถีปกติ ฉะนั้น เงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวนี้จึงมีความเหมาะสมและความจำเป็นต่อการนำมาใช้เป็นเครื่องพิจารณาค้นหาความได้สัดส่วนของความเหมาะสมและความจำเป็นในการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวให้ได้ระดับเหมาะสมกับลักษณะการกระทำความผิดหรือโทษทางอาญาที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวนั้นถูกล่ามำหาว่าได้กระทำความผิด

อย่างไรก็ตาม จากบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังที่กล่าวไปข้างต้น ทำให้ทราบว่า กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวถูกกำหนดไว้ในมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และได้ถูกขยายความชัดเจนเพิ่มขึ้นใน ข้อ 9 ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีการเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 โดยรายละเอียดว่าด้วยเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวที่สามารถกำหนดได้นั้น ไม่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย

^๘ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ข้อ 9 (5) ห้ามออกจากที่อยู่อาศัย.

แต่กลับถูกนำไปกำหนดไว้ในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาซึ่งไม่ได้มีสถานะเป็นกฎหมายรวมถึง คำแนะนำของประธานศาลฎีกา นอกจากนี้รายละเอียดในการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว นั้นมีเพียงระบุให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจเพื่อกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต้อง ปฏิบัติทำคำสั่งปล่อยชั่วคราวได้เท่านั้น แต่ไม่ได้ปรากฏรายละเอียดอื่นใดที่ชี้ให้เห็นว่าการที่ศาล สมควรเลือกเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวใดจึงจะเหมาะสมกับความผิดที่ถูกกล่าวหา โดยเฉพาะใน ส่วนของเงื่อนไขการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยซึ่งกระทบกับการใช้ชีวิตตามปกติสุขอย่างร้ายแรงไม่ว่าจะ เป็นกรณีเจ็บป่วย การศึกษา และการประกอบอาชีพ อีกทั้งเมื่อพิจารณาแบบคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ได้กำหนดความยินยอมในการปฏิบัติตามคำสั่ง หรือเงื่อนไขใด ๆ ของศาลเพื่อป้องกันการหลบหนี หรือเหตุอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราว รวมถึงการใช้มาตรการกำกับ ดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ก็ยังไม่ปรากฏเงื่อนไขที่ละเอียดเพียงพอว่า ผู้ต้องหา หรือจำเลยยินยอมรับ เงื่อนไขใด แต่เพื่อโอกาสที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวก็ต้องยินยอมตามแบบฟอร์มของศาลไป ฉะนั้น จากความไม่ชัดเจนของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่าง การปล่อยตัวชั่วคราว จึงก่อให้เกิด 1) ปัญหาว่าด้วยความจำเป็นของเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ระหว่างปล่อยชั่วคราว 2) ปัญหาว่าด้วยการใช้ดุลพินิจของศาลเพื่อกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่ อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวให้เหมาะสมกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และ 3) ปัญหาว่าด้วยขอบเขตใน การทำคำสั่งกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว

ประการแรก ปัญหาว่าด้วยความจำเป็นของเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อย ชั่วคราว ตามมาตรา 28 และมาตรา 29 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ รับรองสิทธิและเสรีภาพในการใช้ชีวิตตามปกติของปัจเจกชน แม้เงื่อนไขการห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ระหว่างปล่อยชั่วคราวจะเป็นไปเพื่อเป้าหมายในการอำนวยความสะดวกในการนำตัวผู้กระทำความ ผิดมาลงโทษ ตลอดจนเพื่อระงับมิให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำ แต่เมื่อเทียบกับความจำเป็นใน การกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนให้น้อยที่สุด จะพบว่า เงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยมี ลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินสมควรและนอกเหนือจากเงื่อนไขห้ามออกจาก ที่อยู่อาศัยแล้วยังมีเงื่อนไขอื่น ๆ ที่สามารถบรรลุผลในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมได้ดีกว่า เช่น หาก ประสงค์ให้ผู้ถูกกล่าวหาไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐานก็สามารถสั่งห้ามเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ พยานหลักฐานได้ หรือหากประสงค์ให้ผู้เสียหายได้รับประกันความปลอดภัยระหว่างที่ผู้ถูกกล่าวหา ได้รับการปล่อยตัว ก็สามารถสั่งห้ามผู้ถูกกล่าวหาที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวเข้าใกล้ผู้เสียหายได้ แม้จะ

มีความกังวลว่าเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยมีขึ้นเพื่อป้องกันการหลบหนีของผู้ถูกกล่าวหา แต่การป้องกันการหลบหนีเช่นว่านั้นก็สามารถเลือกใช้การห้ามเดินทางออกนอกประเทศหรือใช้กำไลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronics Monitoring หรือ EM) ซึ่งมีประสิทธิผลมากกว่าในการระบุตำแหน่งของผู้ถูกปล่อยชั่วคราว อีกทั้ง เมื่อพิจารณาถึงการห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ซึ่งมีลักษณะไม่ต่างจากการกักขังในที่อยู่ หรือ home arrest ซึ่งมีสถานะเป็นโทษทางอาญาประการหนึ่งตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา⁹ ที่จำเป็นต้องมีการกักขังผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดผ่านการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ทั้งที่เขาสวมควรถูกสันนิษฐานว่ายังคงเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด

ประการที่สอง ปัญหาว่าด้วยการไม่มีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในการใช้ดุลพินิจของศาลเพื่อกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา นั้นมีที่มาจากความไม่ชัดเจนของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น แม้จะมีรายละเอียดเพิ่มเติมว่าการใช้ดุลพินิจของศาลไทยต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ในส่วนต้นของมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา¹⁰ ทว่าในทางปฏิบัติกลับพบว่าการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยอาจไม่เหมาะสมกับความผิดที่ถูกกล่าวหา กล่าวคือ ในประเทศไทยได้เคยมีการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยกับความผิดจากการแสดงออกทางการเมือง¹¹ เมื่อเทียบกับกรณีศึกษาที่เคยเกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาที่เงื่อนไขการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยจะถูกเลือกมาใช้ก็ต่อเมื่อ

⁹ Randy R. Gainey. *house arrest Law*. Retrieved from 1 6 May 2024, <https://www.britannica.com/topic/house-arrest>.

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคแรก บัญญัติว่า “ในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ต้องพิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ

- (1) ความหนักเบาแห่งข้อหา
- (2) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด
- (3) พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร
- (4) เชื้อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด
- (5) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่
- (6) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่
- (7) ในกรณีนี้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องชังตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ

โจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้...”

¹¹ united states of america v. rizzuti. (2009).

ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดต้องสงสัยว่ากระทำความผิดร้ายแรงอันเกี่ยวกับเพศ¹² กล่าวได้ว่า ปัจจุบัน ยังไม่มีความชัดเจนถึงขอบเขตการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดเงื่อนไขให้เหมาะสมกับความผิด แม้ว่าจะเป็นความผิดต่อชีวิต ต่อชื่อเสียง หรือต่อทรัพย์สินก็เป็นดุลพินิจโดยแท้ที่ศาลจะกำหนด เงื่อนไขตามที่เห็นสมควร ทำให้การกำหนดเงื่อนไขในความผิดเกี่ยวกับชื่อเสียงอาจเป็นเงื่อนไขที่ รุนแรงกว่าและกระทบต่อเสรีภาพของผู้ต้องหา หรือจำเลยมากกว่าความผิดต่อชีวิตทั้งที่ความผิดต่อ ชีวิตเป็นความผิดที่มีการกระทำที่ร้ายแรงกว่าความผิดต่อชื่อเสียงก็ตาม กรณีจึงมีประเด็นให้ต้อง พิจารณาว่ากฎหมายของไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่าด้วยการใช้ดุลพินิจของศาลเพื่อกำหนดเงื่อนไข ระหว่างปล่อยชั่วคราวนั้น มีความชัดเจนและเหมาะสมเพื่อให้ศาลสามารถเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับ ความผิดที่ถูกกล่าวหาอย่างแท้จริง

ประการที่สาม ปัญหาว่าด้วยขอบเขตในการทำคำสั่งร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนด เงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว การห้ามออกจากที่อยู่อาศัยเป็นการขัดขวาง การใช้ชีวิตตามปกติสุข ซึ่งเป็นเสรีภาพของประชาชน ฉะนั้น จึงก่อให้เกิดคำถามว่าลักษณะของคำสั่ง ที่เหมาะสมต่อความเคารพในเสรีภาพในการใช้ชีวิตต้องเป็นอย่างไร ตลอดจนความเข้มงวดในการทำ คำสั่งต้องถึงระดับใด เช่น ควรมีการกำหนดระยะเวลาในการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยอย่างไร หรือควร มีการกำหนดให้ออกจากที่อยู่อาศัยในกรณีฉุกเฉินหรือไม่ หากมีอุบัติเหตุ หรือเจ็บป่วยที่จะต้องไป รักษาตัวที่โรงพยาบาล แม้กระทั่งการกำหนดวิธีการปฏิบัติตัวของผู้ปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขห้าม ออกจากที่อยู่อาศัยควรทำอย่างไร หากยอมรับเงื่อนไขของศาลแล้ว ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นปัญหาจาก ความไม่ชัดเจนของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงสมควรศึกษาบทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศ อันได้แก่ กฎหมายของสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งได้บัญญัติถึงแนวทางการใช้ดุลพินิจของศาล เพื่อกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย เพื่อนำมาเปรียบเทียบและวิเคราะห์กับกฎหมาย ของประเทศไทยในปัจจุบัน รวมทั้งเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายของไทยให้ชัดเจน ขึ้นต่อไป

¹² ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. *ฟ้องคดี 4 ทะลุฟ้าปาสิหน้าพรรคภูมิใจไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566, จาก <https://tlhr2014.com/archives/43036>. 2565

ทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวกเสรีภาพในการใช้ชีวิตตามปกติของบุคคลผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ในขณะเดียวกันก็เพื่อรักษาสัดส่วนในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งได้ถูกรับรองไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ อันจะเป็นส่วนช่วยให้การอำนวยความสะดวกผ่านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลดีกว่าการให้ดุลพินิจศาลที่กว้างเกินสมควร เมื่อเทียบกับชีวิตของบุคคลหนึ่งที่ถูกจำกัดไว้เสมือนว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดไปแล้ว ทั้งที่บุคคลนั้นยังมีโอกาสต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนได้ ประกอบกับการเพิ่มความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมต่อไป¹³ ให้สังคมลดการตั้งคำถามถึงการใช้อดุลพินิจของศาลในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขไม่มากนัก¹⁴ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยให้มีความชัดเจน มีประสิทธิภาพ มีความทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2. วัตถุประสงค์การศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ความทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายของประเทศไทย ระหว่างประเทศ และต่างประเทศ

2.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการกำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้อดุลพินิจในการกำหนดเงื่อนไขของศาลประเทศไทยในการกำหนดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว

¹³ สื่อศาล. นายพงษ์เดช วานิชกิตติกูล เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม ได้กล่าวถึงกรณีที่มีการตั้งคำถามต่อการพิจารณาและมีคำสั่งของศาลยุติธรรมในการร้องขอปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาในคดีบางคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2567, จาก <https://www.facebook.com/pr.coj/posts/>.

¹⁴ สมชาย ปรีชา ศิลปกุล. ไม่ให้ประกันคือโทษทัณฑ์ของผู้บริสุทธิ์. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2567, จาก <https://www.the101.world/no-bail/>.

2.4 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราว การใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สอดคล้องกับ หลักสิทธิมนุษยชน

3. สมมติฐานการศึกษา

ปัจจุบันประเทศไทยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาสั่งคำร้องในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ว่าจะเป็นมาตรา 107 มาตรา 108 มาตรา 108/1 มาตรา 110 มาตรา 112 มาตรา 113/1 จนถึง มาตรา 119 นอกจากนี้ ในการพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อย ชั่วคราวศาลยังต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ทั้งข้อบังคับ ของประธานศาลฎีกาที่เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวอีกด้วย ซึ่งมาตรา 108 วรรคท้าย ให้อำนาจศาลที่ จะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ของผู้ถูกปล่อยชั่วคราว หรือกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ปฏิบัติตาม ประกอบกับข้อบังคับประธานศาลฎีกาก็ได้ออกข้อกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ไว้ เมื่อพิจารณาแล้วยังไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้ศาลกำหนดเงื่อนไขใช้ควบคู่กับมาตรการปล่อย ชั่วคราวในการปกป้องคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัย ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถมีหลักเกณฑ์ในการใช้และดุล พินิจที่ศาลมีอำนาจสั่งปล่อยชั่วคราวได้อย่างเหมาะสมและได้สัดส่วนในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของ บุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

4. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ทำการศึกษาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประกอบ กับข้อบังคับประธานศาลฎีกา โดยศึกษาความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ระหว่างปล่อยชั่วคราว เมื่อถูกปล่อยตัวชั่วคราวผ่านหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยที่ เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราวและข้อบังคับประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว ของประเทศไทยเป็นหลัก โดยพิจารณาควบคู่ไปกับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในต่างประเทศและมาตรฐานสากล ในกรณีที่มีหลักกฎหมายกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวใน ต่างประเทศ ตลอดจนแนวทางการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในการกำหนดเงื่อนไขปล่อยชั่วคราวกรณี ห้ามออกจากที่อยู่อาศัย รวมถึงคำสั่งหรือคำพิพากษาในคดีต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “ความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว” ฉบับนี้เป็นวิจัยทางนิติศาสตร์ (Legal Research) จัดทำโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยอาศัยค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือหรือเอกสารที่เป็นภาษาไทย รวมถึงการหาข้อมูลทางเว็บไซต์ที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ตลอดจนตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาของศาล หนังสือบทความ แนวคิดทฤษฎี วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอันเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ภายใต้หลักทฤษฎีและหลักกฎหมาย เสนอแนวทางแก้ไขกฎหมายให้มีความเหมาะสม

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎี ความทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว

6.2 ทำให้ทราบถึงการเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายของประเทศไทย ระหว่างประเทศ และต่างประเทศ

6.3 ทำให้ทราบการวิเคราะห์ปัญหาการกำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดเงื่อนไขของศาลประเทศไทยในการกำหนดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว

6.4 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราว การใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี หลักการ และความทั่วไป เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว

การปล่อยชั่วคราวเปรียบเสมือนกุญแจทางกฎหมายสู่อิสรภาพ สิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวก็ได้ถูกรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ¹⁵ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดจะขัดหรือแย้งไม่ได้ อันเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทั้งยังเป็นมาตรการในระหว่างการศึกษาพิจารณาคดีอาญาที่ต้องใช้ความระมัดระวังอย่างยิ่ง เพื่อผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพในร่างกายหรือเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของผู้ต้องหา หรือจำเลย จึงต้องพิจารณาในส่วนของความทั่วไป แนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราว ดังนี้

1. แนวคิดว่าด้วยหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์

เมื่อจำเลยในคดีอาญาต้องถูกขังอยู่ระหว่างการพิจารณาคดีย่อมถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพขาดอิสรภาพรวมถึงส่งผลต่อความเสียหายใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการถูกจำกัดเสรีภาพนี้ได้ หลักการ "สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์" (Presumption of Innocence) หรือหลักการที่ว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกดำเนินคดีถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า ได้กระทำความผิด และต้องปฏิบัติต่อผู้นั้นเหมือนเป็นผู้บริสุทธิ์ตลอดกระบวนการ กล่าวคือ กระบวนการตั้งแต่ถูกตั้งข้อกล่าวหา หรือถูกกล่าวหา จนไปถึงระหว่างการพิจารณา จะปฏิบัติเหมือนกับผู้กระทำความผิดไม่ได้ เพื่อเป็นข้อผูกมัดให้เจ้าหน้าที่รัฐค้ำประกันและปฏิบัติต่อจำเลยทั้งหลายโดยปราศจากอคติ เป็นหลักที่มีอิทธิพลต่อการบัญญัติกฎหมายและเป็นหลักปฏิบัติแก่ผู้กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย รวมถึงการใช้เครื่องมือพันธนาการใช้โซ่ตรวนแก่

¹⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติว่า “...ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้...”

จำเลยในระหว่างพิจารณาคดีนั้นกระทำไม่ได้¹⁶ เนื่องจากจำเลยในคดีอาญาอยู่ในฐานะที่ต้องถูกฟ้องร้องลงโทษจึงควรที่จะได้รับสิทธิ รวมถึงได้รับการดูแลหรือให้ความสำคัญมากกว่าโจทก์ที่เป็นผู้กล่าวหา ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้รับรองไว้ในมาตรา 29 วรรคสอง¹⁷ หลักการนี้จึงควรให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับอิสรภาพในระหว่างการดำเนินคดีด้วยการปล่อยชั่วคราวเพื่อให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยได้มีโอกาสไปเตรียมตัวเตรียมพยานแสวงหาพยานหลักฐานในการต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้อย่างเต็มที่

นอกจากนี้ หลักการดังกล่าวก็ได้รับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน UDHR ข้อ 11 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ICCPR ข้อ 14 เพื่อยืนยันว่าการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการปกป้องสิทธิมนุษยชน ดังนั้น ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นภาระการพิสูจน์ให้ปราศจากข้อสงสัยย่อมตกเป็นของโจทก์ที่จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า จำเลยกระทำความผิดโดยสิ้นสงสัยและหากมีข้อสงสัยย่อมเป็นประโยชน์แก่จำเลย โดยภาระการพิสูจน์ว่าเป็นผู้กระทำความผิดย่อมตกอยู่กับฝ่ายที่กล่าวหา และไม่มีผู้ใดถูกตัดสินว่ามีความผิดจนกว่าจะมีการพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยอันสมควร¹⁸

หลักการนี้มีเหตุผลเบื้องหลังที่ยึดโยงกับเรื่องของสิทธิมนุษยชนและระบอบวิธีพิจารณาคดีที่เป็นธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องเผชิญหน้าต่อการกล่าวหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ผิดพลาด ซึ่งเป็นเรื่องอาจจะเกิดขึ้นได้ในทางปฏิบัติ ทั้งในทางกฎหมายและทางสังคม การตกเป็นผู้ต้องหา หรือจำเลย ที่ตกเป็นผู้ถูกตัดสินว่าได้กระทำความผิดทางอาญานั้น ส่งผลกระทบต่อหลายด้านทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และในด้านส่วนตัว เช่น เสรีภาพในการเดินทางย่อมถูกลดทอน เนื่องจากการเดินทางเข้าออกประเทศย่อมกระทำได้อย่างยากลำบาก เพราะมีประวัติเป็นผู้ต้องหา หรือจำเลยในการกระทำความผิดทางอาญา หรือการเข้าทำงานบางประเภท เช่น การรับราชการย่อมไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากโดยทั่วไปย่อมตกอยู่ภายใต้ระเบียบที่

¹⁶ อัครชัย ชัยมณีการเกษ. (2566). *พิจารณาปัญหาสิทธิในการประกันตัวจากบทกฎหมายในไทยถึงต้นแบบในสหรัฐ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2566, จาก <https://tlhr2014.com/archives/52922>.

¹⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสอง.

¹⁸ ทินมณี เจียวเลี่ยน. *ปัญหาความไม่สอดคล้องของมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกฎหมายไทยต่อกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง : ศึกษากรณีหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์บัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2563. หน้า 11.

กำหนดคุณสมบัติให้ทำงานราชการ จะต้องเป็นผู้ที่ถูกพิพากษาถึงที่สุดว่า กระทำความผิดในทางอาญามาก่อน ประการต่อมา เพื่อการจำกัดอำนาจรัฐและคุ้มครองเสรีภาพของประชาชน เป็นที่แน่นอนว่าในหลาย ๆ เรื่องการใช้เสรีภาพของประชาชน อันบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญอาจจะเป็นความผิดทางอาญาได้ เช่น การปฏิบัติมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ อย่างไรก็ตามในรัฐที่ยอมรับหลักการพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยย่อมต้องคำนึงถึงหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น¹⁹ หรือเสรีภาพในการแสดงออก และในหลายประเทศที่ประชาธิปไตยมีความเข้มแข็ง การพิจารณาคดีและการใช้ดุลพินิจของศาลในการทำคำพิพากษาในคดีที่เกี่ยวข้องการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ศาลย่อมต้องให้ความสำคัญและคำนึงถึงหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อย่างยิ่ง หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จึงเป็นกลไกหนึ่งในการจำกัดอำนาจรัฐมิให้ลงโทษทางอาญาแก่ผู้ต้องหา หรือจำเลยที่สามารถใช้เสรีภาพของตนได้ เช่นนี้ การปฏิบัติต่อผู้ต้องหา หรือจำเลยจะต้องปฏิบัติเสมือนว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทำให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยจะต้องได้รับสิทธิในการปล่อยชั่วคราว การประกันตัวในการร้องขอปล่อยชั่วคราวในคดีอาญาเป็นหลัก การไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเป็นเพียงข้อยกเว้น รวมไปถึงศาลจะต้องให้เหตุผลตามมาตรา 108/1 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าเหตุที่จะไม่ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลยนั้นเพราะเหตุใดตามกฎหมาย

โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้พิพากษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาพิพากษาคัดสินคดี จะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงพยานหลักฐานต่าง ๆ ให้เกิดความแน่ใจมั่นใจอย่างสิ้นข้อสงสัยเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบที่เลวร้ายแก่จำเลย หากมีการตัดสินให้ผู้บริสุทธิ์ต้องรับผิดทั้งที่ตนนั้นไม่ได้กระทำความผิด เพราะผลกระทบที่ติดตามมาจากผลของคำพิพากษาจนถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด คือ การถูกลงโทษที่บังคับเอาเกี่ยวกับเนื้อตัวร่างกาย ทรัพย์สิน และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น ดังคำกล่าวที่ว่า “ปล่อยให้คนสิบคนลอยนวลยังดีเสียกว่าลงโทษคนบริสุทธิ์หนึ่งคน”²⁰

¹⁹ ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564). *หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์: ความหมายเชิงหลักการและความเป็นจริงในคดีที่เกี่ยวข้องกับการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2567, จาก <https://tlhr2014.com/archives/29273>.

²⁰ William Blackstone, *Commentaries on the Laws of England (Book IV)*, (Oxford: Clarendon Press, 1769), P.352.

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจภายใต้กรอบของกฎหมาย

ในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่รัฐ จำเป็นที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจ ถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจ เมื่อมีการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวต่อศาล อำนาจในการสั่งคำร้องดังกล่าวเป็นของศาลว่าจะอนุญาต หรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่ ซึ่งพิจารณาได้ ดังนี้

2.1 ทฤษฎีการคาดคะเนผู้กระทำความผิดที่เป็นอันตราย

การคาดคะเนผู้กระทำความผิดที่เป็นอันตราย (Dangerousness) เป็นกระบวนการตัดสินใจที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์ และข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด กระบวนการพิจารณาผู้กระทำความผิดที่เป็นอันตรายจะเริ่มตั้งแต่ขั้นรู้ตัว การจับกุม การสืบสวน การสอบสวน การฟ้องร้อง และการพิจารณารวมถึงการพิพากษาคดี จนกระทั่งการลงโทษอย่างเหมาะสมของเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยของสาธารณบุคคลและผู้เสียหายในอาชญากรรมโดยการประเมิณหรือคาดคะเนผู้ต้องหา หรือจำเลย ที่มีอันตรายทั้งในปัจจุบันและในอนาคต²¹

การคาดคะเนอันตรายของผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาโดยใช้วิธีการที่เปิดเผยตรวจสอบได้ เป็นความจำเป็นและเป็นวิธีการที่มีเหตุผลทางด้านจริยธรรม ซึ่งการคาดคะเนแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) การคาดคะเนตามปกติ ในการกลั่นกรองผู้กระทำความผิดเป็นกิจวัตรเป็นประจำวัน (Customary) การคาดคะเนตามปกติ ได้แก่ กรณีตำรวจจับกุมสามเฒ่าที่ทำร้ายภรรยา คนเมาสุรา อาละวาด โดยควบคุมตัวไว้ชั่วคราวหรือเท่าที่จำเป็น หรือเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

2) การคาดคะเนในกรณีพิเศษ (Exceptional Case) เป็นเหตุผลในการดำเนินการของรัฐในคดีที่มีความรุนแรงหรือมีความสำคัญ และต้องมีเหตุผลสนับสนุนการดำเนินการควบคุม เช่น อาชญากรอาชีพ ตดินิสัย วิกลจริต หรือจิตผิดปกติ²²

2.2 ทฤษฎีการคาดคะเนผู้กระทำความผิดที่ไม่เป็นอันตราย

ระบบกฎหมายและการลงโทษมีรากฐานมาจากความยุติธรรม ความเมตตาปราณีมนุษยธรรม และความจำเป็นทางเศรษฐกิจ การคาดคะเนผู้ต้องหาที่ไม่เป็นอันตรายจะช่วยลดภาระในการควบคุม

²¹ สุรินทร์ มากชูชิต. ระบบปล่อยชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหา ศึกษาการใช้หลักประกันในคดีอาญา. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2555. หน้า 23.

²² เรื่องเดียวกัน. หน้า 24.

หรือซึ่งผู้กระทำความผิด โดยอาจใช้มาตรการทางกฎหมายหรือการแพทย์ หรือทางสังคมเข้ามาใช้ในการปล่อยตัวชั่วคราวความถูกต้องในการคาดคะเนขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงถึงเหตุผลเพราะเหตุที่กฎหมายให้ใช้ดุลพินิจได้นั้น มีความคิดในเรื่องการปล่อยชั่วคราว หากกระทำตามหลักเกณฑ์หรือเรียกหลักประกันตามที่กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวของแต่ละศาล กำหนดแล้ว จะเป็นการป้องกันตัวผู้ที่มีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือปล่อยชั่วคราวนั้นได้ทันที

แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในการปล่อยชั่วคราวหรือหลักเกณฑ์ในการเรียกหลักประกัน หากเจ้าหน้าที่ของรัฐจะกระทำการทุจริต ตัวหลักประกันที่เรียกมานั้นก็ไม่ได้เกี่ยวข้องหรือเป็นเกราะป้องกันเจ้าหน้าที่นั้น และสิ่งที่ป้องกันได้ดีที่สุดก็คือกฎหมาย เพราะหากเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการถูกต้องตามกฎหมายแล้ว แม้ในกรณีที่จะมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือปล่อยชั่วคราวไปโดยการกำหนดเงื่อนไข ไม่ได้เรียกหลักประกัน แต่ถ้าหากกระทำโดยสุจริตและตามที่กฎหมายให้อำนาจที่จะกระทำได้แล้ว ย่อมเป็นเกราะป้องกันที่ดีที่สุด²³

2.3 ทฤษฎีการควบคุมดุลพินิจโดยหลัก Habeas Corpus

หลัก Habeas Corpus เป็นหลักการคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอันเป็นหลักเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพโดยธรรมชาติของบุคคล โดยนำมาเป็นวิธีป้องกันการละเมิดเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะ และคุ้มครองจากการใช้อำนาจจับกุม กักขัง ควบคุมตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่รัฐ หากบุคคลหรือผู้ถูกกล่าวหาคนหนึ่งคนใดถูกควบคุมโดยปราศจากเหตุอันควรหรือไม่ชอบด้วยกระบวนการของกฎหมาย ผู้ถูกควบคุมก็จะได้รับความคุ้มครองจากหลักการ Habeas Corpus เป็นหลักกฎหมายในระบบ Common Law ซึ่งสหรัฐอเมริกา เมื่อผู้ต้องหาถูกจับกุม เจ้าพนักงานมักจะควบคุมไว้เพื่อกระทำการสอบสวน ผู้ต้องหาจะร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว โดยอ้างว่าเจ้าพนักงานสามารถทำการสอบสวนต่อไปโดยไม่จำเป็นต้องควบคุมผู้ต้องหา หากผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาจะร้องขอให้ศาลกำหนดระยะเวลาสอบสวนที่พอสมควร หรือในคดีความผิดอุกฉกรรจ์ ผู้ถูกกล่าวหาสามารถอ้างหลัก Habeas Corpus ด้วยการเสนอหลักฐานพิสูจน์เหตุผลสมควรในการปล่อยชั่วคราวต่อศาล นอกจากนี้ คดีระหว่างพิจารณาศาลอุทธรณ์ จำเลยก็อาจอ้างหลัก Habeas Corpus เพื่อให้ได้รับการปล่อยชั่วคราว²⁴

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม

²³ เพิ่งอ้าง

²⁴ สุพร วัฒนวงศ์วรรณ. การคุ้มครองเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2529. หน้า 9.

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นเครื่องมือที่มีความจำเป็นในสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งการปล่อยชั่วคราวก็เป็นส่วนหนึ่งในที่ประสานระหว่างผลประโยชน์ของบุคคลและสังคมให้เกิดความปลอดภัย โดยระบบการดำเนินคดีอาญามี 2 รูปแบบ คือ ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม และทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบนี้เป็นสิ่งที่จะต้องนำมาพิจารณาเพื่อชั่งน้ำหนักอย่างเข้มข้นในการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหา หรือจำเลย แล้วแต่กรณี อย่างไรก็ตามในรัฐที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย หรือรัฐสมัยใหม่มีแนวโน้มว่าส่วนมากเลือกใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาประเภทที่คุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ²⁵

3.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม

ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) จะมีการมุ่งเน้นประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมอย่างเข้มข้น ในการควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลักฐานเรื่องของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นเรื่องรองลงมา โดยกระบวนการดำเนินการจะต้องรวดเร็ว รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพราะเชื่อว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถควบคุม ปราบปรามอาชญากรรม หรือนำตัวอาชญากรมาลงโทษตามกฎหมายได้ ย่อมส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริต

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถที่จะวินิจฉัยความผิดถูกในขั้นต้นได้ โดยคดีอาญา ซึ่งเข้ามาสู่การดำเนินกระบวนการยุติธรรมตามทฤษฎีนี้จะดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสและให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐ คือ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาลในการใช้ดุลพินิจในการกลั่นกรองอย่างกว้างขวาง ไม่มีขอบเขต เพื่อเน้นในด้านการบังคับใช้กฎหมาย เช่นนี้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยการดำเนินคดีต่อผู้ต้องหา หรือจำเลย ที่มีพยานหลักฐานเพียงพอก็สามารถลงโทษตามความผิดที่กระทำลงได้ ในส่วนของการดำเนินคดีอาญาจะดำเนินการไปตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยมีกระบวนการกลั่นกรอง ในแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่การสืบสวน ก่อนทำการจับกุม การจับกุม การสอบสวนภายหลังการจับกุม การเตรียมคดีเพื่อฟ้องต่อศาล การพิจารณาคดีและการลงโทษผู้กระทำความผิด หรือการปล่อยจำเลย ซึ่งในกรณีผู้ต้องหา หรือจำเลยที่บริสุทธิ์จะถูกพิจารณาเป็นอย่างหลัง เช่น มีพยานหลักฐานไม่เพียงพอ หรือไม่ทราบแน่ชัดว่าได้กระทำ

²⁵ บุรณิมา คุณินาจ. อำนาจศาลในการกำหนดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2558. หน้า 18.

ความผิด ส่วนผู้ที่กระทำความผิดก็จะถูกดำเนินคดีอย่างรวดเร็ว ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ตำรวจ และพนักงานอัยการสามารถพิจารณาความผิดในขั้นต้นได้²⁶

ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมมีข้อดีและข้อเสีย กล่าวคือ วิธีดำเนินการรวดเร็วเด็ดขาด และทันต่อพัฒนาการของอาชญากรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคม ส่วนข้อเสียของทฤษฎีนี้ คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจอย่างมาก เมื่อเป็นเช่นนี้อาจทำให้มีการใช้อำนาจไปในทางที่ไม่ชอบหรือลักษณะ แบบอำเภोजใจ จะมีลักษณะกลายเป็นผู้ก่ออาชญากรรมที่เป็นอันตรายต่อสังคมมากกว่า²⁷

ดังนั้น การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของสังคมให้ปลอดภัยมุ่งเน้นให้นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เพื่อการระงับปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลักและตั้งอยู่บนข้อสันนิษฐานว่าจำเลยมีความผิดยิ่งกว่าข้อสันนิษฐานว่าจำเลยบริสุทธิ์ซึ่งจะโน้มเอียงไปในทางเอื้อความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่รัฐมากกว่า กล่าวคือมุ่งเน้นที่จะให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล อย่างกว้างขวางเพื่อการสืบสวน สอบสวน พิจารณา พิพากษาได้อย่างรวดเร็ว รวดเร็ว สม่่าเสมอ ไม่ค่อยมีรูปแบบที่เป็นทางการและให้อำนาจรัฐในการใช้ดุลพินิจมากเกินไป ฉะนั้นการให้ประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราวจะพิจารณาผลกระทบที่มีต่อสังคมเป็นหลัก หากกระบวนการในส่วนนี้ไม่มีประสิทธิภาพก็จะส่งผลให้สังคมไม่มั่นคงปลอดภัย ดังนั้นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจึงเป็นเรื่องรองลงมา รูปแบบนี้ทำให้เกิดหลักในการดำเนินคดีอาญาที่จะต้องมีตัวจำเลยมาปรากฏอยู่ในห้องพิจารณาในการดำเนินคดีในทุก ๆ ขั้นตอน หากพิสูจน์ได้ว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดจริงก็จะนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษได้ รัฐจึงมีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยเหล่านั้นไว้เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี หรือไปก่อภัยอันตรายใด ๆ ต่อสังคมได้อีก

3.2 ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม

ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) หรือ ความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมาย คำนึงถึงการให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้ทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปตามความถูกต้องตามกฎหมายมากกว่าการนำตัวผู้กระทำความผิดมา

²⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 19.

²⁷ กรกาญจน์ อรุณพลอด. การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย: ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางกฎหมาย และกระบวนการบังคับใช้. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร. 2543. หน้า 15.

ลงโทษ การค้นหาความจริงจะต้องไม่ลำเอียง ไม่มีอคติ จะต้องเป็นกลาง ต้องปฏิบัติตามกฎหมายมากกว่าการใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ เป็นหลักที่สามารถตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐได้ เรียกว่า หลักนิติธรรม (Rule of law) ซึ่งทฤษฎีนี้จะสอดคล้องกับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ด้วย กระบวนการยุติธรรมที่ดีต้องมีการถ่วงถ่วงนั้นเจ้าหน้าที่รัฐต้องคำนึงถึงความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนเป็นหลักการ มิใช่มุ่งเน้นแต่ความพยายามในการป้องกันอาชญากรรมเพียงอย่างเดียว การปล่อยชั่วคราวตามทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมจึงให้ความสำคัญกับสิทธิ เสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นอย่างมากเพื่อให้จำเลยได้ออกมามีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังนั้นเจ้าหน้าที่รัฐต้องคำนึงถึงความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนเป็นหลัก มิใช่มุ่งเน้นแต่ความพยายามในการป้องกันอาชญากรรมเพียงอย่างเดียว เช่นนี้จึงให้ความสำคัญกับสิทธิหรือเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นอย่างมากเพื่อให้จำเลยได้ออกมามีโอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่อย่างไรก็ดี กระบวนการนิติธรรมนี้จะมีการดำเนินการเป็นไปอย่างเชื่องช้า มีการตรวจสอบในทุกขั้นตอนเพื่อที่จะสามารถป้องกันกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดและคุ้มครองสิทธิของบุคคลได้ บุคคลย่อมได้รับการปฏิบัติด้วยวิธีการที่กำหนดไว้โดยชอบอย่างชัดเจนด้วยกฎหมายซึ่งจะยึดถือกฎหมายเป็นหลัก²⁸

ทฤษฎีนี้ยึดถือวิธีการได้มาซึ่งความเป็นธรรม ประกอบกับวัตถุประสงค์ในเรื่องของการควบคุมอาชญากรรม ศาลจึงต้องทบทวนการสืบเสาะแสวงหาพยานหลักฐาน กล่าวคือ บุคคลจะถูกกล่าวหาว่าประกอบอาชญากรรมเพียงเพราะมีพยานหลักฐานว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดไม่ได้ แต่จะต้องผ่านกระบวนการพิจารณาโดยละเอียด ทฤษฎีนี้จึงไม่ยอมรับพยานหลักฐานซึ่งได้มาโดยมิชอบหรือละเมิดกฎหมาย อาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมยึดถือกฎหมายเป็นหลัก จึงสอดคล้องกับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเขาได้กระทำความผิดที่กล่าวไปข้างต้น

ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมมีข้อดีและข้อเสีย ดังนี้ ข้อดีคือ มีการให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน การพิจารณาจะต้องผ่านกระบวนการที่เป็นธรรมในทุก ๆ ขั้นตอน ในส่วนของข้อเสียคือ หากให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากเกินไปอาจทำให้

²⁸ อุทัย อาทิเวช. *ประมวลสาระชุดวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2565, หน้า 3-13.

ความสงบเรียบร้อยของสังคมได้รับผลกระทบอาชญากรหรือผู้ที่กระทำผิดจริงนั้น มีโอกาสหลุดพ้น และมีโอกาสหลบหนีจากการถูกลงโทษได้อันจะก่อให้เกิดอันตรายต่อความสงบสุขของสังคมได้

ดังนั้น ความแตกต่างของทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) กับทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) จะอยู่ที่วิธีปฏิบัติการที่ให้น้ำหนักกับทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมมากเกินไปอาจส่งผลให้สังคมยอมรับการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐได้ เช่น การล่อลวง ช่มชู้ การจับ การค้น ที่ไม่เป็นไปตามขั้นตอน ซึ่งอาจส่งผลให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกละเมิดได้โดยง่าย พิจารณาถึงความแตกต่างแล้วในส่วนที่มีความเหมือนกัน คือ ทั้งสองทฤษฎีมีเป้าหมายอันเป็นหัวใจหลักที่ตรงกันคือ มุ่งที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคมโดยรวม และในความเป็นจริงไม่มีระบบกฎหมายของประเทศใดจะนำทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมาใช้เพียงทฤษฎีเดียวเท่านั้น เนื่องจากจะต้องผสมผสานเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อกระบวนการนิติธรรมของประเทศนั้น ๆ ซึ่งประโยชน์สาธารณะก็คือความสงบเรียบร้อยภายในรัฐ ส่วนประโยชน์เอกชนคือสิทธิเสรีภาพของประชาชน อันเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้เพื่อสร้างคุณธรรมให้เข้มแข็ง²⁹

สำหรับการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยใช้วิธีการตามหลักการ 2 ประการในข้างต้นที่กล่าวมา คือ ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมกับทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม ก่อนหน้าปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยจะใช้วิธีแบบทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control) ในการใช้กฎหมายอาญาอย่างเคร่งครัด แสวงหาพยานหลักฐานโดยเร็ว พิสูจน์โดยเร็ว แต่ละเลยสิทธิในการต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรมของผู้ต้องหา หรือจำเลย มุ่งเน้นเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่หลังจาก พ.ศ. 2540 ประเทศไทยเริ่มใช้ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process) ในกระบวนการตั้งแต่จับกุม สอบสวน ฟ้องร้อง การพิจารณาคดีในศาล ต้องให้สิทธิผู้ต้องหา หรือจำเลยในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ในทุกขั้นตอนอันเป็นไปตามหลักนิติธรรม ซึ่งการปรับเปลี่ยนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็เป็นไปตามรูปแบบกระบวนการนิติธรรม ในทางปฏิบัตินั้นพิจารณาจากตัวบทกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรและจากแนวการปฏิบัติ ซึ่งกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นไปตามทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม ไม่มีปัญหาในเรื่องสิทธิการปล่อยชั่วคราว สิทธิในการให้การ หรือไม่ให้การก็ได้

²⁹ บุรณิมา คุณิอาจ. *อำนาจศาลในการกำหนดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว*. (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, กรุงเทพมหานคร. 2558. หน้า 22.

แต่ในทางปฏิบัติอาจมีบางกรณีที่กลับไปใช้วิธีการแบบทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control) ได้³⁰

4. หลักการที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราว

การนำเอาตัวบุคคลมาไว้ในอำนาจรัฐเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลนั้น แม้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยเรียบร้อยและเพื่อประกันการมีตัวบุคคล กล่าวคือ ผู้ต้องหา หรือ จำเลยในคดี โดยการปล่อยชั่วคราวเป็นการผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจากการควบคุมของรัฐ ดังนั้นการจะจำกัดสิทธิเสรีภาพใด ๆ ของบุคคลพึงต้องศึกษาหลักการสำคัญในทางกฎหมายมหาชนควบคู่ไปด้วย

4.1 หลักนิติรัฐ

หลักนิติรัฐ (Legal State) มีสาระสำคัญที่มุ่งเน้นจำกัดอำนาจของผู้ปกครองมุ่งคุ้มครองประชาชนเป็นหลัก เพื่อเป็นการประกันสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่สุดในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา ซึ่งต้องได้รับสิทธิต่าง ๆ ในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ตามกระบวนการของกฎหมาย ในรัฐที่ปกครองด้วยกฎหมาย โดยรัฐจะใช้อำนาจในการจับกุม คุมขัง ลงโทษผู้ต้องหา หรือจำเลย โดยไม่ผ่านกระบวนการต่อสู้คดีในศาลหรือกีดกันไม่ให้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ไม่ได้ อันเป็นการขัดต่อหลักการของหลักนิติรัฐ การให้ความหมายของหลักนิติรัฐ คือ รัฐที่ปกครองโดยกฎหมาย มิใช่ปกครองอย่างตามอำเภอใจมีกฎหมายเป็นลักษณะในการปกครองประเทศ การที่รัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐจะทำการใด ๆ จะต้องมียุทธศาสตร์ให้อำนาจที่จะกระทำได้ มีกฎหมายรองรับการกระทำใด ๆ ของรัฐนั้น กล่าวคือกฎหมายเป็นหลัก ผู้บังคับใช้กฎหมายเป็นรอง เพื่อให้มีกลไกตรวจสอบอำนาจรัฐที่ใช้ไปอย่างเกินส่วนหรือไม่³¹

กฎหมายที่ดีต้องมีความชัดเจนในการบัญญัติให้เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่บัญญัติขึ้น ๆ หลีกเลียงความคลุมเครือในการบัญญัติเพื่อให้มีผลในการตีความน้อยที่สุด เพราะการตีความกฎหมายมักตีความได้หลายนัย และเมื่อกฎหมายอาญาต้องตีความอย่างเคร่งครัด

³⁰ สมาคมสิทธิ เสรีภาพของประชาชน สสส. (2564). *สิทธิได้รับการประกันตัว ผู้ต้องหา จำเลย หลักการและแนวปฏิบัติ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 14 เมษายน 2567, จาก <http://www.ucl.or.th/?p=4024>.

³¹ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน. 2558. หน้า 113.

การเปิดโอกาสให้มีการตีความได้หลายนัยย่อมส่งผลกระทบต่อผู้ต้องหา หรือจำเลยได้ อย่างไรก็ดี การบัญญัติกฎหมายไม่ได้หมายความว่าไม่ควรเปิดโอกาสให้ตีความเพียงแต่บางกรณีควรเปิดโอกาสให้มีการตีความในอนาคตเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมตามกาลสมัยที่สังคมมีการพัฒนาอยู่ตลอด เช่น ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ต่อมากฎหมายที่ดีต้องไม่ขัดหรือแย้งกันเองเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความสับสนและปัญหาในการตีความปรับใช้ ควรร้อยเรียงกันสอดคล้องกันทั้งฉบับ ไม่ใช่มาตราหนึ่งขัดกับอีกมาตราหนึ่งซึ่งมาตรานั้นไม่ใช่ข้อยกเว้น และสำคัญอย่างยิ่งจะต้องสอดคล้องสนับสนุนหลักสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เนื่องจากสิทธิที่กล่าวมานั้นติดตัวมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่เกิดรัฐจะต้องไม่พรากสิ่งมีค่าเหล่านั้นไปจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งทั้งสิ้น เช่น สิทธิในการรวมกลุ่ม สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิผู้พิการ แต่อย่างไรก็ดี เพื่อความสงบเรียบร้อยในสังคมรัฐสามารถออกกฎหมายมาเพื่อจำกัดสิทธิได้ แต่ก็ทำได้เพียงบางประการเท่านั้นที่จำเป็นและพอสมควรแก่เหตุ

ในรัฐที่ปกครองโดยกฎหมายจะต้องมีกฎหมายที่มีบทลงโทษที่เหมาะสมและได้สัดส่วนกับความผิด กล่าวคือ บทลงโทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับจะต้องได้สัดส่วนและสมเหตุสมผลกับความผิดที่ผู้นั้นได้กระทำ หากมีการกระทำความผิดที่ร้ายแรงก็ต้องรับบทลงโทษที่รุนแรง แต่หากเป็นการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงบทลงโทษก็ไม่สมควรที่จะต้องรุนแรงแต่จะต้องลดลงตามสัดส่วนที่สมควร เหมาะสมแก่การกระทำความผิด ฉะนั้น การกำหนดสัดส่วนบทลงโทษให้สัมพันธ์กับความผิดนั้นจะช่วยส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดความยุติธรรมในสังคมส่วนรวมได้³²

4.2 หลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หรือส่วนใหญ่แปลว่า หลักการปกครองโดยกฎหมายนั้น เกิดจากการค้นหาหลักการปกครองที่ดีที่สุด ซึ่งการปกครองที่ดีที่สุดก็คือ กฎหมาย โดยกฎหมายเป็นสิ่งสูงสุดและการปกครองต้องดำเนินตามกฎหมาย หากสังคมสามารถสร้างระบบกฎหมายที่ดีและเป็นธรรมขึ้นมาให้คนประพฤติปฏิบัติตามได้ แม้แต่คนชั่วก็อาจจะมีทางทำความดีขึ้นมาได้เช่นกัน³³

³² เรื่องเดียวกัน. หน้า 115.

³³ ธานินทร์ กรีวิเชียร. *หลักนิติธรรม*. บริษัท ธนาเพลส จำกัด: กรุงเทพมหานคร. 2552. หน้า 2.

คำว่า “นิติธรรม” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายว่า หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายที่บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีคำจำกัดความจาก ศาสตราจารย์พิเศษ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร ว่า “หลักนิติธรรมก็คือ หลักการพื้นฐานแห่งกฎหมายที่สำคัญในระบบประชาธิปไตยที่เกิดทุนศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์และยอมรับนับถือสิทธิแห่งมนุษยชนทุกแง่มุม รัฐต้องให้ความอารักขาคุ่มครองมนุษย์ชนให้พ้นจากลัทธิทรราช หากมีข้อพิพาทใด ๆ เกิดขึ้น ไม่ว่าจะระหว่างรัฐกับเอกชน หรือระหว่างเอกชนกับเอกชน ศาลย่อมมีอำนาจอิสระในการตัดสินข้อพิพาทนั้นโดยเด็ดขาดและโดยยุติธรรมตามกฎหมายของบ้านเมืองที่ถูกต้องและเป็นธรรม”³⁴

นอกจากนี้ หลักนิติธรรม (The Rule of Law) ยังมีพื้นฐานมาจากระบบกฎหมายอังกฤษ มีความคิดว่า มนุษย์ไม่ควรถูกปกครองโดยมนุษย์ แต่ควรจะต้องถูกปกครองโดยกฎหมาย และนักกฎหมายชาวอังกฤษ เอ.วี.ไดซี่ (A.V. Dicey) ได้ให้ความหมายของ หลักนิติธรรม พร้อมกับกล่าวว่า The Rule of Law มีความสำคัญ 3 ประการ³⁵ คือ

ประการแรก ต้องไม่มีการใช้ระบอบทรราช กล่าวคือ บุคคลทุกคนพึงได้รับการพิจารณาพิพากษาโทษโดยศาลยุติธรรม ไม่มีบุคคลใดจะถูกลงโทษ เว้นแต่บุคคลนั้นได้กระทำความผิดต่อกฎหมายเท่านั้น การนำตัวบุคคลใดไปลงโทษโดยประการอื่นย่อมเป็นการไม่ชอบ

ประการที่สอง บุคคลทุกคนเสมอภาคกันโดยสายตาของกฎหมาย กล่าวคือ ไม่มีบุคคลใดอยู่เหนือกฎหมาย หรือมีอภิสิทธิ์ใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใครมีสถานอย่างไร ย่อมอยู่ภายใต้ของกฎหมายของแผ่นดินและอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมตามปกติ

ประการสุดท้าย กฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศอังกฤษ นั้นมีใช้ที่แห่งกฎหมาย แต่เป็นผลแห่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย กล่าวคือ การที่บุคคลมีสิทธิ เสรีภาพประการต่าง ๆ นั้น ไม่ใช่เพราะรัฐธรรมนูญยอมรับ แต่เป็นเพราะมีศาลยุติธรรมเป็นผู้บังคับให้³⁶

หลักนิติธรรมจึงเป็นหลักการที่สำคัญมุ่งเน้นการจำกัดอำนาจรัฐเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยบุคคลทุกคน รวมถึงหน่วยงานของเอกชนและหน่วยงานของรัฐ อีกทั้งเจ้าหน้าที่รัฐต้องมีความรับผิดชอบต่อกฎหมายอย่างยิ่ง (accountable under law) ที่ประกาศบังคับ

³⁴ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554.

³⁵ เรื่องเดียวกัน. หน้า 4.

³⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 9.

ใช้อย่างเสมอภาค มีการพิจารณาพิพากษาคดีด้วยความเป็นอิสระมีความเป็นกลาง และต้องมีมาตรการเพื่อประกันการปฏิบัติตามหลักความสูงสุดแห่งกฎหมาย หลักความเสมอภาคเบื้องต้นแห่งกฎหมาย หลักความรับผิดชอบต่อกฎหมาย หลักความเป็นธรรมในการปรับใช้กฎหมาย หลักความชัดเจนและแน่นอนแห่งกฎหมาย หลักการหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจ หรือการดำเนินการโดยอำเภอใจ จะต้องมีความโปร่งใส โดยหลักการนี้มีความเชื่อว่าการพัฒนาโดยขาดหลักนิติธรรมจะนำไปสู่ความไม่ น่าเชื่อถือ ไม่ไว้วางใจ รวมถึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำอันสามารถนำไปสู่ความขัดแย้งและความไม่สงบในเวลาต่อมาได้

4.3 หลักความได้สัดส่วน

หลักความได้สัดส่วนตามหลักกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ถือเป็นหลักกฎหมายทั่วไป และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในประเทศยุโรปมีหลักการพื้นฐานมาจากหลักความยุติธรรมสำหรับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ถือว่าเป็นหลักกฎหมายมหาชนทั่วไปที่มีได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแต่ก็ได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไปอย่างกว้างขวางไม่เฉพาะแต่ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเท่านั้น ยังมีสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และประเทศอื่น ๆ รวมถึงเป็นหลักกฎหมายในกฎหมายระหว่างประเทศ หลักความได้สัดส่วนมีความสำคัญอย่างยิ่งกับศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ในการนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาในเรื่องที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนรวมถึงการนำมาปรับใช้ และตรวจสอบความชอบธรรมของกฎหมายของการกระทำในทางปกครอง กล่าวได้ว่าเป็นการตรวจสอบการกระทำของรัฐที่ใช้อำนาจด้วยว่ามีการแทรกแซงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหรือไม่ ซึ่งศาลปกครองของสหพันธ์รัฐเยอรมันได้นำหลักการนี้มาใช้ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายมาอย่างยาวนานแล้ว จะเห็นได้ว่า หลักความได้สัดส่วนนั้นเป็นหลักที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักในทางกฎหมายที่สำคัญ³⁷

ทั้งนี้ เพราะรากฐานของหลักความได้สัดส่วนนั้นมีพื้นฐานมาจากหลักความยุติธรรม (Gerechtigkeit) อันเป็นพื้นฐานของหลักกฎหมายทั่วไป เป็นหลักที่คำนึงถึงความยุติธรรมทั้งในส่วนของปัจเจกบุคคลและความยุติธรรมต่อสังคมโดยรวมด้วย ผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกัน รวมทั้งผลประโยชน์ของมหาชนย่อมมีผลกระทบต่อกันและกันเสมอ หลักความได้สัดส่วนนั้น นอกจาก

³⁷ บรรเจิด สิงคะเนติ. *หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน. 2555. หน้า 285.

จะเป็นหลักในทางเนื้อหาที่ห้ามใช้อำนาจรัฐอย่างอำเอใจแล้ว หลักความได้สัดส่วนถือว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐานสำคัญในการควบคุมตรวจสอบการทำงานของรัฐประกอบกับการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำในทางปกครองทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำในทางปกครองที่เป็น การเข้าแทรกแซงในสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนจากผู้มีอำนาจกระทำ ซึ่งก็คือรัฐ ในปัจจุบันนี้หลัก ความได้สัดส่วนได้นำมาใช้พิจารณาเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและมีขอบเขตที่สำคัญที่ได้นำ หลักความได้สัดส่วนมากำหนดขอบเขตของสิทธิขั้นพื้นฐานไม่ให้รัฐละเมิดได้

ต่อมา เนื้อหาอันเป็นสาระสำคัญของหลักความได้สัดส่วนนั้นมีสาระสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

1) ความเหมาะสม กล่าวคือ ความเหมาะสมของมาตรการหรือวิธีการสำหรับ วัตถุประสงค์อันใดอันหนึ่ง

2) ความจำเป็น กล่าวคือ ความจำเป็นของมาตรการ หรือวิธีการ

3) ความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ หรือความสมเหตุผล³⁸ กล่าวคือ ระหว่างผลกระทบกับประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินการตามมาตรการ ซึ่งสาระสำคัญทั้ง 3 ประการ ของหลักความได้สัดส่วนนั้นมีผลมาจากคำวินิจฉัยของศาลสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (Gesetz zur Beschraenkung der Brief-, Post- und Fernmeldewesens ฉบับลงวันที่ 13.8.1968)

หลักแห่งความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ มีหลักการสำคัญอยู่ว่า ในบรรดา มาตรการต่าง ๆ ที่รัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายเปิดช่องให้องค์กรของรัฐสามารถใช้อำนาจไปจำกัดสิทธิ และเสรีภาพของบุคคล หากมาตรการอย่างหนึ่งอย่างใด เมื่อได้ลงมือปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรการนั้น แล้ว จะยังส่งผลให้เกิดประโยชน์กับมหาชนน้อยมากไม่คุ้มกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่จะได้รับ ความเสียหาย รัฐจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์มหาชนที่จะได้รับกับประโยชน์ของเอกชนที่ จะต้องเสียไปเนื่องจากการปฏิบัติมาตรการของรัฐ เช่น ในองค์กรของรัฐดังกล่าวจะต้องละเว้นไม่ใช้ มาตรการเช่นว่านั้น ไปบังคับใช้กับบุคคลนั้น เป็นหลักที่อาศัยภาวะสมดุลระหว่างความเสียหายอันจะ เกิดขึ้นกับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลกับประโยชน์ ซึ่งทางมหาชนจะพึงได้รับจากการปฏิบัติการของ องค์กรของรัฐให้เป็นไปตามมาตรการนั้น ๆ รวมไปถึงความเหมาะสมที่มาตรการ หรือวิธีการอันใด

³⁸ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน. 2558. หน้า 153.

อันหนึ่งจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่มุ่งหมายได้หรือไม่ ซึ่งรัฐจะต้องเลือกใช้มาตรการที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า มีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยมีข้อพิจารณาในการตรวจสอบหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบโดยมีขั้นตอนการตรวจสอบ ดังนี้³⁹

- 1) พิจารณาการกระทำของรัฐอันใดอันหนึ่งที่แทรกแซงในสิทธิขั้นพื้นฐาน
 - 2) พิจารณาสถานะของสิทธิตามคุณภาพและความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิทธิอันใดอันหนึ่ง
 - 3) พิจารณาสິงที่กฎหมายมุ่งคุ้มครอง ซึ่งได้รับประโยชน์จากการกระทำของรัฐ ทั้งในลักษณะที่เป็นประโยชน์ของปัจเจกบุคคล และประโยชน์ของมหาชน
 - 4) เปรียบเทียบสิ่งที่กฎหมายมุ่งคุ้มครองทั้งสองฝ่ายกล่าวคือ สิทธิที่ได้รับผลกระทบกับประโยชน์ที่เกิดจากการแทรกแซงดังกล่าว
- มีตัวอย่างที่ใช้สำหรับการเปรียบเทียบคำคู่ที่มีลักษณะตรงกันข้ามไว้เพื่อตรวจสอบและพิจารณา ได้แก่ คำว่า

- วัตถุประสงค์ และวิธีการ
- การแทรกแซง และการป้องกัน
- การละเมิด และการลงโทษ
- ประโยชน์ และความเสียหาย
- ผลกำไร และค่าใช้จ่าย
- อันตราย และการต่อสู้ขัดขวาง
- ความรุนแรงจากการแทรกแซง และวัตถุประสงค์ที่มุ่งหมาย
- ผลสำหรับประชาชน และประโยชน์สำหรับรัฐ ซึ่งตัวอย่างนี้เป็นเพียงตัวอย่าง

ที่นำมาเปรียบเทียบ อันเกิดจากการดำเนินการตามมาตรการอันใดอันหนึ่ง ในการพิจารณาตามหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบโดยพิจารณาควบคู่ค่าเหล่านั้นวางอยู่ในความสัมพันธ์ที่ได้สัดส่วนหรือไม่ควบคู่ไปด้วย⁴⁰

³⁹ บรรเจิด สิงคะเนติ และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์. *หลักความได้สัดส่วนตามหลักกฎหมายของเยอรมัน และฝรั่งเศส*. วารสารรัฐธรรมนูญ. 2542. หน้า 40.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน. หน้า 40.

หลักความได้สัดส่วนในฐานะที่เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบ กล่าวคือ ในขอบเขตของการบัญญัติกฎหมายที่จำกัดสิทธิขั้นพื้นฐาน การใช้หลักความได้สัดส่วนในขั้นแรกนั้น เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเพื่อการเปรียบเทียบ โดยในขั้นต้นจะต้องประเมินค่าความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์มหาชนเปรียบเทียบกับการสูญเสียเสรีภาพอีกประการหนึ่ง ดังนั้น กฎเกณฑ์ในทางกฎหมายที่จำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานจำเป็นที่จะต้องให้เหตุผลที่แตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับการพิจารณาว่า ผลประโยชน์มหาชนหรือผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคลมีความสำคัญมากกว่าในกรณีนั้น ๆ โดยมีขั้นตอนการตรวจสอบ ดังนี้ ประการแรกการตรวจสอบกฎหมายที่จำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานว่าสอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วนหรือไม่ โดยจะตรวจสอบขอบเขตของการใช้สิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครอง ซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐาน แต่ละสิทธินั้นจะกำหนดขอบเขตที่ได้รับความคุ้มครองของสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ นั้น อันถือว่าเป็นสิ่งที่กฎหมายมุ่งคุ้มครอง ประการที่สองหลังจากที่สามารถทราบขอบเขตของสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีในรัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครองแล้ว จะต้องตีความขอบเขต หรือความเป็นไปได้ของการแทรกแซงในสิทธิขั้นพื้นฐานนั้นด้วย หรือในขอบเขตของการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานมีความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองประโยชน์ในทางมหาชนอย่างเดียว หรือมีการพิจารณาประโยชน์ของปัจเจกชนรวมเข้าไปด้วย การที่จะทำให้ประโยชน์มหาชนบรรลุความมุ่งหมายนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกบุคคล⁴¹

4.3.3 หลักความจำเป็น

หลักแห่งความจำเป็นจะมีหลักสำคัญอยู่ว่า ในบรรดามาตรการทั้งหลายที่รัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายเปิดโอกาสให้องค์กรของรัฐสามารถใช้อำนาจกำหนด เพื่อไปจำกัดสิทธิ และเสรีภาพของบุคคล หากมาตรการเหล่านั้นสามารถดำเนินการให้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายสำเร็จลุล่วงไปได้ ในกรณีที่องค์กรของรัฐจะกำหนดมาตรการที่ไปจำกัดสิทธิ และเสรีภาพของบุคคล องค์กรของรัฐจะต้องเลือกออกมาตรการที่จะยังมีผลให้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น ได้รับความกระทบกระเทือนน้อยที่สุด

⁴¹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 41.

โดยหลักความจำเป็นมีความหมายว่า มาตรการหรือวิธีการที่เหมาะสมที่รัฐเลือกนั้น จะมีความจำเป็นเมื่อไม่สามารถที่จะเลือกมาตรการอื่นใดที่มีผลเช่นเดียวกับมาตรการที่เลือก⁴² อีกทั้ง มาตรการที่เลือกนั้นจะต้องกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน อันรวมไปถึงสิทธิมนุษยชนอันเป็นหัวใจหลักในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้วย โดยหลักความจำเป็นต้องใช้ต่อเมื่อเฉพาะมาตรการหรือวิธีการที่เหมาะสมที่ก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดเท่านั้นที่เป็นมาตรการที่จำเป็น และความจำเป็นของมาตรการใดมาตรการหนึ่งนั้นไม่มีอยู่ หากการบรรลุเป้าหมายเดียวกันหรือบรรลุเป้าหมายที่ดีกว่าสามารถจะกระทำได้โดยวิธีการ หรือมาตรการอื่นที่แทรกแซง หรือก่อให้เกิดผลกระทบที่น้อยกว่า ถือกันว่า หลักความจำเป็นเป็นหลักของการแทรกแซงที่น้อยที่สุด ศาลรัฐธรรมนูญของสหพันธ์รัฐเยอรมัน ได้อธิบายหลักความจำเป็นเอาไว้ว่า มาตรการใดมาตรการหนึ่งจะมีความจำเป็นเมื่อไม่สามารถที่จะเลือกมาตรการอื่นใดที่มีผลเช่นเดียวกับมาตรการที่เลือกได้⁴³ เป็นมาตรการที่มีผลกระทบต่อนิติขั้นพื้นฐานน้อยที่สุด ดังนั้นหลักความจำเป็นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการควบคุมการใช้อำนาจมหาชนที่มีผลกระทบต่อนิติขั้นพื้นฐาน มีกรณีตัวอย่างในปี ค.ศ. 1968 ที่กรุงเบอร์ลิน ในระหว่างที่มีการเดินขบวนของชาวเวียดนามเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการห้ามมิให้มีการเดินขบวน แต่อย่างไรก็ตามได้มีบุคคลกลุ่มหนึ่งได้นำโปสเตอร์แผ่นเล็กติดที่โคมไฟตามถนน และสถานที่อื่น ๆ เพื่อเชิญชวนให้ประชาชนมาร่วมเดินขบวน โดยสถานที่ชุมนุมนั้น ได้มีการระบุนิวในแผ่นประกาศแผ่นเล็ก ๆ นั้น ตามกำแพงบ้านในเขตพื้นที่อันเป็นที่อยู่อาศัยของเมือง บุคคลนั้นได้ถูกควบคุมตัวในคืนนั้น และในวันต่อมาจนกระทั่งเดินขบวนเสร็จสิ้นลงไปแล้ว การควบคุมดังกล่าวนี้ได้รับอำนาจจากศาลปกครองชั้นต้น ต่อมาบุคคลดังกล่าวได้ร้องไปยังศาลปกครองชั้นสูงของเบอร์ลิน และ “ศาลได้วินิจฉัยว่าการจับกุมบุคคลดังกล่าวนี้ไม่มีความจำเป็นสำหรับการรักษาความสงบของสังคม เพราะการริบแผ่นประกาศดังกล่าวนี้ถือเป็นการเพียงพอแล้ว”⁴⁴

ในส่วนมาตรการที่เป็นการแทรกแซงผลของการแทรกแซงที่มีต่อผู้ได้รับผลกระทบ เป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญสำหรับการตรวจสอบต้องคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสาธารณะว่ามากน้อย

⁴² สุรชัย เลี้ยงบุญเลิศชัย. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (The protection of rights and liberties in accessing justice). รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. 2558. หน้า 4.

⁴³ อ่างแล้ว.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 51.

เพียงใด เมื่อมีบุคคล หรือกลุ่มบุคคลได้รับผลประโยชน์ที่แตกต่างกันกล่าวคือ มาตรการอันใดอันหนึ่ง ก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผลประโยชน์ของคนอีกกลุ่มหนึ่ง การพิจารณาที่ถูกต้องสำหรับกรณีนี้ นอกจากความจำเป็นแล้วจะต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่จะส่งผลกระทบต่อความเสียหายที่เกิดต่อกลุ่มบุคคลหนึ่งอยู่ในระดับที่มีความสำคัญกว่า

5. ความทั่วไปของการปล่อยชั่วคราว

เพื่อให้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดไว้ในเรื่องการประกันสิทธิ เสรีภาพ อันเป็นที่มาในการแก้ไข มาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องการใช้ดุลพินิจและได้เพิ่มเติมบทบัญญัติในส่วนการไม่ให้ประกันจะเป็นกรณีใดได้เข้ามา เพื่อเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ใช้ในปัจจุบัน เพิ่มหลักในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพป้องกันไม่ให้ต้องเกิดความเสียหายต่อผู้ต้องหา หรือจำเลย โดยถือหลักที่ว่า ผู้ต้องหา หรือจำเลยทุกคนพึงมีสิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างการดำเนินคดีอาญา เว้นแต่มีเหตุจำเป็นที่จะต้องควบคุมหรือขังไว้ โดยการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว สามารถทำได้โดยบุคคลที่สามารถยื่นคำร้องดังกล่าวได้แก่ ผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นอกจากบุคคลที่กล่าวมาแล้ว แม้ไม่ได้มีบุคคลใดเป็นผู้ยื่นคำร้องขอศาล ศาลก็สามารถพิจารณาใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราวได้ แต่ในเฉพาะกรณีที่มีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ หรือฎีกาแล้ว และศาลอุทธรณ์ หรือฎีกาจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจพิจารณาสั่งได้แล้วแต่กรณีว่าจะเป็นในชั้นอุทธรณ์ หรือชั้นฎีกา เมื่อทราบถึงความเป็นมาในเบื้องต้นของการปล่อยชั่วคราว จึงต้องไปพิจารณาถึงความหมายของการปล่อยชั่วคราว และรูปแบบของการปล่อยชั่วคราวในประเทศไทยได้ ดังนี้

5.1 ความหมายของการปล่อยชั่วคราว

ปล่อยชั่วคราว คือ “การอนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยพ้นจากการควบคุมตัวของเจ้าพนักงานศาลตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้ไม่ผู้ต้องหา หรือจำเลยถูกควบคุม หรือขังเป็นเวลานานเกินจำเป็นในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดี เพราะหากไม่จำเป็นต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหา หรือจำเลยไว้ก็ควรที่จะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวไป ตามหลักการของรัฐธรรมนูญที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดเป็น

ผู้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”⁴⁵ โดยการขอลปล่อยชั่วคราว มีทั้งในชั้นสอบสวน ระหว่างพิจารณา ชั้นอุทธรณ์ หรือฎีกา แล้วแต่กรณี⁴⁶

ดังนั้น คำว่า ปล่อยชั่วคราว ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติ ความหมายไว้ว่า มีความหมายว่าอย่างไร ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ปล่อยชั่วคราว” หมายถึง ปล่อยผู้ต้องหา หรือจำเลยจากการควบคุมหรือขังชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งในระหว่างการสอบสวน หรือระหว่างการพิจารณาของศาล โดยไม่มีประกัน มีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน⁴⁷

อย่างไรก็ดี มีนักกฎหมายและนักวิชาการหลายท่านได้เขียนนิยามไว้ ดังนี้

ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ให้ความหมายของการปล่อยชั่วคราวไว้ในหนังสือ คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่า “การปล่อยชั่วคราวนี้ก็คือ การประกันตัว จำเลยในคดีอาญาที่ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ เมื่อบุคคลหนึ่งถูกจับมา หรือถูกเรียกมาควบคุมไว้ในฐานะผู้ต้องหา หรือถูกขังไว้ในฐานะจำเลย ตามปกติแล้วก็จะถูกควบคุม หรือกักขังไว้ตลอดเวลาที่มีการสอบสวนได้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา แต่กฎหมายเปิดโอกาสให้บุคคล นั้น ๆ ได้รับการปล่อยตัวไปชั่วคราวได้ คือ การประกันตัวนั้นในเบื้องต้นก็มีข้อสังเกตว่า การปล่อย

⁴⁵ ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบภาค 5. 2560. การขอลปล่อยตัวชั่วคราว. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2566, จาก <https://cccm5.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8000/iid/69692>.

⁴⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 บัญญัติว่า คำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหา หรือจำเลย ชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าผู้ต้องหาต้องควบคุม หรือขังตามหมายศาล ย่อมยื่นได้ โดยผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี

(2) เมื่อผู้ต้องหาต้องขังตามหมายศาลและยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อศาลนั้น

(3) เมื่อผู้ต้องหาถูกฟ้องแล้ว ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

(4) เมื่อศาลอ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้ว แม้ยังไม่มีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา หรือมีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วแต่ยังไม่ได้ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นเห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว ให้ศาลชั้นต้นส่งอนุญาต มิฉะนั้นให้รับส่งคำร้องพร้อมสำนวน ไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อสั่ง แล้วแต่กรณี

(5) เมื่อศาลส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว จะยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น หรือจะยื่นต่อศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณีก็ได้

ในกรณีที่ยื่นต่อศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อสั่ง แล้วแต่กรณี

⁴⁷ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

ชั่วคราว หรือประกันตัวนี้จะมีได้ไม่จำเพาะแต่ในชั้นศาลเท่านั้น แต่ในระหว่างสอบสวนก็อาจจะปล่อยชั่วคราว หรือให้ประกันตัวไปได้เหมือนกัน”⁴⁸

ศาสตราจารย์คณิต ฒ นคร ได้ให้ความหมายของการปล่อยชั่วคราวว่า “เป็นมาตรการการผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพในร่างกาย หรือเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของผู้ต้องหา หรือจำเลยอันเนื่องมาจาก หลักกบประโยชน์แห่งความสงสัย กล่าวคือ ในกรณีที่มีความสงสัยตามสมควร ในข้อเท็จจริงในคดี ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้เป็นผลดีกับผู้กระทำ ที่ว่าการปล่อยชั่วคราวเป็นมาตรการผ่อนคลายการจำกัดเสรีภาพในร่างกายเพราะว่า ในกรณีนั้นเป็นกรณีที่มีความจำเป็นต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐนั้นแล้ว ก็ต้องปล่อยชั่วคราวบุคคลนั้นไป และการปล่อยชั่วคราวจะไม่เข้าสู่การพิจารณา”⁴⁹

นายสุวัฒน์ชัย ใจหาญ ได้ให้ความหมายของการปล่อยชั่วคราวว่า “การปล่อยชั่วคราว หมายถึง การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลยไปชั่วระยะเวลาหนึ่งที่มีกำหนด โดยคำสั่งของพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือศาลแล้วแต่กรณี ซึ่งอาจปล่อยตัวชั่วคราวไปโดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้”⁵⁰

จากคำนิยามของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ผู้วิจัยเห็นว่า คำว่า ปล่อยชั่วคราว หมายถึง การปล่อยตัวผู้ต้องหา หรือจำเลย แล้วแต่กรณี ไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้โอกาสได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ไปโดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและต้องมีหลักประกัน เสมือนเป็นการสัญญาไว้ว่าจะไม่หลบหนีในระหว่างที่มีการพิจารณาคดีเพื่อให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยได้รับอิสรภาพไปชั่วคราวอันเป็นมาตรการผ่อนคลายการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา หรือจำเลย แล้วแต่กรณี

5.2 ประเภทของการปล่อยชั่วคราว

การปล่อยชั่วคราว แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

⁴⁸ สัญญา ธรรมศักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 4. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. กรุงเทพมหานคร. 2524. หน้า 160.

⁴⁹ คณิต ฒ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 134.

⁵⁰ สุวัฒน์ชัย ใจหาญ. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มิตรสยาม. 2536. หน้า 178.

1) การขอลปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน คือ การปล่อยผู้ต้องหา หรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องทำสัญญาประกันและไม่ต้องมีหลักประกัน เพียงแต่ให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยสาบานตัวหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียกเท่านั้น

2) การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน คือ การปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราว โดยก่อนปล่อยไปผู้ประกันต้องลงลายมือชื่อในสัญญาประกันต่อศาลว่าจะปฏิบัติตามนัด หรือหมายเรียกของศาล ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถูกปรับตามจำนวนที่กำหนดไว้ในสัญญาประกัน สัญญารูปแบบนี้ผู้ต้องหา หรือจำเลยสามารถทำได้ด้วยตนเอง กล่าวคือ ประกันตัวเองได้ หรือจะให้บุคคลอื่น ซึ่งมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องมาทำสัญญาประกันได้

3) การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน คือ การปล่อยผู้ต้องหา หรือจำเลยชั่วคราวโดยก่อนปล่อยไปผู้ประกันต้องลงลายมือชื่อในสัญญาประกันต่อศาลว่าจะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของศาล และมีการวางหลักประกันไว้เพื่อที่จะสามารถบังคับเอา กับหลักประกันตามจำนวนที่ระบุไว้ เมื่อมีการผิดสัญญาประกัน⁵¹

นอกจากนี้ การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน ใช้เฉพาะความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี แต่ผู้ต้องหาต้องสาบานว่า จะมาตามหมายเรียกโดยศาลใช้ดุลพินิจในการอนุญาต การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน ต้องมีข้อผูกพันว่า ถ้าเรียกตัวแล้วไม่มาจะต้องเสียค่าปรับ เพราะไม่มาตามสัญญาที่ให้ไว้กับศาล ในส่วนการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน นอกจากมีประกันแล้ว จะต้องมหลักประกันด้วย ซึ่งหลักประกันที่กฎหมายกำหนดไว้ ได้แก่ เงินสด หลักทรัพย์ หรือมีบุคคลมาค้ำประกัน

5.3 แนวคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย

แนวคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวจะมี 3 ประการ คือ ประการแรก ผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญามีสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว หากสามารถหาหลักประกันจนเป็นที่พอใจว่าจะไม่หลบหนีการพิจารณาจะมาปรากฏตัวต่อหน้าศาล และไม่ทำให้กระบวนการพิจารณาเสียไป ประการที่สอง กำหนดหลักประกันต้องพิจารณาให้เหมาะสมแก่กรณีเป็นรายกรณีไป เนื่องจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอาจมีความต่างกัน การเรียกหลักประกันสูงเกินควรแก่กรณี

⁵¹ สัญญา ธรรมศักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 4. สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. กรุงเทพมหานคร. 2524. หน้า 161.

นั้นจะกระทำไม่ได้ ประการสุดท้ายเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของจำเลยการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจ
 สั่งพิจารณาเกี่ยวกับการให้ประกันต้องอยู่ภายใต้มาตรการควบคุมที่เหมาะสม⁵²

เห็นได้ว่า ในเรื่องการใช้ดุลพินิจรวมถึงการกำหนดให้หลักประกัน เพื่อปล่อยชั่วคราว
 ผู้ต้องหา หรือจำเลย การให้หลักประกันจนเป็นที่พอใจ หรือการที่จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมเป็น
 รายกรณี เป็นเรื่องการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้พิจารณา ซึ่งเป็นเรื่องการใช้ดุลพินิจ
 ทั้งสิ้นจึงต้องมีขอบเขตที่จำกัด อยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่กำหนดไว้และต้องชัดเจนอย่างยิ่ง
 ซึ่งประเทศไทยได้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญา

⁵² นิพนธ์ ใจสำราญ. การปล่อยชั่วคราว: มาตรการผ่อนคลายการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา หรือจำเลย ระหว่าง
 การดำเนินคดีในศาลยุติธรรมไทย. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงาน
 ศาลรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพมหานคร. 2558. หน้า 2.

บทที่ 3

บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ระหว่างปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย ระหว่างประเทศ และ ต่างประเทศ

เมื่อศึกษาถึงบทบัญญัติกฎหมายที่นำมาใช้บังคับเกี่ยวกับเรื่องการปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย พบว่านอกจากประเทศไทยที่กำหนดเรื่องดังกล่าวแล้ว ในต่างประเทศก็มีกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวโดย การกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยโดยผู้ศึกษาขอยกตัวอย่างและอธิบายบทบัญญัติกฎหมายของสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐฝรั่งเศส รวมไปถึงกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กฎหมายและข้อบังคับของประเทศไทย

กฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยปรากฏอยู่ในกฎหมายวิธีสบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ข้อบังคับประธานศาลฎีกา คำแนะนำประธานศาลฎีกา รวมไปถึงระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม เพื่อประกอบการพิจารณาการทำความสั่งอนุญาต หรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว พิจารณาได้ดังนี้

1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ โดยการปล่อยชั่วคราวในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวได้ถูกบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 เป็นครั้งแรก ในหมวดที่ 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 30 โดยบัญญัติว่า “ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนที่จะมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจะต้องได้รับการ

พิจารณา และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในกฎหมาย และจะต้องแจ้งเหตุที่ไม่ให้ประกันแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ทราบ บุคคลผู้ถูกคุมขังหรือถูกจำคุก ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมตามสมควร” ปัจจุบันที่ได้ประกาศใช้นี้เป็นฉบับปีพุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในเรื่องการปล่อยชั่วคราว หรือการประกันตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาไว้ โดยมีบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้ มาตรา 26 บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรมไม่เพิ่มภาระ หรือจำกัดสิทธิ หรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลไม่ได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผล ความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง”⁵³ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าว เป็นเรื่องหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ซึ่งอย่างน้อยที่สุดจะต้องกระทำไปภายใต้หลักเกณฑ์แห่งบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อป้องกันไม่ให้รัฐใช้อำนาจตามอำเภอใจไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

มาตรา 29 บัญญัติว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษจะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้ ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่า บุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”⁵⁴

สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ตามมาตรา 29 นี้ เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาที่สำคัญและเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐานของสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดจริง จากหลักการนี้ จึงนำไปสู่หลักเกณฑ์ประการต่อมา คือ ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลใดได้

⁵³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 26.

⁵⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29.

กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ ดังนั้น เมื่อมีการกล่าวหาว่าบุคคลใดกระทำความผิดอาญา โดยหลักการต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ จึงควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก ไม่ควรที่จะควบคุมตัวบุคคลนั้นไว้ในอำนาจรัฐ เว้นแต่ มีความจำเป็นเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยผู้ถูกกล่าวหาได้มีโอกาสไปแสวงหาพยานหลักฐานในการต่อสู้คดี เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น การปล่อยชั่วคราวในฐานะที่เป็นมาตรการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญประการหนึ่ง จึงต้องถือเป็นหลักส่วนการไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต้องถือเป็นข้อยกเว้นกฎหมายเป็นเครื่องมือหนึ่งของการบริหารราชการแผ่นดินโดยฝ่ายบริหาร ฉะนั้น การออกกฎหมายที่คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน อันเป็นหัวใจสำคัญของการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ได้กำหนดหลักการตรากฎหมายไว้ว่า กฎหมายต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่เพียงเฉพาะมุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจงและสามารถจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้เฉพาะที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่หากไม่ได้กำหนดเงื่อนไขไว้กฎหมายต้องไม่เพิ่มภาระ หรือจำกัดสิทธิ หรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุและจะกระทบกระเทือนต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลไม่ได้

1.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หมวด 3 ตั้งแต่มาตรา 106 ถึง มาตรา 119 ทวิ โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราว ดังนี้

1.2.1 การกำหนดผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว

ตามมาตรา 106 ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวกำหนดไว้ 2 ประเภท คือ

- 1) ผู้ต้องหา จำเลย ทั้งผู้ต้องหาและจำเลย ตลอดจนผู้ถูกกักขัง หรือจำคุกนั้น ได้รับผลกระทบจากการจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยการถูกควบคุม จึงย่อมมีสิทธิที่จะร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวได้
- 2) ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องจะต้องเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหา หรือจำเลย ซึ่งความสัมพันธ์เป็นอย่างไรนั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ จึงอาจตีความได้ว่าเป็นผู้มีความสัมพันธ์และมีประโยชน์เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาจำเลยในทางใดทางหนึ่ง เช่น เครือญาติ บิดามารดา พี่น้อง เป็นต้น หรือผู้มีความสัมพันธ์อย่างอื่น เช่น นายจ้างลูกจ้าง ผู้ได้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชา ทนายความของผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้มีสิทธิยื่นคำ

ร้องขอปล่อยชั่วคราวที่ไม่ได้กำหนดไว้ตามมาตรา 106 ก็คือผู้ถูกกักขัง หรือจำคุกในกรณีอื่น ๆ ดังกล่าวข้างต้น ภายหลังจากศาลอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลย ผู้ที่ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวจะทำสัญญาประกันต่อศาลไว้ บุคคลดังกล่าวต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถตามกฎหมายด้วย เช่น เป็นผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต หรือคนไร้ความสามารถ เป็นต้น⁵⁵

ทั้งยังมีกรณีตามมาตรา 207⁵⁶ ที่ศาลเป็นผู้สั่งให้ปล่อยชั่วคราวจำเลยโดยไม่ต้องมีบุคคลใดยื่นคำร้องขอตามมาตรา 106 หลักการของมาตราดังกล่าว เป็นการปล่อยชั่วคราวในศาลชั้นอุทธรณ์ หรือฎีกาเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อมีการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้น หรือฎีกาคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี ดังนั้นการปล่อยตัวชั่วคราวจำเลย หากศาลชั้นอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา เห็นสมควรให้ศาลชั้นต้นออกหมายเรียก หรือหมายจับจำเลย ซึ่งศาลได้ปล่อยตัวไปแล้ว มาซึ่ง หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาได้ เช่น กรณีศาลชั้นต้นพิจารณาแล้ว เห็นว่าจำเลย ไม่ได้กระทำความผิดจึงมีคำพิพากษายกฟ้องและให้ปล่อยตัวไป เมื่อมีการยื่นอุทธรณ์ ศาลชั้นอุทธรณ์ อาจสั่งให้ศาลชั้นต้นหมายเรียก หรือหมายจับจำเลยมาซึ่ง หรือให้ปล่อยชั่วคราวตามหลักเกณฑ์ในการปล่อยชั่วคราวได้ ซึ่งไม่ใช่กรณีที่มีการยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวอันเนื่องมาจากศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ขังจำเลยไว้ในระหว่างอุทธรณ์⁵⁷

⁵⁵ มาตรา 106 บัญญัติว่า คำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าผู้นั้นต้องควบคุม หรือขังตามหมายศาลยอมยื่นได้โดยผู้ต้องหาจำเลยหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ดังนี้
(1) เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่ และยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาลให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี

(2) เมื่อผู้ต้องหาต้องขังตามหมายศาล และยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาลให้ยื่นต่อศาลนั้น

(3) เมื่อผู้ต้องหาถูกฟ้องแล้ว ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

(4) เมื่อศาลอ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้ว แม้ยังไม่มีการยื่นอุทธรณ์ หรือฎีกาหรือมีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว แต่ยังไม่ได้ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นเห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว ให้ศาลชั้นต้นสั่งอนุญาต มิฉะนั้นให้รับส่งคำร้องพร้อมสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อสั่ง แล้วแต่กรณี

⁵⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 207 บัญญัติว่า เมื่อมีอุทธรณ์คำพิพากษา ศาลอุทธรณ์มีอำนาจสั่งให้ศาลชั้นต้นออกหมายเรียกหรือ จับจำเลย ซึ่งศาลนั้นปล่อยตัวไปแล้ว มาซึ่งหรือปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์ก็ได้ หรือถ้าจำเลยถูกขังอยู่ระหว่างอุทธรณ์ จะสั่งให้ศาลชั้นต้นปล่อยจำเลย หรือปล่อยชั่วคราวก็ได้

⁵⁷ นิพนธ์ ใจสำราญ. การปล่อยชั่วคราว: มาตรการผ่อนคลายการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย ระหว่างการดำเนินคดีในศาลยุติธรรมไทย. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, กรุงเทพมหานคร. 2558. หน้า 3.

1.2.2 หลักเกณฑ์การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

ในการส่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวมีหลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประกอบกับระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม และข้อบังคับประธานศาลฎีกา ฯ โดยหลักการสำคัญคือการพิจารณาส่งคำร้องอย่างรวดเร็วตามมาตรา 107 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกรณีจะถือว่า ได้มีคำสั่งอย่างรวดเร็วนั้น ไม่มีบทกฎหมายบัญญัติกำหนดเอาไว้ คงเป็นข้อเท็จจริงที่ต้องพิจารณาจากพฤติการณ์ของแต่ละคดีแต่ละสำนวน ซึ่งตามปกติแล้วหากเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลชั้นต้นที่จะพิจารณาส่งศาลชั้นต้นจะส่งวันเดียวกับที่ยื่นคำร้องไว้แล้วแต่มีเหตุจำเป็นอื่น กล่าวคือ อาจก้าวล่วงได้ หรือมีเหตุจำเป็นที่จะมีคำสั่งอย่างช้าที่สุดในวันถัดไปสำหรับคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลชั้นอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาที่จะพิจารณาส่ง ศาลชั้นต้นเห็นว่า ไม่สมควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวศาลชั้นต้นมีอำนาจที่จะพิจารณาสั่งเอง แต่จะต้องรีบส่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวไปยังศาลสูงโดยเร็ว⁵⁸

นอกจากนี้ความในมาตรา 107 ยังคงกำหนดให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก ซึ่งเป็นการอำนวยให้จำเลยหรือผู้ต้องหาอาจได้รับประโยชน์ต่อสิทธิในการปล่อยชั่วคราวระหว่างการพิจารณา แต่อย่างไรก็ดี การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนี้มีใช้อำนาจหรือการเริ่มโดยแท้จากศาล หากแต่เป็นหน้าที่หรือมีความจำเป็นที่จำเลยหรือผู้ต้องหาต้องแสดงความจำนงขอให้ศาลมีคำสั่งปล่อยชั่วคราวก่อนตามความในมาตรา 106 ทั้งนี้ ในการพิจารณาว่าจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่นั้น ศาลยังคงต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจซึ่งปรากฏในมาตรา 108 ถึงมาตรา 113/1 ต่อไปด้วย⁵⁹

1.2.3 หลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

มาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ การวินิจฉัยคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของศาลจะต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ตามที่บัญญัติไว้ ไม่ว่าจะศาลจะสั่งอนุญาต หรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยก็ตาม โดยในการวินิจฉัยคำร้องขอให้

⁵⁸ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการปล่อยตัวชั่วคราว พ.ศ. 2548 ข้อ 7.1 ซึ่งปัจจุบันได้ยกเลิกแล้ว.

⁵⁹ มาตรา 107 บัญญัติว่า เมื่อได้รับคำร้องให้ปล่อยชั่วคราว ให้เจ้าพนักงานหรือศาลรีบสั่งอย่างรวดเร็วและผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 108 มาตรา 108/1 มาตรา 109 มาตรา 110 มาตรา 111 มาตรา 112 มาตรา 113 และมาตรา 113/1

คำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าวโดยทันที.

ปล่อยชั่วคราว ศาลจะต้องพิจารณาตามข้อเท็จจริงทุก ๆ วงเล็บที่ได้บัญญัติไว้เสมอ⁶⁰ ต่อมาศาลจะรับฟังข้อเท็จจริงจากรายงาน หรือความเห็นของเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการนั้น เช่น รับฟังจากความเห็นของพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ เพื่อประกอบการพิจารณาการสั่งคำร้องด้วยก็ได้ หากเป็นกรณีคดีอาญาที่มีโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 10 ปี ศาลจะต้องถามพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือโจทก์รวมไปถึงผู้เสียหาย แล้วแต่กรณีว่าจะทำการคัดค้านประการใดหรือไม่ ตามมาตรา 109 (ซึ่งจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป) การเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสาเหตุและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอันเป็นเหตุที่กระทำ หรือที่ถูกฟ้องร้อง รวมถึงบุคลิก ลักษณะนิสัย สภาพร่างกาย และจิตใจ การศึกษา การประกอบอาชีพ การงาน และประวัติการกระทำความผิดอาญาสภาพและฐานะของครอบครัวและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม เพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องด้วย ซึ่งศาลอาจมีคำสั่งให้พนักงานศาล หรือเจ้าหน้าที่คอยช่วยเหลือ หรือให้คำแนะนำแก่ผู้ร้องขอ เนื่องจากอาจมีประชาชนที่ไม่ทราบข้อกำหนด รวมถึงสิทธิต่าง ๆ ที่พึงมีในการดำเนินการดังกล่าว ฉะนั้นแล้ว สำหรับในทางปฏิบัติจำเลยจะใช้คำร้อง

⁶⁰ มาตรา 108 บัญญัติว่า ในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ต้องพิจารณาข้อเหล่านี้ ประกอบ

- (1) ความหนักเบาแห่งข้อหา
- (2) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด
- (3) พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร
- (4) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด
- (5) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่
- (6) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่
- (7) ในกรณีที่ต้องหาหรือจำเลยต้องชั่งตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน

พนักงานอัยการ โจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลอาจรับฟังข้อเท็จจริง รายงานหรือความเห็นของเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับการนั้นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องด้วยก็ได้

ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราว หรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ หรือเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวก็ได้ ทั้งนี้เพื่อป้องกันการหลบหนี หรือภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ถ้าผู้ถูกปล่อยชั่วคราว มีอายุไม่ถึงสิบแปด ปีบริบูรณ์ แม้ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อผู้นั้นไม่มีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่น อย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น.

ประกอบคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในการเพิ่มเติมข้อเท็จจริง เพื่อให้ศาลเห็นว่าจำเลยนั้นไม่สมควรที่จะต้องถูกควบคุมตัวในระหว่างพิจารณาคดี⁶¹

การกำหนดเงื่อนไขการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งจะอยู่ในมาตรา 108 วรรคสาม หรือวรรคท้าย ให้อำนาจศาลสามารถกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวได้ เช่น กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ของผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราว กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติเพื่อป้องกันการหลบหนี กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราวปฏิบัติเพื่อป้องกันภัยอันตราย และกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราวปฏิบัติเพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราว ทั้งนี้ แนวทางการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวให้เหมาะสมกับหลักเกณฑ์ตามมาตรา 108 นี้ ต้องไปพิจารณาถึงข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ซึ่งได้กำหนดรายละเอียดการทำคำสั่งกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวไว้ (ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป)

ในทางปฏิบัติที่ผ่านมา เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลย แล้วมิได้กำหนดเงื่อนไขตามที่กฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ให้อำนาจไว้เฉพาะในกรณีผู้ต้องหา หรือจำเลย แต่ในกรณีที่เป็นชาวต่างประเทศที่ศาลจะมีคำสั่งห้ามเดินทางออกนอกราชอาณาจักร เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาล และแจ้งเจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองทราบ นอกจากนี้ อาจสั่งห้ามเข้าไปในบางสถานที่ หรือไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ตามคำสั่งของศาลอาญาในคดีหมายเลขแดงที่ 2343 / 2549 ศาลอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวกรรมการการเลือกตั้ง ในระหว่างอุทธรณ์โดยมีเงื่อนไขว่าห้ามจำเลยที่ 2 ถึงจำเลยที่ 4 ซึ่งเป็นกรรมการเลือกตั้ง สัมภาษณ์สื่อมวลชน หรือดำเนินการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายอันตรายนำไปสู่ความแตกแยกบ้านเมือง เป็นต้น⁶²

มาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดเป็นเงื่อนไขนี้ เป็นมาตรการในเชิงป้องกันไม่ให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยไปก่อความเสียหายขึ้นระหว่างการปล่อยชั่วคราว ซึ่งดีกว่าการกำหนดวงเงินประกันให้สูงขึ้น ในกรณีการที่ศาลกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวนั้นภายหลังหากสัญญาว่า เงื่อนไขดังกล่าวกำหนดไว้ไม่เหมาะสม ศาลก็มีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขโดยกำหนดเงื่อนไขใหม่ให้เหมาะสม

⁶¹ ศาลยุติธรรม. คำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวชั้นสอบสวน/พิจารณา/อุทธรณ์/ฎีกา. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2567, จาก <https://cccm4.coj.go.th/th/content/category/articles/id/35/cid/4251>.

⁶² เพ็งอ้อาง.

โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 115 วรรคหนึ่ง⁶³ ต่อมาหากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ ศาลกำหนดไว้ตามมาตรา 108 วรรคสาม โดยมีลักษณะเป็นเหตุทำนองเดียวกับเหตุที่จะสั่งไม่อนุญาต ให้ปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 108/1 ดังนั้น กรณีเป็นเหตุให้ศาลพิจารณาเพิกถอนคำสั่งอนุญาตให้ ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ประกอบกับศาลจะต้องแสดงเหตุผลและแจ้งเหตุแห่งการ เพิกถอนคำสั่งที่ศาลอนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย และผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวทราบโดยทำ เป็นหนังสือโดยเร็วตามมาตรา 108/1 วรรคท้าย ทั้งนี้ คำสั่งของศาลชั้นต้นที่เพิกถอนการปล่อย ชั่วคราวของจำเลยเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณา มาตรา 196⁶⁴ ต้องห้ามไม่ให้อุทธรณ์

1.2.4 หลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

ในส่วนของการไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต้องอาศัยเหตุตามที่บัญญัติไว้เฉพาะใน มาตรา 108/1 เมื่อมีการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวตามระเบียบของระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาล ยุติธรรมว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อย ชั่วคราว พุทธศักราช 2565 โดยศาลจะถือหลักตามปกติในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก ส่วน การไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้นเป็นข้อยกเว้น ซึ่งศาลจะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือ จำเลยได้นั้น ต้องมีเหตุอันควรเชื่อเป็นไปตามเหตุใดเหตุหนึ่งตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 108/1⁶⁵ โดย การกำหนดเหตุผลแห่งการไม่อนุญาตนี้เป็นการสร้างข้อจำกัดให้ศาลต้องพิจารณาอนุญาตให้มีการ

⁶³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 115 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า โดยความปรากฏต่อมา หรือ เนื่องจากกล้อฉลหรือผิดหลง ปรากฏว่าสัญญาประกันต่ำไปหรือหลักประกันไม่เพียงพอ หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ไม่เหมาะสม ให้ เจ้าพนักงานหรือศาลมีอำนาจสั่งเปลี่ยนสัญญาประกันให้จำนวนเงินสูงขึ้น หรือเรียกหลักประกันเพิ่ม หรือให้ตีค่าเดิม หรือ เปลี่ยนแปลง เงื่อนไขที่กำหนดไว้ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น.

⁶⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 196 บัญญัติว่า คำสั่งระหว่างพิจารณาที่ไม่ทำให้คดีเสร็จ สำนวน ห้ามมิให้อุทธรณ์คำสั่งนั้นจนกว่าจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในประเด็นสำคัญและมีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นด้วย.

⁶⁵ มาตรา 108/1 บัญญัติว่า การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราว จะกระทำได้ต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี
- (2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- (3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น
- (4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ
- (5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงานหรือการ ดำเนินคดีในศาล

คำสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวต้องแสดงเหตุผล และต้องแจ้งเหตุดังกล่าวให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้ยื่นคำร้องขอ ปล่อยชั่วคราวทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว.

ปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก และจะไม่อนุญาตได้ก็ต่อเมื่อเข้าเงื่อนไขตามมาตรา 108/1 เท่านั้น อย่างไรก็ตาม องค์กรที่เงื่อนไขให้ศาลสามารถสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้นก็เป็นการกำหนดล้อย่างกว้างโดยให้ศาลคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งคดีเป็นรายกรณีไป ด้วยเหตุนี้ ในทางปฏิบัติจึงเป็นหน้าที่ของจำเลยหรือผู้ต้องหาที่ต้องแสดงความน่าเชื่อถือแก่ศาลว่าจะไม่ละเมิดเงื่อนไขในมาตรา 108/1 ตามแบบคำร้องขอปล่อยชั่วคราว เพื่อป้องกันไม่ให้ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว⁶⁶

การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ในการสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวศาลจะต้องรีบสั่งอย่างรวดเร็ว และถือเป็นหลักว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยพึงได้รับการปล่อยชั่วคราว และหากมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้เกี่ยวข้องต้องดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าวโดยทันที โดยการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวนั้น ศาลจะต้องพิจารณาตามมาตรา 108 และมาตรา 108/1 ควบคู่ไปด้วยกันว่าเหตุที่จะไม่ปล่อยชั่วคราวนั้นเข้าตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายหรือไม่ ทั้งนี้ เมื่อศาลเห็นว่าไม่สมควรอนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราว ศาลก็ต้องมีคำสั่งอย่างรวดเร็วเช่นกัน เนื่องจากศาลมีหน้าที่ต้องให้ความกระจ่างแก่จำเลยหรือผู้ต้องหาว่าจะได้รับการปล่อยชั่วคราวหรือไม่ เพื่อให้จำเลยหรือผู้ต้องหาทราบถึงสถานการณ์ที่กำลังจำกัดสิทธิเสรีภาพของตน และเพื่อให้จำเลยหรือผู้ต้องหาสามารถดำเนินการเพื่อขออุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หากไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้น การให้ดุลพินิจดังกล่าวข้างต้นสะท้อนถึงการให้อำนาจแก่ศาลที่จะอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพิจารณาถึงใจความสำคัญของมาตรา 108/1 จะพบว่าบทกฎหมายกำหนดเฉพาะเหตุผลของการห้ามมิให้ประกัน หมายความว่า การอนุญาตให้ประกันตัวนั้นถูกมองว่าเป็นหลักที่ต้องอนุญาตก่อนเสมอ เว้นเสียแต่ว่าจะเข้าเงื่อนไขการห้ามปล่อยชั่วคราวเท่านั้น กล่าวคือ ต้องให้ประกันตัวทุกกรณี เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 108/1

อย่างไรก็ดี คำคัดค้านคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของพยานสำคัญในคดี อาจมีผลต่อการใช้ดุลพินิจไม่อนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวของศาลได้⁶⁷ แต่แม้จะมีคำคัดค้านดังกล่าว ศาลก็ยัง

⁶⁶ ศาลยุติธรรม. คำร้องขอปล่อยชั่วคราวชั้นสอบสวน/พิจารณา/อุทธรณ์/ฎีกา. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2567, จาก <https://ccc4.coj.go.th/th/content/category/articles/id/35/cid/4251>.

⁶⁷ มาตรา 108/2 บัญญัติว่า ในกรณีที่พยานสำคัญในคดีอาจได้รับภัยอันตรายอันเนื่องมาแต่การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พยานนั้นอาจคัดค้านการปล่อยชั่วคราวนั้นได้ โดยยื่นคำร้องต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล แล้วแต่กรณี

สามารถใช้ดุลพินิจไปในทางที่จะอนุญาตปล่อยชั่วคราวได้ เนื่องจากคำคัดค้านดังกล่าวเป็นเพียงความเห็นของฝ่ายที่เสนอคัดค้านเพื่อประกอบเป็นดุลพินิจของศาลเท่านั้น ไม่เป็นการบังคับหรือล่วงเกินดุลพินิจที่ศาลจะมีคำสั่งใด ๆ เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลยทั้งสิ้น เช่นนี้เมื่อศาลเห็นสมควรว่าการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลยไป ศาลก็มีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลยได้ ในทางกลับกันหากศาลเห็นว่าคำคัดค้านมีน้ำหนักเพียงพอ ศาลอาจใช้เพื่อประกอบดุลพินิจในการสั่งไม่อนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวก็ได้เช่นกัน

1.2.5 การคัดค้านคำร้องขอปล่อยชั่วคราว

ในการสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของศาลชั้นต้น หากผู้ต้องหา หรือจำเลยถูกกล่าวหา หรือถูกฟ้องในความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกสูงเกิน 10 ปี ถ้ามีคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลจะต้องถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือโจทก์ว่าจะคัดค้านหรือไม่ ถ้าไม่อาจถามได้โดยมีเหตุอันสมควร เช่น ยื่นคำร้องเมื่อใกล้หมดเวลาราชการศาลไม่อาจสอบถามบุคคลนั้นได้ ศาลก็จะสามารถถามได้โดยบันทึกเหตุนั้นไว้⁶⁸ เหตุที่มาตรา 109 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้ศาลจะต้องถามพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือโจทก์ เนื่องจากศาลไม่อาจจะทราบข้อเท็จจริงในคดีได้ คดีนั้นอาจจะยังไม่ได้ฟ้อง หรือฟ้องไปแล้ว ซึ่งข้อมูลหรือข้อเท็จจริงไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่ได้สืบพยาน หรือสืบพยานไปเพียงเล็กน้อยจึงให้โอกาสแก่พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือโจทก์คัดค้าน และแสดงเหตุผลที่ไม่ควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลย ให้ศาลทราบประกอบกับถ้ามีคำคัดค้านของบุคคลเหล่านั้น ศาลก็สามารถนำมาประกอบการวินิจฉัยคำร้องตามมาตรา 108(7) โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากปรากฏว่า คำคัดค้านการปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรค หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวน หรือการดำเนินคดีในศาลก็เป็นเหตุให้ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวตามมาตรา 108/1(5)

ถ้ามีคำคัดค้านการปล่อยชั่วคราวตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือศาล แล้วแต่กรณี พิจารณาคำคัดค้านดังกล่าวทันที โดยให้มีอำนาจเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งสองฝ่ายมาสอบถามเพื่อประกอบการพิจารณาและมีคำสั่งตามความเห็นสมควร.

⁶⁸ มาตรา 109 บัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องหาหรือถูกฟ้องในความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปี ถ้ามีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ในระหว่างสอบสวนหรือระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลจะต้องถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่ ถ้าไม่อาจถามได้โดยมีเหตุอันควรศาลจะงดการถามเสียก็ได้แต่ต้องบันทึกเหตุนั้นไว้.

อย่างไรก็ดี ศาลก็อาจใช้ดุลพินิจอาจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้โดยไม่ต้องที่จะเห็นด้วยตามคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ หรือโจทก์ข้างต้นได้ และในทางปฏิบัตินั้น ถ้าศาลพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวแล้ว เห็นว่ายังไม่สมควรอนุญาตศาลก็สามารถสั่งยกคำร้องได้ทันทีโดยไม่ต้องถามก่อน⁶⁹ หรือจะมีการไต่สวนเพิ่มเติมในชั้นไต่สวนคำร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลยก็ได้

1.2.6 การให้หลักประกันระหว่างปล่อยชั่วคราว

โดยปกติแล้วนอกเหนือจากศาลจะสามารถกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวแล้ว เพื่อป้องกันมิให้จำเลยหรือผู้ต้องหา ก่อเหตุอื่นใดหรือสร้างความเสียหายใดระหว่างปล่อยชั่วคราว จำเลยหรือผู้ต้องหาอาจเสนอวางประกันต่อศาล เพื่อให้ศาลพิจารณาให้มีการวางหลักประกัน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการรับรองว่าจำเลยหรือผู้ต้องหาจะไม่หลบหนี หรือสร้างปัญหาระหว่างปล่อยชั่วคราว ซึ่งเริ่มต้นจากความในมาตรา 110 ซึ่งกล่าวถึงการกำหนดให้มีประกัน หรือหลักประกัน ตลอดจนวิธีการเรียกประกันหรือหลักประกัน⁷⁰ ซึ่งศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจะเลือกหลักประกันเกินควรแก่กรณีไม่ได้ ซึ่งในกรณีนี้ประธานศาลฎีกาได้ออกข้อบังคับไว้ และมีรายละเอียดหลักเกณฑ์ในการกำหนดวงเงินประกันไว้ตามข้อบังคับประธานศาลฎีกาอีกด้วยเพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ประธานศาลฎีกาจึงได้ออกคำแนะนำของประธานศาลฎีกาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการวางหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลย เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาและมีคำสั่งเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวของพิพากษาให้เป็นมาตรฐานเดียวกันด้วยเช่นกัน ทำให้เกิดความโปร่งใสในการบริหารงานศาล ซึ่งในปัจจุบันเป็นฉบับ พุทธศักราช 2564 คำแนะนำประธานศาลฎีกาในกรณีนี้ ไม่ใช่เป็นการบังคับดุลพินิจของผู้พิพากษาในการกำหนดวงเงินประกันตามเกณฑ์มาตรฐานกลางที่กำหนดไว้แต่เป็นเพียงแนวทางเบื้องต้นในการพิจารณากำหนดวงเงินประกันตัวผู้ต้องหา หรือ

⁶⁹ สถาบันพัฒนาการข้าราชการตุลาศาลยุติธรรม .คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ. (2549). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชวนพิมพ์. 2549 หน้า 650.

⁷⁰ มาตรา 110 บัญญัติว่า ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วย ก็ได้ การเรียกประกันหรือหลักประกันตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองจะเรียกจนเกินควรแก่กรณีไม่ได้ และต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการป้องกันต่าง ๆ ที่ได้ใช้กับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวประกอบด้วย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกา แล้วแต่กรณี.

จำเลย หรือเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวเพราะหากมีกรณีสภาพ หรือฐานะพิเศษของผู้ต้องหา หรือ จำเลยเหตุผล หรือพฤติการณ์อื่นที่จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาเป็นกรณีพิเศษเฉพาะคดีจะเพิ่ม หรือ วงเงินประกันได้ตามสมควร แล้วแต่กรณี

1.2.7 การอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

การอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 119 ทวิ หาก ผู้ร้อง ขอให้ปล่อยชั่วคราวมีสิทธิดำเนินการได้สองแนวทาง ดังนี้ แนวทางแรก ไม่ว่าศาลชั้นใดเป็นผู้ส่งคำร้อง ก็ตาม ผู้ร้องก็มีสิทธิยื่นคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวได้ และแนวทางที่สอง การอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ ปล่อยชั่วคราวของศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์ไปยังศาลที่มีระดับสูงกว่า⁷¹ ซึ่งหลักเกณฑ์การอุทธรณ์ นั้นมีบัญญัติไว้ใน 119 ทวิ เห็นได้ว่า ในการอุทธรณ์คำสั่งของศาลที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวหาก เป็นคำสั่งของศาลชั้นต้นก็ให้ศาลอุทธรณ์เป็นผู้ส่ง เมื่อศาลชั้นอุทธรณ์พิจารณาและมีคำสั่งไม่อนุญาต ให้ปล่อยชั่วคราวอีก ซึ่งเป็นการยื่นตามคำสั่งศาลชั้นต้น คำสั่งของศาลชั้นต้นดังกล่าว ให้เป็นที่สุดผู้ ร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวไม่อาจจะฎีกาต่อไปได้ผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำร้องให้พิจารณาใหม่อีกครั้งได้เท่านั้น สำหรับคำสั่งศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุดดังกล่าวนี้ ทั้งศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์จะต้องสั่งในเนื้อหา ของคำร้องหากศาลชั้นต้นมิได้สั่งในเนื้อหาของคำร้อง แม้ศาลชั้นอุทธรณ์จะมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อย ชั่วคราว ก็ถือไม่ได้ว่าเป็นคำสั่งยื่นตามคำสั่งของศาลชั้นต้น⁷²

หากเป็นกรณียื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ตามมาตรา 106(4) ศาลชั้นต้น หากมีความเห็นว่า ไม่สมควรให้ปล่อยชั่วคราวศาลชั้นต้นไม่มีอำนาจที่จะสั่งได้เอง แต่ จะต้องส่งคำร้องพร้อมสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาสั่ง สำหรับการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ ปล่อยชั่วคราวของศาลชั้นอุทธรณ์ก็ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา หากศาลฎีกายังคงมีคำสั่งไม่อนุญาต กฎหมายไม่ได้เขียนว่า คำสั่งของศาลฎีกาเป็นที่สุดเพราะศาลฎีกาเป็นศาลสูงสุดหากสั่งประการใดย่อม

⁷¹ มาตรา 119 ทวิ บัญญัติว่า ในกรณีที่ศาลสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ร้องขอมีสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ ดังต่อไปนี้

- (1) คำสั่งของศาลชั้นต้น ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์
- (2) คำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา

ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องอุทธรณ์คำสั่งรับส่งคำร้องดังกล่าวพร้อมด้วยสำนวนความ หรือสำเนาสำนวนความเท่าที่จำ เป็นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณา และมีคำสั่งโดยเร็ว

คำสั่งของศาลอุทธรณ์ที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวยื่นตามศาลชั้นต้นให้เป็นที่สุด แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิที่จะยื่นคำร้องให้ ปล่อยชั่วคราวใหม่.

⁷² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 285/2530.

เป็นที่สุดอยู่แล้ว การยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งตาม 119 ทวิจึงไม่อยู่ในบังคับของบทบัญญัติมาตรา 198 ซึ่งจะมีสิทธิยื่นแม้เกินหนึ่งเดือนนับแต่ศาลชั้นต้นมีคำสั่ง⁷³

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้เฉพาะกรณีที่ศาลสั่งไม่อนุญาตให้ไปชั่วคราวเท่านั้นที่ให้สิทธิผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งได้ มิได้บัญญัติถึงกรณีที่ศาลสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวว่าผู้ใดมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งหรือไม่ ดังนั้น เมื่อไม่มีบทบัญญัติกฎหมายได้บัญญัติไว้เช่นนี้ ศาลสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวแม้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการหรือโจทก์ในกรณีที่ เป็นผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีนี้จะไม่เห็นด้วยกับคำสั่งดังกล่าวก็ไม่มีสิทธิอุทธรณ์⁷⁴

คำสั่งศาลอุทธรณ์ที่ยื่นตามคำสั่งของศาลชั้นต้นให้เพิกถอนคำสั่งปล่อยชั่วคราวจำเลยแม้ไม่เป็นคำสั่งอันถึงที่สุด ตามมาตรา 119 ทวิ วรรคสาม แต่คำสั่งดังกล่าวเป็นกรณีที่ศาลชั้นต้นเห็นว่าการปล่อยชั่วคราวจำเลยอาจเกิดภัยอันตรายแก่พยาน และเกิดความเสียหายแก่กระบวนการพิจารณาของศาล ซึ่งเป็นดุลพินิจของศาลชั้นต้นที่จะพิจารณาสั่ง โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามมาตรา 108 เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยไม่เกิดความเสียหายแก่คดีในระหว่างพิจารณาคำสั่งดังกล่าว จึงเป็นคำสั่งระหว่างพิจารณาไม่ทำให้คดีเสร็จจากสำนวนจึงต้องห้ามมิให้อุทธรณ์คำสั่งนั้นในระหว่างพิจารณา ตามมาตรา 196 ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยคำอุทธรณ์ของจำเลยมา จึงเป็นการไม่ถูกต้องมีผลให้จำเลยนั้นมีสิทธิฎีกา⁷⁵

เห็นได้ว่า กฎหมายดังกล่าวนี้เป็นบทบัญญัติพื้นฐานที่ให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหายื่นคำร้องเพื่อที่จะได้รับโอกาสในการถูกปล่อยตัวชั่วคราวออกมาระหว่างดำเนินกระบวนการยุติธรรมแต่ยังขาดความชัดเจนในเรื่องการกำหนดเงื่อนไข จึงต้องพิจารณาในเอกสารฉบับอื่นต่อไป

1.3 ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565

เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 ซึ่งกำหนดให้ศาลสามารถสั่งเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวได้ แต่กลับไม่ได้ชี้แจงรายละเอียดให้ชัดเจนว่าเงื่อนไขใดบ้างที่ศาลสามารถกำหนดได้ ฉะนั้นในการใช้ดุลพินิจเพื่อกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อย

⁷³ คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 617/2528.

⁷⁴ คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 519/2529.

⁷⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 107/2537.

ชั่วคราว จำต้องคำนึงถึงแนวทางการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวใน ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันและหลักประกันโดยการกำหนดหลักเกณฑ์ที่จะต้องพิจารณาว่าการปล่อยชั่วคราวนั้นสมควรที่จะมีประกันหรือไม่ต้องมีประกันหรือควรกำหนดเงื่อนไขอื่นใดเพิ่มเติมประเภทของหลักทรัพย์ที่ใช้เป็นประกัน เพื่อให้ถือและปฏิบัติไปในทางเดียวกันได้ และข้อบังคับประธานศาลฎีกาฯ ก็เป็นแนวทางที่ให้ผู้พิพากษาได้พิจารณา รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขที่ศาลสามารถสั่งได้ ซึ่งหมายรวมเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย อันมีรายละเอียดปรากฏในข้อ 8 และ 9(5) ดังจะได้กล่าวต่อไป

ในเบื้องต้น เหตุแห่งการออกข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565⁷⁶ นั้นมีขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติให้ การเรียกประกันจะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้และต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการป้องกันต่าง ๆ ที่ได้ใช้กับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวประกอบด้วย และมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยศาลอาจกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวรวมถึงการตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว และการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบ หรือจำกัดการเดินทางอันเป็นมาตรการป้องกัน มิให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหลบหนีไป ยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือไปก่อเหตุอันตรายประการอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้การเรียกประกัน หรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวลดความสำคัญลง ฉะนั้น จึงสมควรปรับปรุงหลักเกณฑ์ในการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันให้สอดคล้องกับการบังคับใช้มาตรการป้องกันตามกฎหมายดังกล่าวประธานศาลฎีกาจึงออกข้อบังคับไว้⁷⁷ แต่ทั้งนี้การออกข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ก็นำไปสู่การกำหนดแนวทางการใช้ดุลพินิจของศาลเพื่อเลือกเงื่อนไขให้เหมาะสมกับพฤติการณ์แห่งคดีด้วย

โดยในการพิจารณาสั่งปล่อยชั่วคราว ศาลต้องคำนึงถึงการรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นไม่ว่าจะเป็น เหตุแห่งการฟ้องร้อง พฤติการณ์หรือการกระทำที่เกี่ยวกับการฟ้องคดีตลอดจน ประวัติส่วนตัวของผู้ถูกกล่าวหาหรือฟ้องร้องทั้งปวง รวมไปถึงข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

⁷⁶ ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนที่ 55 ก บังคับใช้วันที่ 8 กันยายน พุทธศักราช 2565.

⁷⁷ ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565.

ของผู้ถูกกล่าวหาหรือกระทำความผิด⁷⁸ ทั้งนี้ ในการรวบรวมข้อมูลของศาลนั้นถือเป็นขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจกำหนดเงื่อนไขให้เหมาะสมกับความผิดหรือโทษ ตามที่ผู้ถูกกล่าวหาหรือฟ้องร้อง อย่างไรก็ตาม ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ยังคงเน้นย้ำความสำคัญของหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจเพื่อกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108⁷⁹

หลักเกณฑ์สำคัญที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวในข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ปรากฏอยู่ในข้อ 8 ซึ่งวางกฎเกณฑ์ให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติระหว่างการปล่อยชั่วคราว นอกจากนี้ยังปรากฏขอบเขตอำนาจของศาลในการใช้มาตรการที่จำเป็นเพื่อการกำกับดูแลหรือป้องกัน มิให้จำเลยหรือผู้ต้องหาที่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวสามารถหลบหนี ก่อภัยอันตราย หรือสร้างความเสียหายอื่นใด โดยมาตรการที่จำเป็นเช่นว่านั้น อาจทำได้โดยการแต่งตั้งผู้กำกับดูแล ทำสัญญาประกัน เรียกหลักประกัน การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ซึ่งทำให้สามารถตรวจสอบตำแหน่งของผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ตลอดจนมาตรการอื่นตามที่ศาลเห็นว่าจำเป็นเพื่อป้องกันปัญหาจากการปล่อยชั่วคราวนั้น⁸⁰

⁷⁸ ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ข้อ 6 บัญญัติว่า ศาลอาจให้เจ้าพนักงานศาลเก็บข้อมูล หรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสาเหตุ และพฤติการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ถูกกล่าวหาหรือถูกฟ้องร้อง บุคลิกลักษณะนิสัย สภาพทางร่างกาย และจิตใจ การศึกษาการประกอบอาชีพการงาน ประวัติการกระทำความผิดอาญา สภาพและฐานะของครอบครัว ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม หรือข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดทำรายงาน หรือความเห็น หรือประเมินความเสี่ยง เพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวด้วยก็ได้.

⁷⁹ ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ข้อ 7 บัญญัติว่า ในการสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวและการกำกับดูแลผู้ต้องหา หรือจำเลย ให้พิจารณาและดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108.

⁸⁰ ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ข้อ 8 บัญญัติว่า แม้มีเหตุตามกฎหมายที่จะออกหมายจับ แต่หากศาลเห็นว่าการกำกับดูแลสามารถช่วยลดความเสี่ยงที่ผู้ต้องหาจะหลบหนี หรือก่อภัยอันตราย หรือความเสียหายในระหว่างปล่อยชั่วคราว ก็ให้มีคำสั่งปล่อยชั่วคราวได้โดยใช้การกำกับดูแล และการเรียกประกันตามลำดับความเข้มงวด ดังนี้

- (1) กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ
- (2) แต่งตั้งผู้กำกับดูแล
- (3) ทำสัญญาประกัน
- (4) ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรืออุปกรณ์ที่สามารถตรวจสอบ หรือจำกัดการเดินทาง
- (5) เรียกหลักประกัน

เมื่อข้อ 8(1) แห่งข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 กำหนดให้ศาลสามารถกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวเพื่อป้องกันปัญหาระหว่างการปล่อยชั่วคราว เป็นเหตุให้ข้อ 9 ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ได้กำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยเงื่อนไขที่ศาลสามารถกำหนดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติได้หลายประการ ซึ่งหมายรวมให้ศาลสามารถสั่งห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวด้วย⁸¹ มีข้อสังเกตว่าความในข้อ 9 ซึ่งอธิบายถึงเงื่อนไขที่ศาลสามารถกำหนดได้นั้น เป็นเพียงตัวอย่างที่ศาลสามารถกำหนดได้เท่านั้น กล่าวคือ ในการอธิบายถึงเงื่อนไขที่สามารถกำหนดได้นั้น ความในข้อ 9 บัญญัติใช้คำว่า “เช่น” ไม่ใช่คำว่า “ได้แก่” ฉะนั้นความในข้อ 9 จึงไม่ใช่กรอบในการใช้อำนาจของศาล แต่เป็นเพียงตัวอย่างการกำหนดเงื่อนไขที่ศาลสามารถเลือกได้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม จากตัวอย่างของเงื่อนไขที่ศาลสามารถกำหนดได้นี้กล่าวได้ว่ามีมากมายถึงขนาดที่อาจเพียงพอกำหนดให้กับดุลพินิจในการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวแทบทุกกรณี ทั้งนี้อาจมีสาเหตุจากการที่ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียก

การใช้วิธีการตามวรรคหนึ่ง ศาลพึงกำหนดให้เหมาะสม และได้สัดส่วนกับพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นราย ๆ ไป.

⁸¹ ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ข้อ 9 บัญญัติว่า เงื่อนไขที่อาจกำหนดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติตามข้อ 8 (1) เช่น

- (1) ให้มาศาลตามกำหนดนัด
- (2) ห้ามยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- (3) ห้ามเดินทางออกนอกประเทศ หรือออกนอกพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง
- (4) ห้ามพบ หรือเข้าใกล้ผู้เสียหาย
- (5) ห้ามออกจากที่อยู่อาศัย
- (6) การเปลี่ยน หรือย้ายที่อยู่อาศัยต้องแจ้งให้ศาลทราบ
- (7) ห้ามเข้าไปในสถานที่บางแห่ง
- (8) ห้ามคบหาสมาคมกับบุคคลบางประเภท
- (9) ให้รายงานตัวต่อผู้กำกับดูแลเจ้าพนักงาน หรือบุคคลที่ศาลกำหนด
- (10) ให้เข้ารับปรึกษา หรือบำบัดรักษาความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ
- (11) ให้เข้ารับการตรวจร่างกายเพื่อหาสารเสพติด
- (12) ห้ามทำกิจกรรม หรือประกอบอาชีพบางอย่าง
- (13) ห้ามพกพาอาวุธปืน
- (14) ห้ามกระทำการตามที่ถูกกล่าวหา หรือฟ้องร้อง

ประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 พยายามกรอบมาตรการที่ศาลสามารถกำหนดได้ เพื่อให้ศาลในแต่ละคดีมีดุลพินิจกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวอย่างได้สัดส่วนสอดคล้องกัน

นอกเหนือจากนั้น ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ยังคงไม่หลงลืมความจำเป็นในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อตรวจสอบตำแหน่งที่อยู่ของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวได้ แต่ทั้งนี้การกำหนดให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์นั้นอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่ามีพฤติการณ์เสี่ยงสูงที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวจะหลบหนี หรือก่อภัยอันตรายอื่นใดต่อผู้เสียหายหรือพยานเท่านั้น หากมีวิธีการอื่นที่เบากว่าเพื่อตรวจสอบความประพฤติของผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ก็สมควรใช้วิธีการนั้นแทน⁸²

กล่าวโดยสรุป ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 เป็นการกำหนดแนวทางหรือการขยายความลักษณะของเงื่อนไขที่ศาลสามารถเลือกกำหนดให้เหมาะสมกับความผิดที่ถูกกล่าวหาหรือฟ้องร้อง ในขณะเดียวกันก็มีขึ้นเพื่ออธิบายขอบเขตอำนาจเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวของศาลให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ยังคงให้ความสำคัญต่อหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลัก

1.4 คำแนะนำของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใช้มาตรการกำกับดูแลในระหว่างปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2564

นอกเหนือจากความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ยังคงปรากฏหลักเกณฑ์ว่าด้วยการกำหนดเงื่อนไขหรือการประพฤตินระหว่างปล่อยชั่วคราวในคำแนะนำของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใช้มาตรการกำกับดูแลในระหว่างปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2564 ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรการกำกับและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล พุทธศักราช 2560 แม้หลักเกณฑ์ตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใช้มาตรการกำกับดูแลในระหว่างปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2564 นั้น จะมุ่งเน้นกล่าวถึงวิธีการกำหนดมาตรการเพื่อ

⁸² ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ข้อ 12 บัญญัติว่า การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถตรวจสอบ หรือจำกัดการเดินทางตามข้อ 8 (4) พึงสงฆ์เฉพาะกรณีที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีความเสี่ยงสูงที่จะหลบหนี หรือก่อภัยอันตราย หรือกรณีที่มีความจำเป็นต้องคุ้มครองผู้เสียหายหรือพยาน ซึ่งต้องมีการตรวจสอบสถานที่อยู่ของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวอย่างเข้มงวดและการใช้วิธีการที่เบากว่าไม่เพียงพอต่อการป้องกันการหลบหนีหรือภัยอันตรายนั้น.

ป้องกันการหลบหนีระหว่างปล่อยชั่วคราว แต่การกล่าวถึงคำแนะนำของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใช้มาตรการกำกับดูแลในระหว่างปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2564 นี้ จะเป็นส่วนช่วยประกอบการใช้ดุลพินิจของศาลเพื่อกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว โดยนอกเหนือจากการคำนึงถึงสัดส่วนของความผิดกับเงื่อนไข ศาลยังคงต้องคำนึงถึงการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการป้องกันการหลบหนี และภัยอันตรายหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างที่ผู้ต้องหา หรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวจากศาล ซึ่งนอกจากจะทำให้สังคมได้รับความปลอดภัยยิ่งขึ้นแล้ว ยังมีส่วนช่วยลดความจำเป็นในการเรียกหลักประกันลงด้วย ส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยากจน ซึ่งไม่อาจหาหลักประกันมาวางย่อมมีโอกาสที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวเช่นเดียวกับผู้ต้องหาหรือจำเลยอื่น อันเป็นการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อีกทางหนึ่ง กล่าวคือ การใช้ดุลพินิจเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวของศาล ศาลต้องคำนึงถึงความคุ้มครองต่อสังคมด้วย⁸³ ประกอบกับศาลต้องเลือกใช้การกำหนดเงื่อนไขหรือมาตรการกำกับดูแล เป็นวิธีการเพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้ถูกปล่อยชั่วคราว⁸⁴

โดยเงื่อนไขที่ศาลอาจกำหนดเพื่อให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัตินั้น เป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสาม เช่น การห้ามยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน การห้ามเดินทางออกนอกประเทศหรือออกนอกพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง การห้ามทำกิจกรรมหรือประกอบอาชีพบางอย่าง หรือแม้กระทั่งการห้ามออกจากที่อยู่อาศัย⁸⁵ ทั้งนี้ ศาลยัง

⁸³ คำแนะนำของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใช้มาตรการกำกับดูแลในระหว่างปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2564 ข้อ 2 บัญญัติว่า ในกรณีปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 111 หากศาลเห็นว่า มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองสังคมจะมีคำสั่งกำหนดเงื่อนไข หรือสั่งใช้มาตรการกำกับดูแลกับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวนั้นก็ได้.

⁸⁴ คำแนะนำของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใช้มาตรการกำกับดูแลในระหว่างปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2564 ข้อ 3 บัญญัติว่า การปล่อยชั่วคราวในกรณีอื่นนอกจากข้อ 2 ศาลพึงคำนึงถึงการใช่วิธีกำหนดเงื่อนไข ให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ และมาตรการกำกับดูแลเป็นเบื้องต้น.

⁸⁵ คำแนะนำของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใช้มาตรการกำกับดูแลในระหว่างปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2564 ข้อ 4 บัญญัติว่า เงื่อนไขที่อาจกำหนดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติในระหว่างปล่อยชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสาม เช่น

- (1) ให้มาศาลตามกำหนดนัด
- (2) ห้ามยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- (3) ห้ามเดินทางออกนอกประเทศหรือออกนอกพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง
- (4) ห้ามพบหรือเข้าใกล้ผู้เสียหาย
- (5) ห้ามออกจากที่อยู่อาศัย
- (6) การเปลี่ยนหรือย้ายที่อยู่อาศัยต้องแจ้งให้ศาลทราบ
- (7) ห้ามเข้าไปในสถานที่บางแห่ง

สามารถกำหนดตัวผู้ที่มีหน้าที่กำกับดูแล สอดส่องกำกับพฤติกรรม หรือให้คำปรึกษาแก่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราว หรือสามารถกำหนดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวต้องใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หากพบว่ามีความเสี่ยงสูงที่จะหลบหนี หรือก่อความเสียหาย หรือยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน⁸⁶

จากคำแนะนำของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใช้มาตรการกำกับดูแลในระหว่างปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2564 สะท้อนให้เห็นว่าในการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว นอกจากการคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดที่ได้สัดส่วนกับเงื่อนไข ศาลต้องให้ความสำคัญกับการควบคุมความประพฤติหรือการกระทำของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวให้เหมาะสมด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้การปล่อยชั่วคราวดำเนินไปอย่างเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความยุติธรรม

1.5 ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2565

นอกเหนือจากการพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 และคำแนะนำของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใช้มาตรการกำกับดูแลในระหว่างปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2564 ยังปรากฏแนวทางการทำคำสั่งอนุญาตในระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และ

- (8) ห้ามคบหาสมาคมกับบุคคลบางประเภท
- (9) ให้รายงานตัวต่อผู้กำกับดูแลหรือบุคคลที่ศาลกำหนด
- (10) ให้เข้ารับคำปรึกษาหรือการบำบัดรักษาความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ
- (11) ให้เข้ารับการตรวจร่างกายเพื่อหาสารเสพติด
- (12) ห้ามทำกิจกรรมหรือประกอบอาชีพบางอย่าง
- (13) ห้ามพกพาอาวุธปืน
- (14) ห้ามกระทำการตามที่ถูกกล่าวหา หรือฟ้องร้อง.

⁸⁶ คำแนะนำของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใช้มาตรการกำกับดูแลในระหว่างปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2564 ข้อ 5 บัญญัติว่า นอกจากกำหนดเงื่อนไขตาม ข้อ 4 แล้ว ศาลจะกำหนดให้มีผู้กำกับดูแลเพื่อสอดส่องดูแลรับรายงานตัว หรือให้คำปรึกษาแก่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวด้วยก็ได้ โดยอาจแต่งตั้งจากบุคคลที่ขึ้นบัญชีไว้ต่อศาลหรือบุคคลอื่นที่ศาลเห็นว่า เหมาะสมและสามารถสอดส่องดูแลให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติตามเงื่อนไข หรือคำสั่งของศาลได้ แต่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้นั้น ในกรณีที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีความเสี่ยงสูงที่จะหลบหนี หรือก่อภัย อันตรายและมีการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับสถานที่อยู่ หรือการเดินทาง ซึ่งต้องมีการตรวจสอบอย่างเข้มงวด ศาลอาจสั่งใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถใช้ตรวจสอบ หรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวควบคุมไปด้วยก็ได้.

แนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2565 ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยให้เข้าใจถึงวิธีการใช้อำนาจทำคำสั่งว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวของศาลไทยได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

โดยระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2565 ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว เช่น

- (1) ให้จัดสถานที่รอฟังคำสั่งปล่อยชั่วคราวที่เหมาะสมสำหรับผู้ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว⁸⁷
- (2) ให้มีการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายแก่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่ยากไร้⁸⁸
- (3) ให้กำหนดวิธีการควบคุมการปล่อยชั่วคราวที่ไม่เอาเปรียบประชาชน⁸⁹
- (4) ต้องแจ้งเกี่ยวกับคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยเร็ว เมื่อสิ้นสุดการฝากขัง⁹⁰
- (5) ให้ศาลสามารถกำหนดมาตรการอื่นใดที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินงานในศาลเป็นไปอย่างเรียบร้อย⁹¹

⁸⁷ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2565 ข้อ 5 บัญญัติว่า ในระหว่างรอฟัง คำสั่งปล่อยชั่วคราวสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยังไม่ถูกคุมขังศาลพึงจัดสถานที่ที่เหมาะสมแยกต่างหากจากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกคุมขัง เว้นแต่สถานที่ไม่อำนวยหรือมีเหตุเพื่อรักษาความปลอดภัย หรือมีเหตุจำเป็นประการอื่น.

⁸⁸ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2565 ข้อ 6 บัญญัติว่า ศาลพึงจ่ายค่าพาหนะสำหรับการเดินทางไปศาลหรือเพื่อปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดให้แก่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่ยากไร้ ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตามพระราชบัญญัติมาตรการกำกับและติดตามผู้จับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล พ.ศ.2560.

⁸⁹ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2565 ข้อ 7 บัญญัติว่า ให้ศาลจัดให้มีวิธีการในการควบคุมดูแลการขอให้ปล่อยชั่วคราวมิให้เกิดพฤติการณ์ในทางมิชอบหรือเอาเปรียบประชาชน.

⁹⁰ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พ.ศ. 2565 ข้อ 8 บัญญัติว่า ในกรณีที่มีการฝากขังสิ้นสุดลงโดยไม่มีการฟ้องคดี หรือมีการถอนคำร้องทุกข์หรือถอนฟ้องต่อศาล ศาลพึงแจ้งผู้ถูกปล่อยชั่วคราวและผู้เกี่ยวข้องทราบโดยเร็ว.

⁹¹ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2565 ข้อ 9 บัญญัติว่า เพื่อให้การปฏิบัติตามระเบียบนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยศาลอาจกำหนดแนวทางปฏิบัติของศาลนั้นได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้.

(6) ให้มีการประกาศแนวทางว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวแก่ประชาชน⁹²

(7) ให้มีการกำหนดวิธีการทางธุรการเพื่อความเรียบร้อยในการดำเนินงานของศาล⁹³

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว มีข้อสังเกตว่าหลักเกณฑ์ตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2565 ได้กำหนดแนวทางอย่างกว้างให้ศาลยุติธรรมมีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกแก่การขอปล่อยชั่วคราวของบุคคลผู้เข้าสู่กระบวนการให้เป็นไปอย่างราบรื่น กล่าวคือหลักเกณฑ์ตามระเบียบข้างต้นนั้นเพียงกำหนดกรอบการทำงานของศาลเกี่ยวกับการขอปล่อยชั่วคราว เช่น ให้ศาลกำหนดวิธีการควบคุมการขอให้ศาลกำหนดแนวทางเพื่อให้การขอเป็นไปโดยสะดวก หรือกำหนดวิธีการเผยแพร่คำสั่งปล่อยชั่วคราว แต่ไม่ได้ปรากฏถ้อยคำใดที่ยืนยันแนวทางการใช้ดุลพินิจกำหนดเงื่อนไขปล่อยชั่วคราวของศาลที่ต้องกำหนดให้การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเป็นหลักที่ศาลต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก ดังเช่นที่เคยกำหนดไว้ในระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2548 ซึ่งปรากฏรายละเอียดในข้อ 2 ที่มีหลักว่า “เมื่อศาลได้รับคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวแล้วให้รีบพิจารณาและมีคำสั่งโดยเร็ว โดยให้ถือว่าเป็นหลักว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เว้นแต่ จะมีเหตุจำเป็นต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหา หรือจำเลยนั้นไว้ ก็ให้ระบุเหตุผลไว้โดยครบถ้วนและชัดเจน และพิจารณาสั่งในแนวเดียวกัน” แต่อย่างไรก็ตาม ข้อความดังกล่าวนี้ กลับถูกยกเลิกโดยระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2565 ไปแล้ว ซึ่งในปัจจุบันไม่มีข้อความเหล่านั้นปรากฏในระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูงและแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราวอีก

⁹² ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2565 ข้อ 10 บัญญัติว่า ให้ศาลประกาศและเผยแพร่ระเบียบและแนวทางปฏิบัติในการปล่อยชั่วคราวของศาลให้ผู้ที่มาติดต่อและประชาชนได้ทราบโดยทั่วกัน.

⁹³ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2565 ข้อ 11 บัญญัติว่า ในกรณีจำเป็นต้องมีวิธีการใดในทางธุรการเพื่อให้ปฏิบัติตามระเบียบนี้ไปได้โดยเรียบร้อยให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้กำหนดวิธีการนั้น.

ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่าหลักเกณฑ์ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวในระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2565 ได้ยกเลิกความชัดเจนในแนวทางการใช้ดุลพินิจเพื่อขอปล่อยชั่วคราวของศาล แต่ได้วางกรอบกว้าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กระบวนการขอปล่อยชั่วคราวในชั้นศาลเป็นไปอย่างราบรื่นและมีความสะดวกเท่านั้น ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อการพิจารณาคำสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราว เนื่องจากศาลจะต้องพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ยังต้องพิจารณาที่กล่าวไปข้างต้น ก็คือระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2565

จากกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้นในการพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นต้องพิจารณาโดยเร็ว และการไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต้องแจ้งเหตุให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย และผู้ร้องขอประกันทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว จึงต้องอาศัยตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ โดยเฉพาะในกฎหมาย⁹⁴ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 มาตรา 108/1 พิจารณาตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูงและแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2565 ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีการเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 และจากคำแนะนำของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใช้มาตรการกำกับดูแลในระหว่างปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2564

ดังนั้นแล้วยังเน้นย้ำหลักที่ว่ากฎหมายมองการให้ปล่อยตัวชั่วคราวเป็นหลักที่ต้องอนุญาตก่อน เพียงแต่ว่าหากศาลจะไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวศาลต้องแจกแจงรายละเอียดการไม่อนุญาตนั้น ให้ชัดเจนเป็นหนังสือและต้องพิจารณาถึงความจำเป็นแก่กรณีด้วย แต่ในส่วนของกรณีผิดเงื่อนไขที่ศาลกำหนดนั้นมีเพียงการถอนประกันหรือพิจารณาเพิกถอนคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้เท่านั้น ไม่มีการกำหนดเป็นวิธีการอย่างชัดเจนแน่นอนในโทษทางอาญาแต่อย่างใด⁹⁵

1.6 กรณีศึกษาในประเทศไทย

1) คดีกิจกรรม “ราษฎรไม่ไว้วางใจมึง”.

⁹⁴ พรพล เลากุล. การปล่อยชั่วคราว และการบังคับคดีผู้ประกัน กรณีศึกษาเฉพาะศาลจังหวัดอุดรธานี. สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมสำนักงานศาลยุติธรรม, กรุงเทพมหานคร. 2558 . หน้า 22

⁹⁵ จิตติมา กำธรวิวรรณ. การปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไข : ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. หน้า 76.

เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2564 เป็นกิจกรรมปราศรัยไล่นายกรัฐมนตรี⁹⁶ ที่แยก
ราชประสงค์ จัดโดยกลุ่ม “แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม” และกลุ่ม “ทะลุฟ้า” เวลาประมาณ
20.24 น. เจ้าหน้าที่ตำรวจนอกเครื่องแบบได้เข้าตรวจสอบรถเครื่องเสียงของกลุ่ม “ทะลุฟ้า” ด้วย
การขี้อวดหน้ารถและทุบรถของกลุ่มทะลุฟ้า พร้อมทั้งถือคอกบังคับผู้ที่อยู่ในรถให้ลงมา ก่อนที่
เจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบจะเข้ามาสมทบและเข้าจับกุม นายทิว และนายธนาตล ในลักษณะกระชากตัว
ออกไป โดยไม่มีการแสดงหมายจับแต่อย่างใด ทำให้กลุ่มทะลุฟ้าสอบถามเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าใช้
อำนาจใดในการเข้าจับกุม และพยายามไม่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับกุมทั้งสอง

ต่อมา นายธนาตล และนายณัฏชพลได้เดินทางมามอบตัวตามหมายจับของศาล
อาญาที่ อ1501/2564 และอ1503/2564 ลงวันที่ 13 กันยายน 2564 หลังถูกกล่าวหาว่าชิงตัว
ผู้ต้องขังกลุ่มทะลุฟ้าในค่ำวันที่ 3 กันยายน 2564 โดยพนักงานสอบสวนได้บรรยายพฤติการณ์โดย
สรุปว่า ก่อนเกิดเหตุ เพจเฟซบุ๊ก “แนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม” และเพจเฟซบุ๊กกลุ่ม “ทะลุ
ฟ้า” ได้โพสต์ข้อความเชิญชวนบุคคลทั่วไปให้ไปร่วมชุมนุมที่สี่แยกราชประสงค์ในวันที่ 3 กันยายน
2564 เวลาประมาณ 16.00 น. ต่อมาในวันดังกล่าว พ.ต.ต.ไพบุลย์ สอโส ผู้กล่าวหา ได้พบรถกระบะสี
ดำในพื้นที่ชุมนุมและได้ใช้เครื่องขยายเสียงโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย หลังจากเหตุการณ์ยุติ
การชุมนุม มีชายวัยรุ่น 4 ราย ขับและโดยสารอยู่ภายในรถยนต์ โดยรถยนต์ได้ติดตั้งเครื่องเสียง ซึ่งใช้
ในการกระทำผิดต่อกฎหมาย

แต่มีกลุ่มมวลชนพยายามดึงตัวนายทิว ไปจากผู้กล่าวหา ทำให้มีการกระชากผู้
ถูกจับกุมจนเกิดเหตุชุลมุน โดยมีมวลชนหลายคนได้เข้ามาล้อมคอกผู้กล่าวหา ทำให้ ผู้
กล่าวหาล้มลงกับพื้น ผู้กล่าวหาได้พยายามป้องกันตัว แต่เนื่องจากกลุ่มมวลชนที่มีจำนวนมาก จึงไม่
สามารถควบคุมตัวผู้ถูกจับกุมไว้ได้ จากนั้นกลุ่มมวลชนได้พาผู้ถูกจับกุมหลบหนีไปได้ จากนั้นพนักงาน
สอบสวนได้แจ้งข้อกล่าวหาแตกต่างกัน ดังนี้

⁹⁶ ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564). *เชียงใหม่-คิว 2 นักกิจกรรมทะลุฟ้าเข้ามอบตัวหลังถูกกล่าวหาชิงตัวผู้ต้องขังใน ม็อบ 3 กันยายนก่อนศาลให้ประกันตั้งเงื่อนไขห้ามออกนอกเคหสถาน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566, จาก <https://tlhr2014.com/archives/35205>.

นายฉพลถูกแจ้งข้อหาเพียง 1 ข้อหา ได้แก่ ร่วมกันกระทำความผิดด้วยประการใดให้ผู้ถูกคุมขังตามอำนาจของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาหลุดพ้นจากการคุมขังไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 191⁹⁷

ส่วนนายธนาตถูกแจ้งข้อหาทั้งหมด 4 ข้อหา ได้แก่ ร่วมกันต่อสู้หรือขัดขวางเจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ในการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย โดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138⁹⁸ ประกอบมาตรา 140⁹⁹ ร่วมกันกระทำความผิดด้วยประการใดให้ผู้ถูกคุมขังตามอำนาจของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาหลุดพ้นจากการคุมขังไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 191 หลบหนีไประหว่างถูกคุมขังตามอำนาจของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 190¹⁰⁰ และฝ่าฝืนข้อกำหนดออกตาม

⁹⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 191 บัญญัติว่า ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใดให้ผู้ที่ถูกคุมขังตามอำนาจของศาลของพนักงานอัยการ ของพนักงานสอบสวน หรือของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา หลุดพ้นจากการคุมขังไป ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้ที่หลุดพ้นจากการคุมขังไปนั้นเป็นบุคคลที่ต้องคำพิพากษาจากศาลหนึ่งศาลใดให้ลงโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าขึ้นไป หรือมีจำนวนตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท

ถ้าความผิดตามมาตรานี้ได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยมีหรือใช้อาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ในสองวรรคก่อนกึ่งหนึ่ง.

⁹⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 บัญญัติว่า ผู้ใดต่อสู้ หรือขัดขวางเจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมายในการปฏิบัติการตามหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ.

ถ้าการต่อสู้หรือขัดขวางนั้น ได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ.

⁹⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 140 บัญญัติว่า ถ้าความผิดตามมาตรา 138 วรรคสอง หรือมาตรา 139 ได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ากระทำโดยอ้างอำนาจอัยหรือช่องโง่ใจ ไม่ว่าอัยหรือช่องโง่ใจนั้นจะมีอยู่หรือไม่ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงสองแสนบาท

ถ้าความผิดตามมาตรานี้ได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ในสองวรรคก่อนกึ่งหนึ่ง.

¹⁰⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 190 บัญญัติว่า ผู้ใดหลบหนีไประหว่างที่ถูกคุมขังตามอำนาจของศาล ของพนักงานอัยการ ของพนักงานสอบสวน หรือของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พุทธศักราช 2548 ร่วมกันจัดกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่โรคในพื้นที่ที่มีประกาศหรือคำสั่งเป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุด¹⁰¹

พนักงานสอบสวนได้คัดค้านการขอประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราว ระบุเนื่องจากคดีมีอัตราโทษสูง ทั้งพฤติการณ์ในการกระทำผิดของผู้ต้องหา นั้น ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมืองและยังกระทำลักษณะนี้มาแล้วหลายครั้ง เกรงว่าหากได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาจะไปก่ออันตรายประการอื่นอีก ด้านนายความจำเลยได้ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว โดยวางเงินสดจำนวนคนละ 20,000 บาท เป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว

ต่อมา ศาลมีคำสั่งอนุญาตปล่อยตัวชั่วคราวทั้งสอง โดยกำหนดเงื่อนไขห้ามออกนอกเคสสถานตั้งแต่เวลา 15.00 น. - 05.00 น. ของวันถัดไป ส่วนนายฉันทพลถูกเพิ่มอีกเงื่อนไข คือให้ติดกำไลข้อเท้าอิเล็กทรอนิกส์ (EM) พร้อมกับให้วางหลักทรัพย์ประกันคนละ 20,000 บาท

หลังจากนั้น เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2564 พนักงานอัยการสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา 3 มีความเห็นสั่งฟ้องจำเลยและพวกรวม 4 ราย ต่อศาลอาญา คดีนี้ จำเลยแต่ละคนถูกฟ้องในฐานความผิดแตกต่างกัน มีรายละเอียดแยกได้ดังนี้

ในส่วนของนายทวี และนายธนาตล ถูกฟ้องเป็นจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 ตามลำดับในข้อหา ร่วมกันชุมนุมหรือทำกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่โรคในพื้นที่ที่มีการประกาศหรือคำสั่งเป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวด ตามข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พุทธศักราช 2548 (ฉบับที่ 32) ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2564 ข้อ 2(1) และ ประกาศหัวหน้าผู้รับผิดชอบในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินในส่วนที่เกี่ยวกับความมั่นคง เรื่อง ห้ามการชุมนุม การทำกิจกรรม การมั่วสุมที่ก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของ

ถ้าความผิดดังกล่าวมาในวรรคแรกได้กระทำโดยแหกที่คุมขัง โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือโดยขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดตามมาตรานี้ได้กระทำโดยมิหรือใช้อาวุธปืน หรือวัตถุระเบิด ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ในสองวรรคก่อนข้างหนึ่ง.

¹⁰¹ ข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนด การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 30) บัญญัติว่า “ข้อ 4 ห้ามจัดกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่โรค ห้ามจัดกิจกรรมซึ่งมีการรวมกลุ่มกัน ของบุคคลเพื่อลดความเสี่ยงในการติดต่อสัมผัสกันที่สามารถแพร่โรคได้ เว้นแต่เป็นกรณีได้รับอนุญาต จากผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือผู้ว่าราชการจังหวัด หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ที่จะพิจารณาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่จัดกิจกรรมและสถานการณ์ในพื้นที่รับผิดชอบ...”

โรคติดเชื้อโควิด-19 (ฉบับที่ 10) ข้อ 3 ระวังโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกิน สี่หมื่นบาท, ร่วมกันต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายและโดยร่วมกันกระทำด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 และ 140 ระวังโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และ ระวังโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามลำดับ และข้อหา หลบหนีไประหว่างที่ถูกคุมขังตามอำนาจของเจ้าพนักงานอาญา ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 190 ต้องระวังโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากนี้ จำเลยที่ 1 ยังถูกฟ้องเพิ่มอีกหนึ่งข้อหา คือ ใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นโดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391 ระวังโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁰²

ในคดีเดียวกัน นายไพบูลย์ จำเลยที่ 3 และนายณัชพล จำเลยที่ 4 ถูกฟ้องในข้อหา ดังนี้ ร่วมกันต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายและโดยร่วมกันกระทำด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 138 และมาตรา 140 ระวังโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และ ระวังโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามลำดับ และร่วมกันกระทำด้วยประการใดให้ผู้ถูกคุมขังตามอำนาจของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีทางอาญาหลุดพ้นจากการคุมขังไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 191 ระวังโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หลังจากนั้น ศาลได้มีคำพิพากษาว่า จำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 มีความผิดตามฐานร่วมกันข่มขู่โดยฝ่าฝืนข้อกำหนดที่ออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดฉุกเฉินบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พุทธศักราช 2548 ปรับคนละ 20,000 บาท ทางนำสืบของจำเลยที่ 1

¹⁰² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 391 บัญญัติว่า ผู้ใดใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น โดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวังโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ.

และจำเลยที่ 2 เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดี มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้ 1 ใน 3 คงเหลือปรับคนละ 13,333.33 บาท ข้อกล่าวหาที่เหลือให้ยกฟ้อง¹⁰³

เมื่อพิจารณาจากคดีข้างต้นในส่วนของข้อหา หรือฐานความผิดและอัตราโทษนั้น ซึ่งอัตราโทษสูงสุดในคดีข้างต้น ศาลอาญาในประเทศไทยได้พิจารณาการปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย พร้อมทั้งมีการติดกำไลอิเล็กทรอนิกส์ (EM) อีกด้วย โดยศาลไม่ได้อธิบายเหตุผลเบื้องหลังในการกำหนดเงื่อนไขปล่อยชั่วคราว กล่าวคือ ศาลเพียงแต่กำหนดห้ามออกจากที่อยู่อาศัยเป็นเงื่อนไขให้จำเลยปฏิบัติระหว่างถูกปล่อยชั่วคราว โดยปราศจากการให้เหตุผลว่า เงื่อนไขที่กำหนดดังกล่าวนั้น เป็นไปเพื่อรับรองความปลอดภัยและป้องกันอันตรายต่อผู้อื่นและสังคมอย่างไร หรือพื้นที่ที่จำเลยอยู่นั้นใกล้ชิดกับผู้เสียหาย หรือผู้กล่าวหาหรือไม่ และเหตุใดศาลจึงเห็นว่าเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยนี้ มีความจำเป็นต้องกำหนดเพื่อให้ได้สัดส่วนกับฐานความผิดรวมถึงอัตราโทษที่ผู้ต้องหา หรือจำเลย แล้วแต่กรณีได้ถูกกล่าวหา

2) คดีศาลสี่หน้าพรรคการเมือง.

เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2564¹⁰⁴ จำเลยทั้งเก้าพร้อมกับพวกรวมจำนวนประมาณ 50 - 60 คน ในนามกลุ่มทะลุฟ้า ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมรวมกลุ่มชุมนุมทางการเมือง เพื่อไปยื่นหนังสือเรียกร้องทางการเมืองต่อพรรคประชาธิปัตย์ โดยมีการใช้รถยนต์ติดตั้งเครื่องขยายเสียง โดยไม่จัดให้มีมาตรการป้องกันโรคไวรัสโคโรนา 2019 และเป็นกิจกรรมที่มีการรวมกลุ่มบุคคลมากกว่า 5 คน ที่มีเสียงต่อการแพร่โรคในพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวดถูกกล่าวหาจากการทำกิจกรรมหน้าพรรคภูมิใจไทย เพื่อยื่นหนังสือขอเรียกร้องให้ถอนตัวจากพรรคร่วมรัฐบาล ต่อมาเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2565 พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องคดีของ 4 สมาชิกกลุ่มทะลุฟ้าต่อศาลอาญา ใน 5 ข้อกล่าวหา ดังนี้ ฝ่าฝืนข้อกำหนดตามพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พุทธศักราช 2548 ระวังโทษ

¹⁰³ ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565). *เปิดคำพิพากษาคดี 4 นักกิจกรรม มือบ 3 กันยา 64 ปรับ 2 หมื่นข้อหาหลบหนี- ขกต่อจจนท.ให้ยกศาลชี้ตร.จับโดยไม่มีอำนาจ-ให้การขัดแย้งกัน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2566, จาก <https://tlhr2014.com/archives/47938>.

¹⁰⁴ ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565). *ฟ้องคดี4ทะลุฟ้าปาสีหน้าพรรคภูมิใจไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566, จาก <https://tlhr2014.com/archives/43036>.

จำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 215¹⁰⁵ มั่วสุมกับตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ชูเชิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือกระทำการให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ระวังโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ, ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 216¹⁰⁶ เมื่อเจ้าพนักงานสั่งผู้ที่มีอาวุธให้เลิกไปแต่ไม่เลิก ระวังโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ, พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเรียบร้อยของบ้านเมือง พุทธศักราช 2535 มาตรา 12 ร่วมกันขีดเขียนพ่นสี หรือทำให้ปรากฏด้วยประการใด ๆ ซึ่งข้อความ ภาพ หรือ รูปรอยใด ๆ ที่กำแพงที่ติดกับถนน หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคารที่ติดอยู่กับถนน หรืออยู่ในที่สาธารณะ ระวังโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท และใช้เครื่องขยายเสียงโดยไม่ได้รับอนุญาต พระราชบัญญัติควบคุมการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียง พุทธศักราช 2493 ระวังโทษปรับไม่เกินสองร้อยบาท

ศาลอาญาได้กำหนดเงื่อนไขการประกันตัวในคดีนี้ว่า “...และเพื่อให้เป็นหลักประกันว่าผู้ต้องหาจะปฏิบัติตามเงื่อนไขของศาล เห็นควรให้ติดอุปกรณ์ติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ (EM) และห้ามจำเลยออกนอกเขตสถานระหว่างเวลา 18.00 น. ถึง 06.00 น. ของวันรุ่งขึ้น เว้นแต่ในกรณีที่จะต้องมาดำเนินการตามคำสั่งของเจ้าพนักงานหรือศาล หรือได้รับอนุญาตจากศาลก่อน และให้จำเลยมารายงานตัวต่อศาลทุก 30 วัน จนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น มิฉะนั้น จะถือว่าผิดสัญญาประกัน”¹⁰⁷

¹⁰⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 215 บัญญัติว่า ผู้ใดมั่วสุมกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไป ใช้กำลังประทุษร้าย ชูเชิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดคนหนึ่งคนใดมีอาวุธ บรรดาผู้ที่กระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นหัวหน้า หรือเป็นผู้มีหน้าที่สั่งการในการกระทำความผิดนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ.

¹⁰⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 216 บัญญัติว่า เมื่อเจ้าพนักงานสั่งผู้ที่มีอาวุธเพื่อกระทำความผิดตามมาตรา ๒๑๕ ให้เลิกไป ผู้ใดไม่เลิก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ.

¹⁰⁷ อ้างแล้ว.

2. กฎหมายระหว่างประเทศ

มาตรการสากลในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลย หลีกเลียงไม่ได้เลยว่า สิทธิมนุษยชน (Human Rights) เป็นสิ่งสำคัญที่นานาอารยประเทศต่างให้ความสำคัญ และต่างให้ความสำคัญเคารพในสิทธิ เสรีภาพของปัจเจกบุคคล ซึ่งการปล่อยชั่วคราวก็เป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกันความเสียหายใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ต้องหา หรือจำเลย ที่เกิดจากการควบคุมตัวระหว่างพิจารณา โดยประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับรองและให้ความสำคัญเช่นกัน รวมถึงการเข้าร่วมเป็นภาคีในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในส่วนของการปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณามาตรการสากลในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา หรือจำเลย นั้น มีดังนี้

2.1 ปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ในปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกได้มีทัศนคติที่ให้ความสำคัญต่อการเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชน รวมถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา หรือจำเลย ที่ควรจะได้รับ การปล่อยชั่วคราวในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) คือ เอกสารที่ทั่วโลกตกลงใช้ร่วมกันเป็นแนวทางไปสู่เสรีภาพและความเท่าเทียม ได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายธรรมชาติมาบัญญัติไว้ ประกาศเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 หรือ พ.ศ. 2491 ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญได้มีข้อมติ รับรองปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งถือเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ในการวางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับแรกของโลกและเป็นพื้นฐานกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทุกฉบับที่มีอยู่ในปัจจุบัน ปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนถือเป็นมาตรฐานที่สมาชิกสหประชาชาติร่วมกันจัดทำเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนทั่วโลก ทั้งให้คุณค่าแก่สิทธิมนุษยชนถึงที่สุดประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ลงคะแนนเสียงร่วมกันรับรองปณิญาฉบับนี้ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงปารีส สาธารณรัฐฝรั่งเศส สิทธิและเสรีภาพเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการปกป้อง เพื่อให้มนุษย์สามารถมีชีวิตอยู่ได้อย่างเสรี เท่าเทียม และมีศักดิ์ศรี ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวนั้น มีการบัญญัติรับรองไว้ใน ข้อ 9 และข้อ 11 (1) มีรายละเอียด ดังนี้

ข้อ 9 บุคคลใดจะถูกจับกักขัง หรือเนรเทศโดยพลการมิได้¹⁰⁸

ข้อ 11 (1) บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาจำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี¹⁰⁹

อย่างไรก็ดี ปฏิญญาสากลนี้ เป็นเพียงเอกสารที่แนะนำแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเท่านั้น ไม่มีฐานะเป็นสนธิสัญญาและไม่ก่อให้เกิดพันธกรณีทางกฎหมายแก่รัฐสมาชิก อีกทั้งประเทศต่าง ๆ ได้แสดงความเห็นและได้นำหลักการนี้นำมาบัญญัติไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศที่กฎหมายใดไม่อาจขัดหรือแย้งได้

2.2 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องถูกเข้าร่วมกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา หรือจำเลย ต่างต้องได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องเป็นธรรมพร้อมเคารพในสิทธิเสรีภาพด้วย โดยกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง หรือ International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติ เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2540 โดยสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติได้รับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในฐานะที่เป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการเคารพสิทธิมนุษยชน อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของทุกชาติในโลกเป็นการให้คุณค่าและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนดังกล่าว ต่อมาได้มีความพยายามในการทำให้กติการะหว่างประเทศนี้เป็นมาตรฐานขั้นต่ำภายใต้ปฏิญญาสากลให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติรับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยมีข้อความทั้งสิ้น 53 ข้อ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราว ได้แก่ ข้อ 9 และ ข้อ 14 มีรายละเอียดดังนี้

¹⁰⁸ Universal Declaration of Human Rights. (UDHR). Article 9. No one shall be subjected to arbitrary arrest, detention or exile.

¹⁰⁹ Universal Declaration of Human Rights. (UDHR). Article 11(1). Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until proved guilty according to law in a public trial at which he has had all the guarantees necessary for his defence.

ข้อ 9 (1) บุคคลทุกคนมีสิทธิเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมตัวโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกกลั่นแกล้งสิทธิของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและ ตามกฎหมายที่จะใช้อำนาจทางตุลาการ และจะต้องมีสิทธิได้รับการพิจารณาภายในเวลาอันสมควร หรือได้รับการปล่อยตัวไป มิให้ถือเป็นหลักทั่วไปว่าจะต้องควบคุมบุคคลที่รอการพิจารณาคดี แต่ในการปล่อยตัวอาจกำหนดให้มีการประกันว่าจะมาปรากฏตัวในการพิจารณาคดี ในขั้นตอนอื่นของกระบวนการพิจารณา และจะมาปรากฏตัวเพื่อการบังคับตามคำพิพากษาเมื่อถึงวาระนั้น

(4) บุคคลใดที่ถูกกลั่นแกล้งเสรีภาพโดยการจับกุมหรือการควบคุม มีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ตัดสินโดยไม่ชักช้าถึงความชอบด้วยกฎหมายของการควบคุมผู้นั้น และหากการควบคุมไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ให้ศาลมีคำสั่งปล่อยตัวไป¹¹⁰

ข้อ 14 (2) บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด¹¹¹

จากบทบัญญัติเห็นได้ว่า กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เป็นการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเช่นกัน ให้รัฐที่เป็นสมาชิกเคารพถึง

¹¹⁰ International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR). Article 9 1. Everyone has the right to liberty and security of person. No one shall be subjected to arbitrary arrest or detention. No one shall be deprived of his liberty except on such grounds and in accordance with such procedure as are established by law.

2. Anyone who is arrested shall be informed, at the time of arrest, of the reasons for his arrest and shall be promptly informed of any charges against him.

3. Anyone arrested or detained on a criminal charge shall be brought promptly before a judge or other officer authorized by law to exercise judicial power and shall be entitled to trial within a reasonable time or to release. It shall not be the general rule that persons awaiting trial shall be detained in custody, but release may be subject to guarantees to appear for trial, at any other stage of the judicial proceedings, and, should occasion arise, for execution of the judgement.

4. Anyone who is deprived of his liberty by arrest or detention shall be entitled to take proceedings before a court, in order that that court may decide without delay on the lawfulness of his detention and order his release if the detention is not lawful.

5. Anyone who has been the victim of unlawful arrest or detention shall have an enforceable right to compensation.

¹¹¹ International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR). Article 14(2). Everyone charged with a criminal offence shall have the right to be presumed innocent until proved guilty according to law.

สิทธิมนุษยชน ผลจากการเข้าเป็นภาคีสันติสัญญา ทำให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณี ที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การประกันให้เกิดสิทธิต่างๆ ตามที่ระบุไว้ในสนธิสัญญา, การดำเนินการให้เกิดสิทธิตามที่รับรองไว้ในสนธิสัญญา, การเผยแพร่เนื้อหาของสิทธิตามสนธิสัญญาให้ประชาชนรับทราบ และการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามสนธิสัญญา

2.3 กฎมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิด

การควบคุมตัวโดยไม่มีอำนาจเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงจำเป็นที่จะต้องกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำไว้เพื่อลดการใช้โทษจำคุกควบคู่กับการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการคุมครองบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยกฎบัตรสหประชาชาติมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติสำหรับมาตรการการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำผิด (United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures หรือ Tokyo Rules) เป็นกฎมาตรฐานที่กล่าวถึงการหลีกเลี่ยงไม่ใช้วิธีการคุมขังหรือควบคุมตัวผู้กระทำผิดโดยให้มีทางเลือกอื่น ๆ เพื่อลดการใช้โทษจำคุกในขั้นตอนก่อนขึ้นพิจารณาคดีโดยมติที่ 45/110 เมื่อปี ค.ศ. 1990 มุ่งเน้นถึงสิทธิของผู้กระทำความผิดสิทธิของผู้เสียหาย และความปลอดภัยในการป้องกันอาชญากรรมในสังคม หากเป็นคดีที่มีเป็นความผิดเล็กน้อย ๆ ที่สามารถใช้มาตรการอื่นได้ กล่าวคือ การปล่อยชั่วคราวก็เป็นวิธีหนึ่งในมาตรการดังกล่าว รวมถึงพนักงานอัยการอาจใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวต่าง ๆ ตามความเหมาะสมได้¹¹² กฎมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการไม่ควบคุมตัวกฎโตเกียวรับรองโดยที่ประชุมสมัชชาทั่วไปโดยมติที่ 45 / 110 เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 1990 ในส่วนกฎมาตรฐานขั้นต่ำดังกล่าว บัญญัติไว้เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวนั้น คือ “ข้อ 6 การหลีกเลี่ยงการควบคุมตัวก่อนพิจารณาคดี (Avoidance of pretrial detention)

6.1 การควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีควรเป็นวิธีการสุดท้ายที่ใช้ในการดำเนินการทางอาญาโดยนึกถึงความจำเป็นของการสืบสวนสอบสวนข้อกล่าวหา การคุมครองสังคมและผู้เสียหาย

¹¹² United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures or Tokyo Rules. Article 5.1.

6.2 ควรใช้ทางเลือกอื่นแทนการควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีเป็นลำดับแรกที่สามารถกระทำได้ การใช้วิธีการควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีควรเป็นมาตรการสุดท้าย และการควบคุมตัวต้องดำเนินการอย่างมีมนุษยธรรมและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

6.3 ผู้กระทำผิดควรมีสสิทธิในการอุทธรณ์ต่อศาลหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ถูกควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดี”¹¹³

จากข้างต้นเห็นได้ว่ากฎบัตรสหประชาชาติมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติสำหรับมาตรการการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเป็นการกำหนดหลักการพื้นฐานที่จะส่งเสริมใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิดอันเป็นการป้องกันขั้นต่ำสำหรับบุคคลที่ใช้วิธีการเลี้ยงโทษจำคุก โดยได้บัญญัติขอบเขตของมาตรการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ในภาคหนึ่ง คือ บททั่วไป หมวดที่สองขอบเขตของมาตรการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิด แต่อย่างไรก็ดี ต้องพิจารณาถึงลักษณะความร้ายแรงที่มีความเสี่ยงสูงที่จะกระทำผิดซ้ำและผลกระทบที่อาจมีต่อสังคมและผู้เสียหายด้วย

3. กฎหมายต่างประเทศ

เมื่อศึกษาถึงบทบัญญัติกฎหมายที่นำมาใช้บังคับเกี่ยวกับเรื่อง ความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว พบว่านอกจากประเทศไทยที่กำหนดเรื่องดังกล่าวแล้ว ในต่างประเทศก็มีความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว โดยผู้ศึกษาขอยกตัวอย่างและอธิบายบทบัญญัติกฎหมายของสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐฝรั่งเศส การปล่อยชั่วคราว หรือการประกันตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาตามกฎหมายของต่างประเทศ ต่างมีแนวคิดที่จะให้หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา หรือจำเลย เพื่อคุ้มครองผู้ต้องหา หรือจำเลยจากการใช้อำนาจรัฐไม่ให้ถูกควบคุมหรือขังตามอำเภอใจหรือนานเกินสมควร การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้จึงมุ่งศึกษากฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว หรือการประกันตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา เพื่อนำหลักการที่เห็นว่าเหมาะสมมาปรับใช้กับระบบการปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

¹¹³ United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures หรือ Tokyo Rules. Article 6.1-6.3.

3.1 สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นหนึ่งในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law หรือระบบกฎหมายแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษรที่มีการกำหนดกฎหมายว่าด้วยเรื่องการปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยไว้อย่างชัดเจนไว้ในรัฐบัญญัติการปฏิรูปการประกันตัว ค.ศ. 1984 ซึ่งมีความชัดเจนว่าจะใช้กับข้อหาความผิด หรืออัตราโทษใด สามารถพิจารณาได้ ดังนี้

3.1.1 รัฐบัญญัติการปฏิรูปการประกันตัว ค.ศ. 1984 (The Bail Reform Act of 1984)

กฎหมายว่าด้วยการปล่อยและการควบคุมตัวระหว่างพิจารณาของประเทศสหรัฐอเมริกา ในส่วนการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ได้บัญญัติไว้ใน รัฐบัญญัติการปฏิรูปการประกันตัว ค.ศ. 1984 (The Bail Reform Act of 1984) ซึ่งปรากฏใจความที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยในกฎหมายดังกล่าว ดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

มาตรา 3142¹¹⁴ ว่าด้วยการปล่อยตัวหรือกักขังจำเลย หรือผู้ต้องหาระหว่างการพิจารณาคดี อันมีรายละเอียดเกี่ยวกับเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว ดังต่อไปนี้

(a) มีหลักว่า โดยทั่วไป เมื่อมีการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมาปรากฏตัวต่อเจ้าพนักงานยุติธรรม ให้เจ้าพนักงานยุติธรรมนั้นออกคำสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้น

(1) ถูกปล่อยตัวภายใต้การรับทราบของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หรือกำหนดเงื่อนไขให้มาปรากฏตัวในกระบวนการพิจารณา

¹¹⁴ § 3142. Release or detention of a defendant pending trial

(a) In general.—Upon the appearance before a judicial officer of a person charged with an offense, the judicial officer shall issue an order that, pending trial, the person be—(1) released on personal recognizance or upon execution of an unsecured appearance bond, under subsection

(b) of this section; (2) released on a condition or combination of conditions under subsection

(c) of this section; (3) temporarily detained to permit revocation of conditional release, deportation, or exclusion under subsection

(d) of this section; or (4) detained under subsection

(e) of this section.

(2) ถูกปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไขหรือถูกปล่อยตัวโดยมีหลายเงื่อนไขร่วมกัน

(3) ถูกควบคุมตัวชั่วคราวเมื่อมีการละเมิดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว ถูกควบคุมความประพฤติ หรือถูกกักกัน

(4) ถูกควบคุมตัว

มาตรา 3142 (c)¹¹⁵ มีหลักว่า การปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไข (1) หากเจ้าพนักงานยุติธรรมเห็นว่า การปล่อยชั่วคราว ไม่อาจรับประกันว่าผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะมาแสดงตนต่อการพิจารณาหรืออาจก่อความเสียหายแก่ความปลอดภัยของประชาชนหรือสาธารณะ เจ้าพนักงานยุติธรรมอาจกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวให้ผู้นั้น

(A) ห้ามกระทำความผิดที่ถูกกำหนดเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา กฎหมายมลรัฐ หรือกฎหมายท้องถิ่น

(B) ได้รับการปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณาคดีโดยมีเงื่อนไขนั้น หากเจ้าพนักงานยุติธรรมเห็นว่า การปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีการประกันตัวหรือโดยไม่มีหลักประกัน ไม่สามารถรับรองได้ว่าบุคคลดังกล่าวจะมาศาลตามกำหนดหรืออาจเป็นอันตรายต่อบุคคลหรือต่อชุมชน ศาลจะสั่งให้ปล่อยชั่วคราวบุคคลนั้นภายใต้เงื่อนไขข้อเดียวหรือหลายข้ออย่างน้อยที่สุดที่จำเป็นที่ศาลกำหนดเพื่อเป็นประกันว่าบุคคลนั้น ๆ จะมาศาลตามกำหนดและเพื่อความปลอดภัยของบุคคลอื่น หรือชุมชน โดยอาจกำหนดเงื่อนไขให้บุคคล¹¹⁶

¹¹⁵ (c) Release on conditions.—

(1) If the judicial officer determines that the release described in subsection (b) of this section will not reasonably assure the appearance of the person as required or will endanger the safety of any other person or the community, such judicial officer shall order the pretrial release of the person—

(A) subject to the condition that the person not commit a Federal, State, or local crime during the period of release; and

¹¹⁶ (B) subject to the least restrictive further condition, or combination of conditions, that such judicial officer determines will reasonably assure the appearance of the person as required and the safety of any other person and the community, which may include the condition that the person—

(i) remain in the custody of a designated person, who agrees to assume supervision and to report any violation of a release condition to the court, if the designated person is able reasonably to assure the judicial officer that the person will appear as required and will not pose a danger to the safety of any other person or the community;

1.1 อยู่ภายใต้การควบคุมของบุคคลที่มอบหมายซึ่งตกลงรับดูแลและรายงานการฝ่าฝืนเงื่อนไขต่อศาล ถ้าบุคคลผู้ได้รับมอบหมายสามารถรับรองต่อศาลอย่างมีเหตุผลว่าบุคคลผู้ได้รับการปล่อยชั่วคราวนั้น จะมาศาลตามกำหนด และจะไม่ก่อภัยอันตรายต่อความปลอดภัยของบุคคลอื่น หรือของชุมชน

1.2 ทำงาน หรือในกรณีว่างงานต้องกระตือรือร้นในการหางานทำ

1.3 ศึกษา หรือเริ่มแผนการศึกษา

-
- (ii) maintain employment, or, if unemployed, actively seek employment;
 - (iii) maintain or commence an educational program; (iv) abide by specified restrictions on personal associations, place of abode, or travel;
 - (v) avoid all contact with an alleged victim of the crime and with a potential witness who may testify concerning the offense;
 - (vi) report on a regular basis to a designated law enforcement agency, pretrial services agency, or other agency;
 - (vii) comply with a specified curfew;
 - (viii) refrain from possessing a firearm, destructive device, or other dangerous weapon;
 - (ix) refrain from excessive use of alcohol, or any use of a narcotic drug or other controlled substance, as defined in section 102 of the Controlled Substances Act (21 U.S.C. § 802), without a prescription by a licensed medical practitioner;
 - (x) undergo available medical, psychological, or psychiatric treatment, including treatment for drug or alcohol dependency, and remain in a specified institution if required for that purpose;
 - (xi) execute an agreement to forfeit upon failing to appear as required, property of a sufficient unencumbered value, including money, as is reasonably necessary to assure the appearance of the person as required, and shall provide the court with proof of ownership and the value of the property along with information regarding existing encumbrances as the judicial officer may require;
 - (xii) execute a bail bond with solvent sureties; who will execute an agreement to forfeit in such amount as is reasonably necessary to assure appearance of the person as required and shall provide the court with information regarding the value of the assets and liabilities of the surety if other than an approved surety and the nature and extent of encumbrances against the surety's property; such surety shall have a net worth which shall have sufficient unencumbered value to pay the amount of the bail bond;
 - (xiii) return to custody for specified hours following release for employment, schooling, or other limited purposes; and
 - (xiv) satisfy any other condition that is reasonably necessary to assure the appearance of the person as required and to assure the safety of any other person and the community.

- 1.4 ปฏิบัติตามข้อกำหนดในการคบหากับบุคคล, การอยู่ในสถานที่หรือการเดินทางในบางแห่ง
- 1.5 หลีกเลี่ยงการติดต่อกับผู้เสียหายในคดี และพยานซึ่งอาจต้องให้การเกี่ยวกับความผิดในคดี
- 1.6 รายงานตัวเป็นระยะกับเจ้าหน้าที่ที่กำหนด
- 1.7 ปฏิบัติตามข้อกำหนดควบคุมเวลา (เคอร์ฟิว) คำสั่งห้ามออกนอกสถานที่ที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ
- 1.8 ห้ามครอบครองอาวุธปืน วัตถุระเบิด หรืออาวุธอันตรายประการอื่น
- 1.9 ห้ามเสพยาแอลกอฮอล์เกินขนาด หรือใช้ยาเสพติด หรือสารควบคุมอื่นตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 102 ของกฎหมายสารควบคุม เว้นแต่มีใบสั่งยาของแพทย์ที่ได้รับอนุญาต
- 1.10 เข้ารับการบำบัดทางแพทย์ ทางจิตวิทยา หรือบำบัดโรคจิต รวมทั้งการบำบัดการใช้แอลกอฮอล์ หรือยา และอยู่ในสถานพยาบาลที่กำหนดไว้เพื่อการนั้น
- 1.11 ทำสัญญายอมให้ยึดทรัพย์สินหากไม่มาศาลตามกำหนดโดยที่ทรัพย์สินต้องมีมูลค่าพอเพียงและ ปลอดภัยแก่ผู้พิพากษา รวมถึงเงินสดเท่าที่จำเป็นในการรับรองว่าจะมาศาลได้ตามกำหนด และต้องแสดงหลักฐานของทรัพย์สินต่อศาล
- 1.12 ทำสัญญาประกันโดยมีนายประกันซึ่งจะทำสัญญายอมให้ยึดทรัพย์สินในจำนวนที่พอเพียง ต่อการรับรองว่าบุคคลนั้น ๆ จะมาศาลตามกำหนดและต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับหนี้สินและทรัพย์สินของนายประกันและภาระผูกพันที่มี นายประกันจะต้องมีมูลค่าทรัพย์สินสุทธิเพียงพอชำระมูลค่าประกัน
- 1.13 ยอมกลับสู่สถานที่ควบคุมตามเวลาที่กำหนด ในกรณีการปล่อยชั่วคราวเพื่อการทำงาน การศึกษา หรือวัตถุประสงค์อื่น
- 1.14 ปฏิบัติตามเงื่อนไขอื่นที่กำหนดเท่าที่จำเป็นในการรับรองว่าบุคคลจะมาศาลตามกำหนด และเพื่อความปลอดภัยของบุคคลอื่นหรือชุมชน
- อันเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่ศาลสหรัฐอเมริกาเพื่ออนุญาตให้สามารถประกันตัวผู้ถูกกล่าวหาในระหว่างพิจารณาคดี โดยกำหนดเงื่อนไขการห้ามออกจากที่อยู่

อาศัยควบคุมไปการปล่อยชั่วคราวนั้น ทั้งนี้ นอกจากเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวของสหรัฐอเมริกาอาจเทียบได้กับโทษทางอาญาคงคุมขังไว้ในที่อยู่อาศัย (house arrest) ซึ่งมีรายละเอียดที่คล้ายคลึงกันหลายประการ เนื่องจาก ในปี ค.ศ. 1987 มีการจัดโปรแกรมเกี่ยวกับการใช้วิธีการคุมขังผู้ต้องโทษไว้ในที่อยู่อาศัยหลายรูปแบบ เช่น

- 1) การกักขังไว้ตลอด 24 ชั่วโมง ไม่สามารถออกจากบริเวณที่กำหนดได้
- 2) การควบคุมคุมขังเพียงระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่งเฉพาะตอนกลางคืน ส่วนเวลากลางวันผู้ต้องโทษอาจออกไปทำงานไปเรียน หรือไปทำธุรกิจส่วนตัวก็ได้
- 3) การอนุญาตให้ออกจากสถานที่ที่กำหนดได้ในบางวัน กล่าวคือ วันเสาร์ วันอาทิตย์ เพื่อไปประกอบพิธีการทางศาสนา หรือกำหนดเป็นช่วงเวลา ได้แก่ 21:00 น. ถึง 06:00 น. ตัวอย่างเช่น

คดี Kentucky revised statute 1986 สหรัฐอเมริกากำหนดเงื่อนไขการควบคุมคุมขังผู้ต้องโทษไว้ในที่อยู่อาศัยไว้ว่า ผู้ถูกคุมขังจะถูกคุมขังไว้ที่บ้านของเขาตลอดเวลา ยกเว้นเมื่อ ประการที่หนึ่งกำลังทำงานรวมทั้งขณะที่เดินทางไปกลับระหว่างที่ทำงานกับที่บ้าน ประการที่สองกำลังทำงานทำ ประการที่สามอยู่ภายใต้การรักษาพยาบาล การดูแล การให้คำปรึกษาของแพทย์จิตแพทย์ ประการที่สี่อยู่ระหว่างการศึกษาศึกษา ประการที่ห้าปฏิบัติกรรมทางศาสนา ประการที่หกอยู่ในขณะทำงาน เพื่อบริการสังคม ต่อมาสหรัฐอเมริกาได้นำเอาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรือ EM ใช้ช่วยในการตรวจสอบเริ่มทดลองใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนก่อน โดยให้บุคคลในโครงการต้องสวมกำไลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจะส่งสัญญาณไปยังเครื่องของเจ้าหน้าที่ หากบุคคลนั้นออกไปเป็นระยะเวลาจากสถานที่ที่กำหนดนั้น¹¹⁷

จะเห็นได้ว่า เมื่อลักษณะของการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยมีความร้ายแรงถึงขนาดที่เทียบเท่ากับโทษทางอาญาคงคุมขังไว้ในที่อยู่อาศัย จึงทำให้การกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวจะถูกนำมาปรับใช้ก็ต่อเมื่อความผิดที่กล่าวหาจำเลยเป็นความผิดที่มีความร้ายแรงถึงขนาดที่สมควรต้องคุมขังไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลร้ายต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลได้ จึงจะต้องมีการใช้ดุลพินิจตามมาตรา 3142 (g) ต่อไป

¹¹⁷ อารีพร กลั่นนุรักษ์. การปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไข. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพมหานคร. 2545. หน้า 68.

(g)¹¹⁸ ปัจจัยที่ศาลจะใช้ประกอบดุลพินิจว่าควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขหรือไม่โดยพิจารณาจาก

- (1) เนื้อหาและลักษณะของข้อหา รวมถึงความผิดนั้นเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือไม่
- (2) หน้าที่ของพยานหลักฐานที่มีต่อผู้ต้องหาที่จำเลย
- (3) ประวัติของผู้ต้องหาหรือจำเลยรวมถึง
 - (A) ลักษณะของบุคคล สภาพทางกายและจิตใจ ความผูกพันกับครอบครัว การทำงาน แห้งเงินได้ ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน ความผูกพันกับชุมชน พฤติกรรมเดิม ประวัติเกี่ยวกับการใช้สุรา ยาเสพติด ประวัติอาชญากรรม และรายงานเกี่ยวกับการมาศาลตามนัด และ

¹¹⁸ (g) Factors to be considered.— The judicial officer shall, in determining whether there are conditions of release that will reasonably assure the appearance of the person as required and the safety of any other person and the community, take into account the available information concerning—

(1) the nature and circumstances of the offense charged, including whether the offense is a crime of violence or involves a narcotic drug;

(2) the weight of the evidence against the person;

(3) the history and characteristics of the person, including—

(A) the person's character, physical and mental condition, family ties, employment, financial resources, length of residence in the community, community ties, past conduct, history relating to drug or alcohol abuse, criminal history, and record concerning appearance at court proceedings; and

(B) whether, at the time of the current offense or arrest, the person was on probation, on parole, or on other release pending trial, sentencing, appeal, or completion of sentence for an offense under Federal, State, or local law; and

(4) the nature and seriousness of the danger to any person or the community that would be posed by the person's release. In considering the conditions of release described in subsection (c)(1)(B)(xi) or (c)(1)(B)(xii) of this section, the judicial officer may upon his own motion, or shall upon the motion of the Government, conduct an inquiry into the source of the property to be designated for potential forfeiture or offered as collateral to secure a bond, and shall decline to accept the designation, or the use as collateral, of property that, because of its source, will not reasonably assure the appearance of the person as required

(B) ในขณะที่มีการฟ้องคดีหรือจับกุม บุคคลนั้นอยู่ระหว่างคุมประพฤติ พักการลงโทษ หรือการปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณา การอุทธรณ์หรือฎีกา หรือพ้นโทษจำคุกสำหรับความผิดต่อกฎหมายหรือไม่

(4) ลักษณะความร้ายแรงของอันตรายที่อาจเกิดแก่บุคคลหรือชุมชน หากมีการปล่อยชั่วคราว ในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขให้ทำสัญญาประกันด้วยทรัพย์หรือนายประกันศาลอาจออกหมายเรียกหรือขอให้หน่วยงานรัฐบาลตรวจสอบแหล่งของทรัพย์สินที่จะมาเป็นประกัน และอาจปฏิเสธการรับหลักประกันเนื่องจากแหล่งทรัพย์สินยังไม่สามารถเป็นประกันได้ว่าบุคคลจะไม่หลบหนี

จากบทบัญญัติที่กำหนดดุลพินิจแก่ศาลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงหลักการสำคัญที่ศาลต้องคำนึงถึงไม่ว่าจะเป็ น ลักษณะความผิดที่ถูกตั้งข้อหา น้ำหนักพยานหลักฐานที่ใช้ยืนยันความผิดของจำเลย ประวัติส่วนตัวและประวัติการกระทำความผิดของจำเลย ตลอดจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างจำเลยกับแหล่งชุมชนที่จำเลยอาศัยอยู่¹¹⁹

(h)¹²⁰ ในการออกคำสั่งปล่อยชั่วคราวศาลจะต้อง

(1) ระบุเป็นหนังสือกำหนดเงื่อนไขทั้งหมดที่จะใช้บังคับกับการปล่อย โดยให้ใช้ถ้อยคำชัดเจนเพียงพอที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ และ

¹¹⁹ จิตติมา กัธธวิวรรณ์. การปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไข : ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2549. หน้า 82.

¹²⁰ (h) Contents of release order.—In a release order issued under subsection (b) or (c) of this section, the judicial officer shall

(1) include a written statement that sets forth all the conditions to which the release is subject, in a manner sufficiently clear and specific to serve as a guide for the person’s conduct; and

(2) advise the person of—

(A) the penalties for violating a condition of release, including the penalties for committing an offense while on pretrial release;

(B) the consequences of violating a condition of release, including the immediate issuance of a warrant for the person’s arrest; and

(C) sections 1503 of this title (relating to intimidation of witnesses, jurors, and officers of the court), 1510 (relating to obstruction of criminal investigations), 1512 (tampering with a witness, victim, or an informant), and 1513 (retaliating against a witness, victim, or an informant).

(2) ให้คำแนะนำแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเกี่ยวกับ

(A) โทษของการฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราว

รวมทั้งโทษของการกระทำผิดอีกในระหว่างการปล่อยตัวชั่วคราว

(B) ผลต่อเนื่องของการฝ่าฝืนเงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราว

รวมทั้งการออกหมายจับทันที และ

(C) ตามมาตรา 1503 (เกี่ยวกับการข่มขู่พยาน ลูกขุน

หรือเจ้าหน้าที่ศาล), มาตรา 1510 (เกี่ยวกับการขัดขวางการสืบสวนสอบสวน), มาตรา 1512 (ไปยุ่ง

เหยิงกับพยาน ผู้เสียหายหรือผู้ให้ข้อมูล) และมาตรา 1513 (แก้แค้นพยาน ผู้เสียหายหรือผู้ให้ข้อมูล)

จะสังเกตได้ว่านอกเหนือไปจากการรับรองเงื่อนไขการ

ปล่อยตัวชั่วคราวที่บังคับให้ศาลต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

ยังให้ความสำคัญกับการให้คำแนะนำแก่ผู้ที่ถูกปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อให้ผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราวรู้ถึง

แนวทางที่เหมาะสมในการประพฤติตนระหว่างที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว¹²¹

มาตรา 3148¹²² บทลงโทษสำหรับบุคคลผู้ละเมิดเงื่อนไขการ

ปล่อยตัวชั่วคราว

¹²¹ จิตติมา กำธรวิวรรณ. การปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไข : ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2549. หน้า 88.

¹²² § 3148. Sanctions for violation of a release condition

(a) Available sanctions.—A person who has been released under section 3142 of this title, and who has violated a condition of his release, is subject to a revocation of release, an order of detention, and a prosecution for contempt of court.

(b) Revocation of release. — The attorney for the Government may initiate a proceeding for revocation of an order of release by filing a motion with the district court. A judicial officer may issue a warrant for the arrest of a person charged with violating a condition of release, and the person shall be brought before a judicial officer in the district in which such person's arrest was ordered for a proceeding in accordance with this section. To the extent practicable, a person charged with violating the condition of release that such person not commit a Federal, State, or local crime during the period of release, shall be brought before the judicial officer who ordered the release and whose order is alleged to have been violated. The judicial officer shall enter an order of revocation and detention if, after a hearing, the judicial officer—

(A) บุคคลผู้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไข ตามมาตรา 3142 แห่งบทบัญญัตินี้และฝ่าฝืนเงื่อนไขจะถูกยกเลิกการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว ถูกออกหมายจับและอาจถูกลงโทษในข้อหาละเมิดอำนาจศาลได้

เนื่องจากความสำคัญของบทลงโทษตามกฎหมาย สหรัฐอเมริกาจำแนกออกเป็นสองส่วน กล่าวคือ การยกเลิกการปล่อยตัวชั่วคราวประการหนึ่ง และการออกหมายจับซึ่งอาจนำไปสู่ความรับผิดชอบข้อหาละเมิดอำนาจศาลอีกประการหนึ่ง¹²³

3.1.2 กรณีศึกษาสหรัฐอเมริกา

1) *United states of America v. Gonzalez-Hernandez (2022)*.¹²⁴

คดีนี้จำเลยถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต่อเด็กและฐานทำสื่อลามก อนาจารเด็ก พนักงานอัยการรัฐไม่ต้องการให้จำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวจึงต้องยื่นคำร้องที่ แสดงว่า ไม่ว่าจะกำหนดเงื่อนไขใดก็ไม่สามารถป้องกันอันตรายต่อสังคมได้ ในกรณีนี้ทำการปล่อย ตัวชั่วคราวระหว่างพิจารณา แต่เมื่อทางพนักงานอัยการรัฐไม่สามารถแสดงพยานหลักฐานที่ชัดเจนและ ไร้ข้อกังขาว่าแม้จะกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยตัวชั่วคราวก็ไม่สามารถป้องกันอันตรายต่อสังคมได้ จำเลยจึงสมควรได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว อันเป็นการยืนยันสิทธิว่าจำเลยต้องได้รับการประกันตัวเสมอ เว้นแต่ทางรัฐจะประสงค์ให้ไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว จากเหตุผลว่าแม้จะกำหนดเงื่อนไขปล่อย ตัวชั่วคราวก็ไม่สามารถป้องกันอันตรายต่อสังคมได้

ในขณะที่เดียวกันจำเลยก็ยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว รวมทั้งข้อเสนอวาง หลักประกัน ตลอดจนข้อเสนอที่จะผูกมัดตนเองภายใต้เงื่อนไขการปล่อยตัวชั่วคราว ยกตัวอย่างเช่น ให้มี บุคคลที่สามที่สามารถควบคุมพฤติกรรมของจำเลย (พี่สาวจำเลย), ยินยอมให้มีการติดตามตัวจำเลย โดยวิธีการที่รัฐเห็นสมควร และยินยอมให้มีการใช้เงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย¹²⁵

¹²³ จิตติมา กำธรวิวรรธน์. การปล่อยตัวชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไข : ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศ สหรัฐอเมริกา. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2549. หน้า 92.

¹²⁴ *United states of America v. Gonzalez-Hernandez (2002)*. Retrieved from 1 May 2023, <https://casetext.com/case/united-states-v-gonzalez-herandez-29>.

¹²⁵ The Bail Reform Act of 1984. 18 U.S.C. § 3142(c)(1)(B) (vii) comply with a specified curfew.

ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า พนักงานอัยการรัฐล้มเหลวในการแสดงให้เห็นว่าจำเลยไม่สมควรได้รับการปล่อยชั่วคราว และจำเลยจะได้รับการปล่อยชั่วคราวภายใต้เงื่อนไขจำเป็นที่สมเหตุสมผลต่อการรับรองความปลอดภัยของบุคคลอื่นหรือสังคม

ในส่วนเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยมีรายละเอียดว่า จำเลยต้องถูกจับตาโดยเจ้าหน้าที่รัฐตลอดเวลาปล่อยชั่วคราว จำเลยต้องถูกจำกัดห้ามออกจากที่พักอาศัยของพี่สาว จำเลยตลอดเวลา จำเลยจะถูกอนุญาตให้ออกจากที่อยู่อาศัยได้เฉพาะกรณีที่เป็นเหตุจำเป็นเร่งด่วน หรือมีการขออนุญาตล่วงหน้าต่อเจ้าหน้าที่รัฐจับตาดูแลจำเลย จึงไม่ต้องขออนุญาตต่อศาล

หลักกฎหมายเบื้องหลังการกำหนดเงื่อนไขที่เหมาะสมกับฐานความผิดพิจารณาว่าเหตุใดเงื่อนไขจึงถูกนำมาใช้กับความผิดในคดีนี้ ได้แก่ The Adam Walsh Child Protection and Safety Act of 2006 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดต่อเด็กในสหรัฐอเมริกา มาตรา 216 ซึ่งเกี่ยวกับการวางกรอบกำหนดเงื่อนไขปล่อยชั่วคราวผู้กระทำความผิดมีหลักกว่าว่าหากความผิดที่กระทำต่อเด็กนั้นเป็นความผิดทางเพศ เช่น การลักพาตัวเด็ก การค้าประเวณีเด็ก การล่วงละเมิดทางเพศเด็ก การแสวงหากำไรจากเด็ก รวมถึงการทำสื่อลามกอนาจารเด็ก หรือการกระทำความผิดใดที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเพศ การปล่อยชั่วคราวจำเลยจะต้องมีเงื่อนไขขั้นต่ำในการติดตามตัวจำเลยด้วยกำไล EM และต้องมีเงื่อนไขอื่นประกอบอีก เช่น ต้องกำหนดขอบเขตการเคลื่อนไหวของจำเลยไว้ในสถานที่จำกัด หรือ กำหนดห้ามจำเลยออกจากที่อยู่อาศัยอย่างเจาะจง¹²⁶

จากหลักกฎหมายแสดงออกชัดถึงเงื่อนไขที่จำเลยต้องยอมรับเมื่อมีการปล่อยชั่วคราวจะเป็นอย่างไร หากจำเลยถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดดังกล่าว และจำเลยทราบล่วงหน้าว่าเงื่อนไขที่จำเลยจะต้องเจอ เมื่อปล่อยชั่วคราวมีเงื่อนไขใดบ้างที่ตนต้องปฏิบัติตาม

ดุลพินิจของศาลอเมริกาถูกจำกัดโดยกฎหมายลายลักษณ์อักษรว่าเงื่อนไขใดบ้างที่ต้องนำมาใช้กับความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหา ไม่ได้ให้เป็นดุลพินิจของศาลที่สามารถกำหนดเงื่อนไขใดก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควรทั้งหมด

2) *United states of America v. Rizzuti (2009)*.¹²⁷

¹²⁶ The Adam Walsh Child Protection and Safety Act of 2006, section 216.

¹²⁷ united states of america v. rizzuti. (2009). Retrieved from 1 May 2023, <https://case-law.vlex.com/vid/u-s-v-rizzuti-885736108>.

คดีนี้จำเลยถูกกล่าวหาว่าล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้เยาว์อายุ 18 ปีและทำสื่อลามกอนาจารผู้เยาว์ เบื้องต้นศาลอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจำเลย ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ใน The Adam Walsh Child Protection and Safety Act of 2006 โดยกำหนดห้ามจำเลยเดินทางออกนอกบริเวณที่กำหนดและกำหนดห้ามจำเลยออกจากที่อยู่อาศัยพร้อมใส่กำไล EM ด้วยเหตุผลที่จำเลยเข้าใจว่าผู้เสียหายมีอายุต่ำกว่า 18 ปี

โดยในส่วนของ การห้ามออกจากที่อยู่อาศัยนั้นมีรายละเอียดว่าจำเลยต้องอยู่ในที่พักอาศัยตลอดเวลา เว้นแต่มีธุระเกี่ยวกับงานที่ถูกต้อง การศึกษา การทำกิจกรรมทางศาสนา การรักษาพยาบาล การดูแลสุขภาพจิต รวมถึงการนัดพบโดยอัยการรัฐ โดยศาล หรือโดยเจ้าหน้าที่ที่ควบคุมดูแลจำเลยอยู่

ต่อมาจำเลยยื่นคำร้องว่าเงื่อนไขปล่อยตัวชั่วคราวที่ศาลกำหนดให้จำเลยนั้น (ห้ามเดินทางและห้ามออกจากที่อยู่อาศัย) ไม่ได้สอดคล้องกับกฎหมาย The Adam Walsh Child Protection and Safety Act of 2006 เพราะกฎหมายนี้ให้ความคุ้มครองแก่เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เมื่อผู้เสียหายในคดีนี้มีอายุ 18 ปี ในทางความเป็นจริง (แม้จำเลยจะเข้าใจว่าผู้เสียหายอายุต่ำกว่า 18 ปีก็ตาม) จึงไม่เป็นไปตามตัวบทหลายลักษณะอักษรที่กำหนดให้ศาลสามารถกำหนดเงื่อนไขปล่อยชั่วคราวห้ามเดินทางหรือห้ามออกจากที่อยู่อาศัยได้ เพราะเงื่อนไขดังกล่าวนี้จะกำหนดได้ก็ต่อเมื่อ ผู้เสียหายมีอายุต่ำกว่า 18 ปีตาม The Adam Walsh Child Protection and Safety Act of 2006 เท่านั้น

ศาลในคดีนี้พิจารณาคำร้องแล้วจึงพบว่า กรณีที่ศาลกำหนดเงื่อนไขห้ามเดินทางและห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวจำเลยโดยอ้าง The Adam Walsh Child Protection and Safety Act of 2006 นั้น แม้คดีนี้ผู้เสียหายไม่ได้มีอายุต่ำกว่า 18 ปี แต่ศาลเล็งเห็นว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์นั้นยังคงจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองในทำนองเดียวกับผู้เสียหายที่เป็นเด็ก ฉะนั้นเงื่อนไขระหว่างปล่อยตัวชั่วคราวที่ศาลกำหนดไปนั้นก็ยังคงมีความจำเป็นเพื่อรับรองความปลอดภัยและป้องกันอันตรายต่อผู้อื่นหรือสังคม ศาลจึงปฏิเสธคำร้องของจำเลยที่ยกเลิกเงื่อนไขระหว่างปล่อยตัวชั่วคราว

คำวินิจฉัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การกำหนดเงื่อนไขปล่อยชั่วคราวไม่ได้ถูกผูกมัดด้วยกฎหมายลายลักษณ์อักษรอย่างเดียว ศาลสหรัฐอเมริกาสามารถใช้ดุลพินิจเพื่อกำหนดเงื่อนไขให้กว้างกว่าที่กฎหมายลายลักษณ์อักษรกำหนดได้ แต่อย่างน้อยที่สุดศาลต้องอธิบายเหตุผลที่

ชัดเจนว่าทำไมถึงเลือกเงื่อนไขดังกล่าวภายใต้เหตุผลความจำเป็นเพื่อรับรองความปลอดภัยและป้องกันอันตรายต่อผู้อื่นหรือสังคม ภายใต้กฎหมายรัฐบัญญัติการปฏิรูปการประกันตัว ค.ศ. 1984 (The Bail Reform Act of 1984)

จากคดีที่ยกมาข้างต้นพิจารณาเปรียบเทียบคดีที่ศาลปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขระหว่างสหรัฐอเมริกากับประเทศไทยได้ ดังนี้

กรณีประเทศไทยกฎหมายไม่ได้ระบุรายละเอียดว่า ความผิดฐานใดหรืออัตราโทษใดต้องมีเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวอย่างไรบ้าง เหมือนเป็นการให้เป็นดุลพินิจของศาลที่สามารถกำหนดได้อย่างกว้างขวางสามารถเลือกเงื่อนไขใดก็ได้ เท่าที่ศาลเห็นว่าเงื่อนไขนั้นเหมาะสมกับความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหา เพียงแต่มีการวางกรอบของเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวทั้งหมดที่สามารถกำหนดได้ไว้ในข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ประกอบกับศาลในประเทศไทยเพียงแต่กำหนดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวในคำสั่ง แต่ไม่ได้เขียนถึงรายละเอียดเพื่อยืนยันหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence) ในลักษณะที่ว่า “เงื่อนไขปล่อยตัวชั่วคราวที่ศาลกำหนดนี้เป็นเงื่อนไขจำเป็นที่สมเหตุสมผลต่อการรับรองความปลอดภัยของบุคคลอื่นหรือสังคม” ดังแนวทางที่ปรากฏในคำตัดสินของศาลสหรัฐอเมริกา โดยในคำสั่งปล่อยชั่วคราวของศาลไทยจะอธิบายการกำหนดเงื่อนไขว่า “เพื่อป้องกันไม่ให้จำเลยไปกระทำความผิดซ้ำ” เท่าที่ศาลเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว จึงต้องควบคุมพฤติกรรมจำเลยเป็นสำคัญไม่ได้มองว่าจำเลยอาจเป็นผู้บริสุทธิ์ จึงต้องเน้นป้องกันอันตรายต่อสังคมเป็นสำคัญ

เมื่อเทียบกับสหรัฐอเมริกาศาลได้อธิบายเหตุผลที่ชัดเจนว่าทำไมถึงเลือกเงื่อนไขดังกล่าวภายใต้เหตุผลความจำเป็น เพื่อรับรองความปลอดภัยและป้องกันอันตรายต่อผู้อื่นหรือสังคม และการพิจารณากำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยนั้นมีในคดีที่มีอัตราโทษรุนแรง ยกตัวอย่างเช่น คดีความรุนแรงเกี่ยวกับเพศและเด็ก ซึ่งเป็นไปในลักษณะไม่ให้เข้าใกล้ผู้เสียหายหรือก่อเหตุอันตรายกับสังคมได้ แต่การกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยหรือเคสสถานในประเทศไทยถูกนำมาใช้ในความผิดที่เกี่ยวข้องกับคดีชุมนุมทำกิจกรรมแสดงออกทางความคิดเห็น หรือแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ จึงเป็นปัญหาว่าเงื่อนไขการห้ามออกจากที่อยู่อาศัย หรือเคสสถานที่ศาลกำหนดสอดคล้องกับลักษณะการกระทำความผิด และอัตราโทษตามที่ผู้ต้องหา หรือ

จำเลยถูกกล่าวหาแสดงถึงปัญหาในการกำหนดดุลพินิจของศาลในประเทศไทยว่าเหตุใดจึงกำหนดเงื่อนไขนี้กับความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหา

3.2 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

ในประเทศไทยใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร หรือระบบกฎหมาย Civil law ซึ่งประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศไทย และหลักการมีความใกล้เคียงในการบัญญัติกฎหมายกับประเทศไทย ก็คือสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่มีระบบประมวลกฎหมายและมีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยไว้อย่างชัดเจนไว้ในกฎหมายลำดับหลัก กล่าวคือประมวลกฎหมายอันมิใช่กฎหมายลำดับรอง หากต้องมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขย่อมทำได้ยากกว่า โดยรายละเอียดสามารถพิจารณาได้ ดังนี้

3.2.1 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

หลักเกณฑ์ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขนั้นได้ถูกกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส (Criminal Procedure Code of the French Republic) หรือ (code de procédure pénale) ที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวเริ่มตั้งแต่มาตรา 137-148 ซึ่งจะนำบทบัญญัติกฎหมายการปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องมาพิจารณา โดยเริ่มต้นจากการยืนยันหลักความสำคัญของเสรีภาพและหลักการควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเท่าที่จำเป็น ในมาตรา 137 ซึ่งมีหลักว่า ผู้ใดถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ภายใต้กระบวนการยุติธรรมทางอาญายังคงมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณา หากมีความจำเป็นต้องมีมาตรการชั่วคราวระหว่างการพิจารณา ผู้นั้นอาจต้องยอมรับภาระข้อใดข้อหนึ่งหรือกว่านั้นตามการกำกับดูแลของศาล และหากมาตรการระหว่างการพิจารณานั้นไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมาย เพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณา ผู้นั้นอาจถูกคุมขังก็ได้¹²⁸ อันเป็นหลักเกณฑ์ที่ยืนยันความสำคัญของการไม่สมควรจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล กล่าวคือ เมื่อยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริง จึงไม่สมควรจำกัดเสรีภาพในการใช้ชีวิตตามปกติ ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมตัวระหว่างการพิจารณาหรือการปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขห้ามใช้ชีวิตตามปกติ เว้นแต่ว่าจะมีความจำเป็นเพื่อให้ผู้นั้นมาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาที่กำลังดำเนินไปเท่านั้น

¹²⁸ Code of criminal procedure. (2006). Retrieved from 15 April 2024, https://legislationline.org/sites/default/files/2023-10/France_Code_of_criminal_procedure_EN.

ด้วยเหตุนี้ในการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวจึงต้องคำนึงถึงความสำคัญของความจำเป็นตามสมควรที่ไม่กระทบต่อความบริสุทธิ์ของบุคคลที่ต้องถูกสันนิษฐานไว้ก่อนเสมอ ไม่ควรปฏิบัติกับผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเฉกเช่นเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดอย่างสมบูรณ์แล้ว

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความของสาธารณรัฐฝรั่งเศสยังได้บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา 137¹²⁹ หลักยืนยันทันเสรีภาพ และ ต้องควบคุมเท่าที่จำเป็น

ผู้ใดถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ผู้นั้นยังคงมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ เพราะถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ภายใต้กระบวนการยุติธรรมทางอาญา อย่างไรก็ตาม เพื่อการดำเนินกระบวนการพิจารณา หากมีความจำเป็นต้องมีมาตรการชั่วคราวระหว่างการพิจารณา ผู้นั้นอาจต้องยอมรับภาระข้อใดข้อหนึ่งหรือกว่านั้นตามการกำกับดูแลของศาล และหากมาตรการระหว่างการพิจารณานั้นไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินกระบวนการพิจารณา ผู้นั้นอาจถูกคุมขังก็ได้

มาตรา 137-2¹³⁰ ผู้ทำคำสั่งคือ ผู้พิพากษาที่ทำการสอบสวน มาตรการชั่วคราวระหว่างการพิจารณา ต้องสั่งโดยผู้พิพากษาผู้ทำการสอบสวน ภายหลังได้รับทราบคำขอจากพนักงานอัยการ

หากผู้พิพากษาผู้ทำการสอบสวนเป็นผู้รับผิดชอบตัดสินคดี ให้ผู้พิพากษาเพื่อเสรีภาพและความคุ้มครองเป็นผู้สั่งแทน

มาตรา 137-3¹³¹ การให้เหตุผลประกอบคำสั่ง ในการทำคำสั่ง ต้องมีการให้เหตุผลประกอบคำสั่งนั้น

¹²⁹ Article 137 The person under judicial examination, presumed innocent, remains at liberty. However, if the investigation so requires, or as a precautionary measure, he may be subjected to one or more obligations of judicial supervision. If this does not serve its purpose, he may, in exceptional cases, be remanded in custody.

¹³⁰ Article 137-2 Judicial supervision is ordered by the investigating judge, who gives his judgment after taking note of the district prosecutor's recommendations. Where he is in charge of the case, the liberty and custody judge may also make a custody ruling.

¹³¹ Article 137-3 The liberty and custody judge gives his ruling by a reasoned judgment. Where he orders or prolongs a remand in custody, or rejects a request for release, the ruling must enunciate the legal and factual matters that render judicial supervision inadequate, as well as the grounds for detention, with

มาตรา 138¹³² มาตรการชั่วคราวระหว่างการพิจารณา

มาตรการชั่วคราวระหว่างการพิจารณา อาจสั่งได้โดยผู้พิพากษาผู้ทำการสอบสวนหรือผู้พิพากษาเพื่อเสรีภาพและความคุ้มครอง หากผู้ที่ถูกสอบสวนต้องระวางโทษจำคุกในความผิดลหุโทษหรือความผิดที่รุนแรงกว่านั้น

มาตรการชั่วคราวระหว่างการพิจารณานี้บังคับให้ผู้ต้องหาต้องยอมจำนนต่อภาระผูกพัน ตามคำสั่งของผู้พิพากษาผู้ทำการสอบสวน :

1. ห้ามออกจากอาณาเขตที่อยู่อาศัยตามที่ผู้พิพากษาผู้ทำการสอบสวนหรือผู้พิพากษาเพื่อเสรีภาพและความคุ้มครองกำหนด

2. ห้ามออกจากภูมิลำเนาหรือที่อยู่อาศัยซึ่งผู้พิพากษาผู้ทำการสอบสวนหรือผู้พิพากษาเพื่อเสรีภาพและความคุ้มครองกำหนด เว้นแต่จะมีการกำหนดเงื่อนไขอื่นใดประกอบด้วย

3. ห้ามเดินทางไปยังพื้นที่ซึ่งผู้พิพากษาผู้ทำการสอบสวนหรือผู้พิพากษาเพื่อเสรีภาพและความคุ้มครองกำหนด

reference only to the provisions of articles 143-1 and 144. In every case, the person under judicial examination is notified of the ruling and receives a complete copy of it, for which he has to sign the case file.

¹³² Article 138 Judicial supervision may be ordered by the investigating judge or the liberty and custody judge if the person under judicial examination is liable to incur a misdemeanour imprisonment penalty, or one that is more severe.

This supervision compels the person to submit himself to one or more of the obligations enumerated hereafter, according to the investigating judge's decision:

1° not to leave the territorial boundaries fixed by the investigating judge or the liberty and custody judge;

2° not to leave his domicile or the residence fixed by the investigating judge or the liberty and custody judge except under the conditions and for the grounds determined by this judge;

3° not to go to certain places or only to go to the places determined by the investigating judge or the liberty and custody judge;

4° to notify the investigating judge or the liberty and custody judge of any travel beyond the boundaries determined;

4. ให้รายงานต่อผู้พิพากษาผู้ทำการสอบสวนหรือผู้พิพากษาเพื่อ
 เสรีภาพและความคุ้มครอง หากมีความจำเป็นต้องเดินทางออกจากอาณาเขตพื้นที่ซึ่งผู้พิพากษาผู้ทำ
 การสอบสวนหรือผู้พิพากษาเพื่อเสรีภาพและความคุ้มครองกำหนด

มาตรา 139¹³³ การแก้ไขคำสั่ง

คำสั่งให้มีมาตรการชั่วคราวระหว่างการพิจารณาอาชกรรมทำใน
 เวลาใดก็ได้ หากผู้นั้นอยู่ระหว่างการนำตัวมาเข้าสู่กระบวนการพิจารณา

ผู้พิพากษาผู้ทำการสอบสวนอาจกำหนดภาระหน้าที่อย่างหนึ่ง
 อย่างไม่ หรือยกเลิกภาระผูกพันทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือแก้ไขภาระผูกพัน หรือให้การยกเว้นเป็น
 ครั้งคราวหรือชั่วคราวแก่ผู้ที่เข้าสู่การพิจารณาของศาล

มาตรา 140¹³⁴ การยกเลิกคำสั่ง

ผู้พิพากษาผู้ทำการสอบสวนอาจมีคำสั่งให้ยกเลิกมาตรการ
 ชั่วคราวระหว่างการพิจารณา เมื่อใดก็ได้หากมีการทำคำร้องขอเพิกถอนมาตรการชั่วคราวเข้ามาโดย
 พนักงานอัยการ และเมื่อพิจารณาคำร้องนั้นแล้วผู้พิพากษาผู้ทำการสอบสวนต้องทำคำสั่งภายในเวลา
 5 วัน พร้อมให้เหตุผลประกอบการยกเลิกคำสั่งตามสมควร

หากผู้พิพากษาผู้ทำการสอบสวนไม่ทำคำสั่งภายในระยะเวลาตาม
 วรรคหนึ่ง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอาจทำคำร้องขอเพิกถอนมาตรการชั่วคราวต่อผู้พิพากษาผู้ทำการสอบสวน
 โดยตรง ซึ่งผู้พิพากษาผู้ทำการสอบสวนจะต้องทำคำสั่งภายใน 20 วันนับแต่วันที่ได้รับเอกสารเป็นลาย

¹³³ Article 139 The person under judicial examination is placed under judicial supervision by an order given by the investigating judge which may be made at any stage of the investigation. The investigating judge may at any time impose upon the person under judicial examination one or more new obligations, cancel all or part of the obligations included in the supervision, amend one or more of these obligations or grant an occasional or temporary exemption from complying with specific obligations.

¹³⁴ Article 140 The investigating judge may order the lifting of the judicial supervision at any time either on his own motion, on the district prosecutor's recommendations, at the person concerned 's request after hearing the opinion of the district prosecutor. The investigating judge rules on person's application within five days, with a reasoned judgment. If the investigating judge has not given judgment within this period, the person concerned may refer his application directly to the investigating chamber which, after receiving the public prosecutor's written and reasoned submissions, decides within twenty days of the submission of the case. Failing this, the lifting of the judicial supervision is granted as of right, except when verification of the person's application have been ordered.

ลักษณะอักษรและได้รับฟังเหตุผลจากพนักงานอัยการนั้น มิฉะนั้น จะต้องมีการสั่งเพิกถอนมาตรการชั่วคราวระหว่างการพิจารณา

มาตรา 141-2¹³⁵ บทลงโทษ

หากผู้ถูกสอบสวนจงใจหลบเลี่ยงภาระตามมาตรการชั่วคราวระหว่างการพิจารณา ผู้พิพากษาผู้ทำการสอบสวนอาจออกหมายเรียกหรือหมายจับก็ได้ ภายใต้เงื่อนไขมาตรา 137-1 วรรคสี่ ให้ส่งผู้ถูกควบคุมตัวไปแสดงตนต่อผู้พิพากษาเพื่อเสรีภาพและความคุ้มครอง เพื่อให้ทำคำสั่งควบคุมระหว่างการพิจารณาไม่ว่าความผิดนั้นจะมีโทษเท่าไรก็ตาม

หากผู้นั้นหลีกเลี่ยงภาระตามมาตรการชั่วคราวระหว่างการพิจารณาภายหลังถูกควบคุมตัวไปยังศาล พนักงานอัยการอาจทำคำร้องไปยังผู้พิพากษาเพื่อเสรีภาพและความคุ้มครอง เพื่อให้ออกหมายเรียกหรือหมายจับผู้นั้น อีกทั้งเพื่อให้มีคำสั่งควบคุมผู้นั้นต่อไป

มาตรา 141-3¹³⁶ วิธีการกำหนดการลงโทษ

ในกรณีที่มีคำสั่งควบคุมระหว่างการพิจารณาภายหลังมีคำสั่งเพิกถอนมาตรการชั่วคราวระหว่างการพิจารณา ของผู้ที่ถูกควบคุมตัวในข้อหาเดียวกัน ระยะเวลาในการคุมขังระหว่างพิจารณาจะต้องไม่เกิน 4 เดือน ของระยะเวลาสูงสุดที่อาจคุมขังได้ตามมาตรา 145-1 และมาตรา 145-2

¹³⁵ Article 141-2 If the person under judicial examination intentionally evades the obligations of the judicial supervision, the investigating judge may issue an arrest warrant or a summons against him. Under the conditions provided for in paragraph four of article 137-1, he may also refer the case to the liberty and custody judge in order to remand the person in custody. Whatever period of imprisonment the offence in question carries, the liberty and custody judge may issue a committal order against him with a view to remanding him in custody, subject to the provisions of article 141-3. If the person evades the obligations of the judicial supervision when he has been sent before the trial court, the district prosecutor may, except in the situation provided for by article 272-1, refer the case to the liberty and custody judge so that the latter can issue an arrest warrant or a summons against this person. This judge is also competent to order the remanding of the person in custody under the provisions of article 135-2.

¹³⁶ Article 141-3 Where the order to remand someone in custody is made after the judicial supervision of a person earlier remanded in custody for the same charges is revoked, the cumulative duration of the separate remands may not exceed by more than four months the maximum periods of detention set out in articles 145-1 and 145-2. Where the sentence applicable to the offence is shorter than the one mentioned in article 143-1, the total amount of time spent in prison may not exceed four months.

ในกรณีที่โทษจำคุกสำหรับความผิดนั้นสั้นกว่าที่กำหนดในมาตรา 143-1 ระยะเวลาควบคุมระหว่างการพิจารณาที่สั่งได้ต้องไม่เกิน 4 เดือน

3.2.2 กรณีศึกษาสาธารณรัฐฝรั่งเศส

1. *David Pagerie Case*.¹³⁷

คดีนี้ปรากฏข้อเท็จจริงว่า นาย David Pagerie ชายชาวฝรั่งเศสวัย 34 ปี ได้ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนร่วมกับการแสดงความเห็น เพื่อสนับสนุนการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยทางรัฐบาลฝรั่งเศสยืนยันว่า David Pagerie มีทัศนคติสนับสนุนความรุนแรงจากการก่อการร้าย และประเทศกำลังเผชิญกับอันตรายจากภัยคุกคามทางการก่อการร้าย เนื่องจากตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 ประเทศต้องเผชิญกับการโจมตีของผู้ก่อการร้าย ไม่ว่าจะเป็นการก่อเหตุจากมือระเบิดฆ่าตัวตาย หรือเหตุกราดยิงในบริเวณที่มีประชาชนอยู่เป็นจำนวนมาก รัฐบาลฝรั่งเศสจึงออกมาตรการพิเศษในภาวะฉุกเฉินเพื่อใช้เป็นเครื่องมือควบคุมความสงบเรียบร้อยภายในรัฐจากเหตุความไม่สงบที่เกิดขึ้น ซึ่งมาตรการเช่นว่านั้น กำหนดให้ รัฐสามารถตรวจค้นผู้ต้องสงสัยโดยไม่จำเป็นต้องออกหมายค้น ห้ามการชุมนุม และสามารถกักตัวผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดอันเกี่ยวกับการก่อการร้ายไว้ในบริเวณที่อยู่อาศัยในระหว่างที่กำลังพิจารณาคดีอยู่ได้

โดยรัฐบาลฝรั่งเศสยืนยันว่านาย David Pagerie เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งได้มีการพูดคุย ติดต่อกับผู้ต้องสงสัยในคดีก่อการร้าย ตลอดจนมีการเริ่มฝึกฝนวิธีการต่อสู้เรียนรู้แนวคิดของกลุ่มต่อต้าน และสนับสนุนเป้าหมายในการสถาปนารัฐอิสลามในประเทศฝรั่งเศส ครั้งเมื่อนาย David Pagerie ถูกจับในข้อหาหลักทรัพย์เมื่อ ค.ศ. 2012 ภายในเรือนจำฝรั่งเศส อีกทั้งเมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่านาย David Pagerie ปฏิเสธที่จะประณามเหตุการณ์โจมตีอันต้องสงสัยว่าเป็นการก่อการร้ายที่เคยเกิดขึ้นในฝรั่งเศส จึงเป็นเหตุให้ศาลฝรั่งเศสออกคำสั่งให้นาย David Pagerie ถูกกักขังในบริเวณที่พักอาศัย โดยต้องมารายงานตัว ณ สถานีตำรวจ 3 ครั้งต่อวัน และห้ามออกจากที่อยู่อาศัยในเวลากลางวันเด็ดขาด ตลอดจนหากประสงค์จะออกนอกเขตที่อยู่อาศัย จะต้องขออนุญาตจากทางการฝรั่งเศสเสียก่อน และแม้ว่านาย David Pagerie จะพยายามยื่นคำร้องเพื่ออุทธรณ์คำสั่ง

¹³⁷ VICTOR GOURY-LAFFONT. *Appeals court upholds prison sentence for former French President Nicolas Sarkozy*. Retrieved from 8 April 2024, <https://www.politico.eu/article/appeals-court-uphold-prison-sentence-former-french-president-nicolas-sarkozy/>.

ถูกกักขังในบริเวณบ้านถึง 22 ครั้ง แต่กระนั้นนาย David Pagerie ก็ยังคงถูกกักขังในบริเวณบ้านเป็นระยะเวลาจนถึง 13 ปี

จากกรณีศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างการปล่อยชั่วคราว สามารถนำมาใช้เพื่อป้องกันการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการกระทำความผิด อย่างไรก็ตามในแง่ของความเหมาะสมการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยนั้นถูกนำมาใช้กับความผิดที่ร้ายแรงอย่างความผิดฐานก่อการร้าย อันบ่งชี้ว่าการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยสมควรนำมาใช้จำกัดสิทธิของบุคคลระหว่างการพิจารณาคดีต่อเมื่อความผิดที่ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดมีความรุนแรงถึงขนาดที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรืออาจก่ออันตรายต่อการใช้ชีวิตของประชาชนภายในรัฐสัญญาติแอลจีเรีย ถูกคำสั่งของศาลอุทธรณ์แห่งกรุงปารีส (Paris Court of Appeal) ให้ต้องกักบริเวณอยู่ภายในที่อยู่อาศัยของตน เมื่อวันที่ 24 เมษายน ค.ศ. 2008 โดยมีข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่านาย Kamel Daoudi ถูกศาลตัดสินให้รับโทษจำคุกเป็นระยะเวลา 6 ปี ในข้อหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมอันมีลักษณะเป็นการก่อการร้าย หรือคบหาสมาคมกับผู้ก่อการร้าย

2. *Nicolas Sarkozy Case*.¹³⁸

คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์แห่งกรุงปารีสในคดีนี้ ได้วินิจฉัยความผิดของนาย Nicolas Sarkozy อดีตประธานาธิบดีของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งอัยการได้กล่าวหาว่ากระทำความผิดเนื่องจากคั่นพบการใช้จ่ายเพื่อรณรงค์หาเสียง ในการลงสมัครรับเลือกตั้งเมื่อปี ค.ศ. 2012 อันเป็นเหตุให้เขาต้องถูกตัดสินให้รับโทษจำคุกเป็นระยะเวลา 6 เดือน โดยให้รอลงอาญา จากการใช้จ่ายเกินความจำเป็นข้างต้นแสดงให้เห็นว่าอดีตประธานาธิบดีท่านนี้ อาจมีความผิดฐานทุจริตจากการมีอำนาจหน้าที่เป็นฝ่ายบริหารของประเทศ โดยนอกจากความผิดฐานใช้จ่ายเพื่อรณรงค์หาเสียงแล้ว อดีตประธานาธิบดีรายนี้ยังถูกตัดสินให้ต้องรับโทษจำคุกอีก 3 ปี ในความผิดฐานทุจริต (corruption) ซึ่งทำให้เขาถูกลงโทษจำคุกเป็นเวลา 2 ปี และถูกกักขังอยู่ในบริเวณบ้านอีก 1 ปี แม้อดีตประธานาธิบดีจะยังคงยืนยันถึงความบริสุทธิ์ของตนในข้อกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องกับการทุจริต และคดีความยังคงต้องขึ้นสู่การพิจารณาในชั้นอุทธรณ์ แต่อย่างน้อยที่สุดคำตัดสินลงโทษของศาลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ศาลของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนำมา

¹³⁸ MOLLY QUELL. *European rights court hears yearlong house arrest case*. Retrieved from 8 April 2024, <https://www.courthousenews.com/european-rights-court-hears-yearlong-house-arrest-case/>.

กำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในโทษฐานทุจริตจากการเข้าไปมีและใช้อำนาจของรัฐ ซึ่งแม้จะมีใช้การกำหนดเงื่อนไขในระหว่างปล่อยชั่วคราวโดยตรง แต่จากลักษณะของการห้ามออกจากที่พักอาศัยในโทษกักขัง ที่ไม่แตกต่างจากลักษณะของเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว จึงอาจกล่าวได้ว่าการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยไม่ใช่มีฐานะเป็นเพียงเงื่อนไขหนึ่งระหว่างปล่อยชั่วคราว แต่มีความหนักแน่นเพียงพอนำมาใช้เป็นการลงโทษในความผิดอาญาอีกด้วย

4. สรุปและตารางเปรียบเทียบกฎหมายของไทยและต่างประเทศ

จากการศึกษาบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่ามีบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับที่กำหนดเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยไว้ โดยประเทศไทยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประกอบข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีการเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 สำหรับในต่างประเทศมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง คือ สหรัฐอเมริกา ซึ่งได้แก่ รัฐบัญญัติการปฏิรูปการประกันตัว ค.ศ. 1984 (The Bail Reform Act of 1984) และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal Procedure Code of the French Republic หรือ code de procédure pénale) บทบัญญัติต่าง ๆ ล้วนมีรายละเอียดที่ใกล้เคียงและแตกต่างกันออกไป โดยผู้ศึกษาจะนำกฎหมายของแต่ละประเทศต่าง ๆ ข้างต้นมาเปรียบเทียบกัน ดังนี้

ประเด็น	ประเทศไทย	สหรัฐอเมริกา	สาธารณรัฐฝรั่งเศส
1. กฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว	- กำหนดให้ศาลมีอำนาจทำคำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างการพิจารณาในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่กำหนดรายละเอียดของเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว เช่น การห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา	- กำหนดให้ศาลสามารถทำคำสั่งปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณาได้ เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรในรัฐบัญญัติการปฏิรูปการประกันตัว ค.ศ. 1984 (The Bail Reform act 1984)	- กำหนดให้ศาลสามารถทำคำสั่งปล่อยชั่วคราวระหว่างการพิจารณา พร้อมทั้งกำหนดรายละเอียดของเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว เช่น การห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Criminal

			<p>Procedure Code of the French Republic)</p> <p>- กำหนดให้ศาลต้องคำนึงถึงหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ในหมวดกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว</p>
<p>2. หลักเกณฑ์ทางกฎหมายว่าด้วยดุลพินิจในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว</p>	<p>- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 กำหนดให้ ศาลต้องคำนึงถึงลักษณะของข้อหา หรือพฤติการณ์แห่งคดี หรือลักษณะของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ในการพิจารณาทำคำสั่งว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว และอาจกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวได้ หากเห็นว่ามีจำเป็นเพื่อควบคุมให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยราบรื่น</p> <p>- มาตรา 108/1 กำหนดให้ในการไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ศาลต้องพิจารณาให้เข้าเงื่อนไขตามที่ กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น</p>	<p>- รัฐบัญญัติการปฏิรูปการประกันตัว ค.ศ. 1984 (The Bail Reform Act 1984) มาตรา 3142 (c) กำหนดให้หากการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวไม่อาจรับประกันว่าสามารถมาแสดงตนต่อศาล หรืออาจก่อความเสียหายเพิ่มเติม จึงสมควรกำหนดให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไข</p> <p>- มาตรา 3142 (g) กำหนดให้ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไข ต้องคำนึงถึงสภาพแห่งข้อหา พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้ว และประวัติ ของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด</p>	<p>- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 137 กำหนดให้ศาลต้องกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวต่อเมื่ออาจมีปัญหาต่อการบรรลุเป้าหมายในการดำเนินกระบวนการพิจารณา</p> <p>- มาตรา 138 กำหนดให้ในการทำคำสั่งปล่อยชั่วคราว ผู้ที่จะต้องมาพิจารณาทำคำสั่งจะต้องเป็นผู้พิพากษาเพื่อเสรีภาพและความคุ้มครองเป็นผู้สั่ง</p>
<p>3. หลักเกณฑ์ทางกฎหมายว่าด้วยการกำหนดขอบเขตเนื้อหาของคำสั่งปล่อยชั่วคราวโดย</p>	<p>- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย ไม่ปรากฏหลักเกณฑ์ว่าด้วยรายละเอียดในการทำคำสั่ง แต่หากจะไม่อนุญาตให้มีการ</p>	<p>- รัฐบัญญัติการปฏิรูปการประกันตัว ค.ศ. 1984 (The Bail Reform Act 1984) มาตรา 3142 (h) กำหนดให้ในการทำคำสั่งปล่อย</p>	<p>- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 137-3 กำหนดให้ ในการทำคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้</p>

<p>การกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย</p>	<p>ปล่อยชั่วคราวต้องอ้างถึงเหตุแห่งการไม่อนุญาตใน มาตรา 108/1</p>	<p>ชั่วคราว ต้องทำเป็นหนังสือ กำหนดเงื่อนไขทั้งหมดที่จะใช้ บังคับแก่การปล่อยชั่วคราว โดยต้องมีถ้อยคำชัดเจนเพียงพอให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบแนวทางในการปฏิบัติ และต้องให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนระหว่างปล่อยชั่วคราวแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย</p>	<p>พิพากษาเพื่อเสรีภาพและความคุ้มครองต้องให้เหตุผลประกอบการทำคำสั่ง และหากจะมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้พิพากษาเพื่อเสรีภาพและความคุ้มครองต้องอธิบายข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอันเป็นเหตุแห่งการไม่อนุญาตนั้น</p>
<p>4. หลักเกณฑ์ทางกฎหมายว่าด้วยบทลงโทษผู้ปฏิบัติผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวการห้ามออกจากที่อยู่อาศัย</p>	<p>- หากฝ่าฝืนเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ของไทย กำหนดให้ศาลมีอำนาจเพิกถอนการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว</p>	<p>- รัฐบัญญัติการปฏิรูปการประกันตัว ค.ศ. 1984 (The Bail Reform Act 1984) มาตรา 3148 กำหนดให้หากฝ่าฝืนเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว ให้ศาลเพิกถอนการอนุญาตปล่อยชั่วคราวและให้ถือว่าละเมิดอำนาจศาล</p>	<p>- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 141-3 กำหนดให้ ศาลมีคำสั่งเพิกถอนการปล่อยชั่วคราว</p>

จากตารางข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกาอย่างมีนัยยะสำคัญ กล่าวคือ กฎหมายของสหรัฐอเมริกานั้น จะมีการกำหนดรายละเอียดที่ชัดเจนเพื่อจำกัดหรือกำหนดขอบเขตการใช้ดุลพินิจของศาลให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน แม้จะเปิดช่องให้ศาลใช้ดุลพินิจได้ แต่ดุลพินิจที่ว่่านั้นได้กำหนดควบคู่กับแนวทางการปฏิบัติที่เคร่งครัดในการทำคำสั่งกลับกันในส่วนของประเทศไทยที่กำหนดเพียงหลักการวิธีการ และแนวทางในการกำหนดเงื่อนไขเพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจ เห็นได้ว่า มิได้เจาะจงรายละเอียดถึงวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจนเพียงพอ จึงยังเป็นปัญหาต่อการใช้ดุลพินิจของศาลในแนวทางเดียวกัน หากมีคดีที่เป็นเรื่องอย่างเดียวกันเกิดขึ้น

จากตารางสรุปข้างต้น นอกจากประเทศไทยแล้ว ในต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ สหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้มีบทบัญญัติที่กำหนดเกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย

ระหว่างปล่อยชั่วคราว โดยเมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบแล้ว จะพบว่าบทบัญญัติของแต่ละประเทศในต่างประเทสนั้น เรื่องดังกล่าวมีรายละเอียดที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันออกไป รวมทั้งมีข้อน่าสังเกตหลายประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ในประเด็นของกฎหมายที่กำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวสำหรับประเทศไทยได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตั้งแต่มาตรา 106 ถึงมาตรา 119 ทวิ และได้มีการกำหนดรายละเอียดของเงื่อนไขที่ศาลสามารถกำหนดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวได้ในข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ซึ่งคล้ายคลึงกับแนวทางของสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ได้กำหนดเกณฑ์ในการปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นเดียวกัน ในส่วนสหรัฐอเมริกา แม้จะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายกฎหมายไม่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือระบบกฎหมาย common law แต่หลักเกณฑ์ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขก็เป็นเรื่องสำคัญถึงขนาดที่จำเป็นต้องกำหนดไว้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นการเฉพาะ โดยใช้ชื่อว่า รัฐบัญญัติการปฏิรูปการประกันตัว ค.ศ. 1984 (The Bail Reform Act 1984) เพื่อรับรองสิทธิของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอย่างชัดเจน

2) ในประเด็นว่าด้วยหลักเกณฑ์ที่กำหนดแนวทางการใช้ดุลพินิจของศาลในการอนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราว สำหรับประเทศไทยได้กำหนดให้ศาลต้องคำนึงถึงลักษณะของข้อหา หรือพฤติการณ์แห่งคดี หรือลักษณะของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด และอาจกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวได้หากเห็นว่ามี ความจำเป็นเพื่อควบคุมให้การดำเนินกระบวนการเป็นไปโดยสะดวก และราบรื่น แต่อย่างไรก็ตาม การไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวศาลต้องพิจารณาให้เข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น เช่น ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานผู้ต้องหา หรือจำเลย จะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น หรือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือถือว่าการปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล เมื่อเทียบกับหลักเกณฑ์ของสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ระบุชัดเจนในการพิจารณาทำคำสั่งอนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวศาลต้องคำนึงถึงหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ อีกทั้ง ผู้ที่มีอำนาจทำคำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวได้นั้น คือผู้พิพากษาเพื่อเสรีภาพและความคุ้มครอง ซึ่งจะเป็นผู้พิพากษาที่มาวินิจฉัยการปล่อยชั่วคราวเป็นการเฉพาะ

เมื่อพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขของสหรัฐอเมริกา จะพบว่าเมื่อเทียบกับหลักเกณฑ์ของประเทศไทย นอกเหนือจากพฤติการณ์แห่งคดี หรือพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวน ซึ่งเป็นเรื่องที่กำหนดไว้ในกฎหมายไทย กฎหมายของสหรัฐอเมริกายังให้ความสำคัญกับประวัติของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกว่าประเทศไทย ซึ่งสะท้อนว่ากฎหมายของสหรัฐอเมริกานั้น ได้ให้ความสำคัญกับอดีตที่ผ่านมาของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ซึ่งอาจมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดหรือไม่กำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว หรือกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวให้เหมาะสมกับประวัติของแต่ละบุคคล

3) ในประเด็นว่าด้วยวิธีการทำคำสั่งอนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยไม่ได้กำหนดรายละเอียดวิธีการทำคำสั่งของศาลไว้ อย่างเด่นชัด เว้นแต่จะไม่อนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราว ซึ่งศาลจะต้องพิจารณาให้ได้ว่าเป็นเพราะเงื่อนไขในมาตรา 108/1 ข้อใด แต่ในทางกลับกันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนดชัดเจนว่า ในการทำคำสั่งเกี่ยวกับการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ศาลต้องให้เหตุผลที่ชัดเจนในการทำคำสั่งไม่ว่าจะอนุญาต หรือไม่อนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวก็ตาม ในส่วนหลักเกณฑ์ของสหรัฐอเมริกานั้นยังกำหนดชัดเจนให้ศาลต้องทำเป็นหนังสือพร้อมระบุเหตุผลให้ชัดเจน ทั้งยังมีความจำเป็นต้องอธิบายถึงวิธีการปฏิบัติตนระหว่างการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวอีกด้วย ซึ่งเป็นแนวทางที่แสดงรายละเอียดในการทำคำสั่งที่ชัดเจนยิ่งกว่ากฎหมายของประเทศไทย หรือสาธารณรัฐฝรั่งเศส

4) ในประเด็นว่าด้วยบทลงโทษของผู้ฝ่าฝืนเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยหรือสาธารณรัฐฝรั่งเศส ต่างก็กำหนดให้การฝ่าฝืนเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว ย่อมทำให้ศาลสามารถทำคำสั่งเพิกถอนการอนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวได้ แต่กฎหมายของสหรัฐอเมริกามีการกำหนดเพิ่มเติมให้นอกเหนือจากการเพิกถอนการอนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวแล้ว ให้ถือว่าการละเมิดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวนั้น ย่อมเป็นการละเมิดอำนาจศาลในเวลาเดียวกัน ในทางกลับกันแล้วประเทศไทยมีเพียงเพิกถอนประกันเท่านั้นมิได้ ถูกดำเนินคดีในข้อหาละเมิดอำนาจศาลด้วย

จะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์ทางกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขนั้น ยังคงขาดความชัดเจน ทั้งในส่วนที่กล่าวถึงแนวทางการใช้ดุลพินิจของศาลที่สามารถเพิ่มเติมให้มีความครอบคลุมถึงประวัติของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ดังเช่นหลักเกณฑ์ในกฎหมายของ

สหรัฐอเมริกา หรือเพิ่มเติมให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดว่ายังคงเป็นผู้บริสุทธิ์ อยู่ ดังเช่นหลักเกณฑ์ตามกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส นอกจากนี้ ในส่วนวิธีการระบายละเอียด ในคำสั่งให้มีการปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไข กฎหมายของประเทศไทยให้ความสำคัญการให้เหตุผล เมื่อจะมีคำสั่งไม่อนุญาตเท่านั้น ซึ่งจะแตกต่างจากกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส หรือสหรัฐอเมริกา ที่ต้องให้เหตุผลในคำสั่งไม่ว่าจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวก็ตาม ฉะนั้น จึงสมควร เพิ่มเติมกฎหมายไทยเพื่อให้ศาลจำต้องเขียนแสดงเหตุผลไม่ว่าจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ทั้งนี้ เพื่อเป็นการยืนยันความชัดเจนของสิทธิของผู้ที่จะได้รับอนุญาตหรือไม่ได้รับอนุญาตให้ ปล่อยชั่วคราว ซึ่งการเพิ่มเติมแก้ไขกฎหมายของไทยโดยคำนึงถึงแนวทางของสหรัฐอเมริกาหรือ สาธารณรัฐฝรั่งเศสดังกล่าวมานี้ ย่อมเป็นผลดีต่อความเคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่จะได้รับ หรือไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างการพิจารณาคดีให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาของบทบัญญัติของกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับความ เหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ระหว่างปล่อยชั่วคราว

จากการศึกษาบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวแล้ว พบว่า มีบทบัญญัติที่สมควรต้องพิจารณาแก้ไขและบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวของประเทศไทยได้บัญญัติไว้อย่างกว้างขวาง ซึ่งยังขาดความชัดเจนแน่นอนอยู่ ทั้งยังพบว่ามีปัญหาของบทบัญญัติกฎหมายในประเทศไทยหลายประการ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ 3 ประการ ดังนี้

1. ปัญหาว่าด้วยความจำเป็นของเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว

เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 ได้รับรองหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ อันเป็นการยืนยันถึงความสำคัญของสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาว่า จะต้องไม่ได้รับการปฏิบัติเสมือนหนึ่งเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว แต่จะต้องได้รับการปฏิบัติในฐานะของผู้ที่ยังคงไม่ได้กระทำความผิดอันใด ซึ่งก็คือเสมอเหมือนเป็นผู้บริสุทธิ์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง การกระทำใด ๆ ของรัฐที่เป็นไปเพื่อเป้าหมายในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จะกระทำต่อผู้ต้องหา หรือจำเลยในลักษณะของผู้ที่มีความผิดแล้วนั้น จะกระทำไม่ได้ ฉะนั้น การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ว่าในขั้นตอนใดก็ตาม ก็ไม่สมควรทำให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยต้องตกอยู่ในสถานะที่เดียวกันกับผู้ที่ถูกพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแล้ว

เมื่อพิจารณาถึงขั้นตอนการนำเอาตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยมาพิจารณาความในศาล ในบางกรณีรัฐมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการที่เข้มข้นเพื่อป้องกันปราบปรามมิให้เกิดปัญหาใดต่อการดำเนินกระบวนการพิจารณา และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายประสิทธิภาพในการควบคุมความสงบเรียบร้อยในสังคมและสร้างความปลอดภัยเพิ่มขึ้นในสังคม ตามทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) แต่ในขณะเดียวกันรัฐก็มีความจำเป็นต้องเอาใจใส่ต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

ดังที่ได้กำหนดไว้ตามกฎหมายที่เป็นเรื่องของความยุติธรรมโดยแท้จริง จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่รัฐต้องให้ความสำคัญกับทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) ด้วยเช่นกัน ดังนั้นแล้วการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวในชั้นพิจารณา จึงเป็นผลผลิตจากการประสานประโยชน์ร่วมกันระหว่างทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม และทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม ทั้งนี้ เพื่อเป้าหมายในการสร้างสังคมให้สงบเรียบร้อยควบคู่ไปกับการเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามกฎหมาย

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวที่เหมาะสมต่อการสร้างสมดุลระหว่างทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม และทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมจะพบว่า มีเงื่อนไขหนึ่ง ซึ่งได้ถูกรับรองไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคท้าย ที่มีหลักให้ศาลสามารถกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ให้แก่จำเลยในระหว่างที่อนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราว ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่าเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่นั้นได้มีการอธิบายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ตามข้อ 9(5) ว่าเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่นั้นให้หมายรวมถึง การห้ามออกจากที่อยู่อาศัยด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาตามความที่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างผิวเผินจะพบว่า การห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวนี้ อาจตีความให้หมายถึงการห้ามออกไปไหนอย่างเด็ดขาด หรือจะกำหนดห้ามออกจากที่อยู่อาศัยในบางช่วงเวลาก็ได้ ซึ่งย่อมเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมพฤติกรรมของจำเลยในระหว่างการพิจารณาได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม ที่ให้ความสำคัญกับการควบคุมไม่ให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และดูเหมือนว่าเป็นการกำหนดเงื่อนไขที่สอดคล้องกับทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม เพราะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยกำหนดให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ได้ซึ่งก็คือดุลพินิจ แต่อย่างไรก็ดี การกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวนี้อาจเป็นการกำหนดเงื่อนไขที่ขัดต่อหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ตามที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) หากจะกล่าวว่าการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวมิได้หมายถึงการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยตลอดเวลาอย่างแน่นอนแล้วนั้น แต่เพียงหมายถึงการจำกัดการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยในบางช่วงเวลาเท่านั้น จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าบทบัญญัติในกฎหมายที่เขียนไว้อย่างกว้างนี้ ไม่ได้ปิดช่องให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจเพื่อจำกัดห้ามออกจากที่อยู่อาศัยตลอดเวลา กรณีเช่นนี้ จึงมีความเป็นไปได้ที่ศาลจะมีคำสั่งห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวของศาลได้ จะมีลักษณะอันเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในทำนองเดียวกับการกักขัง หรือ

คุมขังระหว่างพิจารณาเหมือนกับในสหรัฐอเมริกาเรื่องการกักขังในที่อยู่อาศัย (house arrest) ซึ่งแตกต่างกับทางสาธารณรัฐฝรั่งเศส ด้วยเหตุนี้ จึงนำไปสู่ข้อสันนิษฐานว่าด้วยความไม่จำเป็นของเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว 2 ประการ ได้แก่

ประการแรก แม้การปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยจะดูเป็นการเอื้อประโยชน์ให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยได้มากกว่าการควบคุม หรือคุมขังระหว่างการพิจารณา แต่เมื่อมองให้ลึกกลงไปถึงการจำกัดสิทธิและเสรีภาพแล้ว เห็นได้ว่า ไม่ว่าจะการควบคุมหรือคุมขัง หรือการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวต่างมีเป้าหมายอย่างเดียวกัน คือ เพื่อจำกัดความสามารถในการใช้ชีวิตตามอิสระ ไม่ให้เกิดความเสียหายขึ้นต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพียงแต่ว่าการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวนั้น กำหนดให้การใช้อิสรภาพดังกล่าว จำกัดอยู่เพียงในที่อยู่อาศัยของตน ไม่ใช่เงื่อนไขจำแนกเช่นการควบคุมหรือคุมขังเท่านั้น ฉะนั้นแล้ว จึงไม่อาจปฏิเสธได้เลยว่าการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวเป็นการกำหนดเงื่อนไขที่สนใจแต่เป้าหมายเพื่อควบคุมอาชญากรรมโดยหลังล้มความศักดิ์สิทธิ์ของเสรีภาพในการใช้ชีวิตในฐานะผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีได้กระทำความผิดจริง ตามความที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ในขณะเดียวกัน หากพิจารณาว่าเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวยังคงมีความจำเป็นเพื่อควบคุมมิให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยหลบหนี ได้ก่อภัยอันตราย หรือเข้าไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน กรณีนี้ก็ยังมีเงื่อนไขอื่นที่ศาลสามารถกำหนดเงื่อนไขได้ และอาจสอดคล้องกับการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ดีกว่า เช่น หากศาลเกรงว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยจะไปก่อภัยอันตรายต่อเหยื่อ หรือผู้เสียหาย ศาลก็สามารถกำหนดเงื่อนไขห้ามผู้ต้องหา หรือจำเลยเข้าไปยุ่งเหยิง หรือเข้าไปในบริเวณที่เหยื่อ หรือผู้เสียหายใช้ชีวิตตามปกติได้ หรือหากศาลเกรงว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะเข้าไปยุ่งเหยิงเกี่ยวกับพยานหลักฐานศาลสามารถกำหนดเงื่อนไขห้ามผู้ต้องหา หรือจำเลยยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานได้โดยตรง การที่ศาลกำหนดห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวแก่ผู้ต้องหา หรือจำเลยตั้งแต่นั้น สะท้อนให้เห็นได้ว่าศาลไม่เชื่อมั่นถึงหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่กลับเล็งเห็นว่าการก้าวขาออกจากที่อยู่อาศัยของผู้ต้องหา หรือจำเลยสามารถก่อความเสียหายต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ทันที ฉะนั้น ในแง่ของความจำเป็นในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยนั้นสามารถกำหนดเงื่อนไขอื่นแทนได้

ประการต่อมา เมื่อนำเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวมาพิจารณา เทียบเคียงกับการกักขังในที่อยู่อาศัย (house arrest) ซึ่งตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้เป็นโทษทางอาญาประการหนึ่ง จะพบว่า โดยความแตกต่างของเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยและการกักขังในที่อยู่อาศัยมีอยู่เพียงว่า การกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยนั้น มีเป้าหมายเพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้ต้องหา หรือจำเลยในระหว่างดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเท่านั้น แต่การกักขังในที่อยู่อาศัยตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกานั้น เป็นขั้นตอนเพื่อลงโทษจำเลยภายหลังจากที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดจริงแล้ว ซึ่งในสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะไม่ได้มีการบัญญัติไว้ อย่างสหรัฐอเมริกา

แต่อย่างไรก็ดี หลักของเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยและการกักขังในที่อยู่อาศัยไม่ได้มีความแตกต่างกันในสาระสำคัญแต่อย่างใด กล่าวคือ ทั้งเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยและการกักขังในที่อยู่อาศัยมีลักษณะเป็นการควบคุมการเคลื่อนไหว หรือการใช้ชีวิตของบุคคลให้จำกัดอยู่ในพื้นที่หรือบริเวณที่กำหนด อันได้แก่ ที่อยู่อาศัยเท่านั้น ฉะนั้นแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่าการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยของศาล อาจเป็นคำสั่งที่เสมือนหนึ่งเป็นการลงโทษผู้ต้องหา หรือจำเลยล่วงหน้า ตั้งแต่ในช่วงเวลาที่กระบวนการพิจารณายังไม่สิ้นสุด หรือยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดได้กระทำความผิดจริง ซึ่งเป็นการสะท้อนอย่างชัดเจนว่าการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวอาจเข้าข่ายการละเมิดหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ตามที่ถูกรับรองไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองด้วย

ดังนั้น การกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว แม้เป็นไปเพื่อควบคุมป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและสังคม แต่ในขณะเดียวกันก็มีแนวโน้มที่การห้ามออกจากที่อยู่อาศัยจะขัดต่อหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ตามที่ถูกรับรองไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญไทย ฉะนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลเกินสมควร ตราบใดที่ถ้อยคำอันเป็นลายลักษณ์อักษรยังเปิดกว้างให้สามารถตีความและปรับใช้เงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยในลักษณะเดียวกันกับการกักขังหรือคุมขังในที่อยู่อาศัย ซึ่งถือเป็นโทษทางอาญาประการหนึ่ง

2. ปัญหาว่าด้วยความเหมาะสมในการใช้ดุลพินิจของศาลเพื่อกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว

ในประเด็นปัญหาเรื่องความจำเป็นในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว เนื่องจากเป็นเงื่อนไขที่กระทบถึงสิทธิเสรีภาพตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเกินสมควร ทั้งในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เมื่อได้เทียบกับเป้าหมายเพื่อควบคุมพฤติกรรมระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางอาญาเพียงเท่านั้น ไม่สมควรให้การควบคุมพฤติกรรมเข้าข่ายเป็นการลงโทษจำเลยล่วงหน้า ทั้งที่ยังไม่คำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดจริง แต่ในขณะเดียวกัน ผู้เขียนก็ต้องยอมรับว่า ศาลสามารถกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวได้เสมอ ตราบใดที่กฎหมายยังคงเปิดช่องให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการทำคำสั่ง อีกทั้งในทางปฏิบัติได้ปรากฏว่ามีการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว ไม่ว่าจะเป็นตามตัวอย่างใน “คดีศาลสี่หน้าพรรคการเมือง” และ “คดีกิจกรรมราษฎรไม่ไว้วางใจมึง” ดังที่ได้กล่าวถึงไปในบทที่แล้ว ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาถึงดุลพินิจของศาลในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย เพื่อให้สอดคล้องกับความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหา และอย่างน้อยที่สุดเพื่อจะได้ไม่เป็นการกระทบสิทธิต่อผู้ที่ถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์มากเกินไป

หลักเกณฑ์ว่าด้วยการใช้ดุลพินิจของศาลเพื่อมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หรือให้อนุญาตโดยมีเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวนั้น ปรากฏให้เห็นชัดเจนตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากความในมาตรา 107 ถึงมาตรา 108/1 ที่วางกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว เริ่มจากมาตรา 107 ที่วางแนวทางการพิจารณาที่ชัดเจนให้ศาลต้องพิจารณาและมีคำสั่งอย่างรวดเร็ว และในการทำคำสั่งนี้ศาลต้องฟังอนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวทั้งสิ้น ดังนั้นหากพิจารณาเพียงผิวเผินจะพบว่าเป็นถ้อยคำที่พยายามสะท้อนว่า กฎหมายยังคงเชื่อว่าผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือจำเลยที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ แต่ในขณะเดียวกันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 107 เพียงบอกให้ศาลฟังปล่อยชั่วคราว แต่ก็เปิดช่องให้ศาลสามารถกำหนดข้อจำกัดต่าง ๆ อันได้แก่ การกำหนดเงื่อนไข หรือการวางหลักประกัน ซึ่งปล่อยให้เป็นดุลพินิจโดยแท้ของศาลที่จะเห็นว่าเงื่อนไข หรือหลักประกันใดที่มีสมควรจะกำหนดในระหว่างที่มีการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว อันแสดงให้เห็นว่ากฎหมายมิได้สะท้อนความศักดิ์สิทธิ์ของหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อย่าง

แท้จริง แต่กฎหมายเพียงมุ่งให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจควบคุมการดำเนินกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปอย่างเรียบร้อยเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับความในมาตรา 108 และมาตรา 108/1 ที่กำหนดให้ศาลคำนึงถึงเหตุร้ายที่อาจเกิดขึ้นเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการที่ผู้ถูกอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวอาจหลบหนี หรือก่อภัยอันตราย หรือสร้างความเสียหายอื่นใดแก่การดำเนินการบวนการยุติธรรมก็ตาม

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงความมุ่งประสงค์เบื้องหลังหลักเกณฑ์ว่าด้วยการกำหนดเงื่อนไขระหว่างที่อนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวนั้น จะพบว่า การปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการหลบหนีและป้องกันการก่อภัยอันตรายเป็นหลัก กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากลักษณะของความผิดที่ผู้ต้องหา หรือจำเลยถูกกล่าวหา แล้วพบว่า มีพยานหลักฐานใดที่บ่งชี้ว่า จำเลยอาจกระทำความผิดจริง และหากศาลอนุญาตให้จำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณา มีแนวโน้มที่จำเลยอาจหลบหนีการพิจารณาไม่กลับมารับโทษ หรือมีแนวโน้มไปทำร้ายเหยื่อ พยานบุคคล หรือพยานวัตถุอื่นใดที่สามารถบ่งชี้ว่าจำเลยกระทำความผิดจริงได้ เช่นนี้จึงกล่าวได้ว่าการที่กฎหมายกำหนดเกณฑ์ให้ศาลสามารถวางเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวได้ ก็เพื่อควบคุมมิให้อาชญากรรมเกิดขึ้นเป็นหลัก แต่ให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพระหว่างปล่อยชั่วคราวเป็นเพียงเรื่องรองลงมา ในจุดนี้ผู้เขียนเห็นว่าวัตถุประสงค์ของกฎหมาย เพื่อควบคุมอาชญากรรมเป็นหลักไม่ควรอยู่เหนือวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยสิทธิเสรีภาพของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ฉะนั้น จึงสมควรนำหลักความได้สัดส่วนมาปรับใช้เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการควบคุมอาชญากรรมและการอำนวยสิทธิเสรีภาพให้เป็นไปอย่างเสมอภาคกัน

อีกทั้ง เมื่อพิจารณาถึงหลักความได้สัดส่วน ที่ศาลมีหน้าที่ต้องคำนึงหรือชั่งน้ำหนักความเหมาะสมระหว่างประโยชน์ในการดำเนินการดำเนินกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปอย่างเรียบร้อย แต่ต้องระวังไม่ให้สิทธิของบุคคลถูกระทบเกินสมควร และหลักความจำเป็นที่มาตรการใด ซึ่งศาลนำมาปรับใช้กับการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวต้องให้สอดคล้องกับโทษที่ถูกกล่าวหาเท่านั้น หรือต้องไม่ปรากฏว่ามีมาตรการอื่นใดที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนน้อยกว่าเมื่อเทียบกับมาตรการที่ศาลเลือกนำมากำหนดเงื่อนไข ด้วยเหตุนี้ในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ต้องปรากฏความชัดเจนต่อศาลมาตั้งแต่ต้นว่า หากไม่กำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยนั้น จะมีความเป็นไปได้ที่ความเสียหายสามารถเกิดขึ้นกับกระบวนการยุติธรรมได้ทันที กล่าวได้ว่า การที่ศาลจะนำการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยมากำหนดเป็นเงื่อนไขได้นั้น ต้องเป็นกรณีที่ศาลเห็นว่าแค่เพียงปล่อยให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หรือจำเลยถูกปล่อยชั่วคราวออกมาใช้ชีวิตนอกที่อยู่อาศัย ย่อมอาจ

ก่อให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมได้ทันที มิฉะนั้นการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยจะมีค่าเพียงการห้ามบุคคลซึ่งก็คือ ผู้ต้องหา หรือจำเลยใช้ชีวิตตามปกติเท่านั้น

เมื่อพิจารณาต่อไปถึงการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวในทางปฏิบัติของประเทศไทยที่ผ่านมาจะพบว่า ประเทศไทยไม่มีความชัดเจนถึงหลักเกณฑ์ในการกำหนดเงื่อนไขการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับพฤติการณ์ตามความผิดที่ถูกกล่าวหา หรือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยได้สัดส่วนกับความผิดที่ถูกกล่าวหาอย่างแท้จริงหรือไม่ จากตัวอย่างของประเทศไทยใน “คดีศาลสี่หน้าพรรคการเมือง” หรือ “คดีกิจกรรมราษฎรไม่ไว้วางใจมึง” ที่การกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยถูกเลือกนำมาใช้กับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ร่วมกันชุมนุมหรือทำกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่โรคในพื้นที่ที่มีการประกาศหรือคำสั่งเป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท ซึ่งจากพฤติการณ์ของผู้ถูกกล่าวหาก็คือ หรือจากความผิดที่ถูกกล่าวหาก็คือ ไม่มีเหตุใดที่ชีวิตได้เลยว่าเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยนี้มีความจำเป็นหรือมีความเหมาะสมต่อความผิดตามพระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พุทธศักราช 2548 ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการป้องกันการหลบหนี ซึ่งไม่มีอะไรยืนยันว่าผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจำเป็นต้องหลบหนีจากความผิดที่ตัวเองถูกกล่าวหา เนื่องจากพฤติการณ์ที่ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เสมอ หรือในแง่ของการป้องกันความเสียหาย ซึ่งไม่มีเครื่องพิสูจน์เลยว่าการห้ามผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดออกจากที่อยู่อาศัยเกี่ยวข้องกับลักษณะการกระทำความผิดที่ถูกกล่าวหา แตกต่างจากกรณีตัวอย่างของสหรัฐอเมริกาที่การกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวถูกนำมาใช้ก็ต่อเมื่อจำเลยถูกกล่าวหาในความผิดที่มีพฤติการณ์ร้ายแรง หรือมีอัตราโทษสูง หรือมีข้อเท็จจริงว่าจากพฤติการณ์การกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนั้นหากปล่อยให้มีการกลับไปใช้ชีวิตตามปกติ ย่อมมีโอกาสก่อความเสียหายต่อผู้อื่นได้ทันที เช่น ความผิดฐานทางเพศต่อเด็ก ซึ่งถือเป็นความผิดที่ร้ายแรงต่อสังคม ซึ่งเสมือนหนึ่งว่าการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยกับความผิดทางเพศต่อเด็ก (ตามกรณีศึกษาของสหรัฐอเมริกา) อาจเหมาะสมและดูได้สัดส่วนมากกว่าการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยกับความผิดตาม พระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พุทธศักราช 2548 (ตามกรณีศึกษาของประเทศไทย)

เหตุที่ทางปฏิบัติของประเทศไทยมีการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมกับความผิดที่ถูกกล่าวหา อาจมีที่มาจากความในมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

อาญาของไทย ที่เพียงระบุหลักเกณฑ์หรือเรื่องที่ศาลต้องคำนึงถึงในเวลาใช้ดุลพินิจทำคำสั่งเกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว โดยคำนึงถึงเฉพาะพฤติการณ์แห่งคดี หรือการป้องกันเหตุร้ายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยพิจารณาต่อประวัติ หรือพฤติกรรมในอดีตที่ผ่านมาของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือจำเลยเพียงเล็กน้อย ซึ่งอาจทำให้ศาลไม่ได้พิจารณาข้อมูลที่ครบถ้วนรอบด้านอย่างแท้จริง กรณีจึงทำให้การพิจารณาเกณฑ์การใช้ดุลพินิจเพื่อกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวของศาลไทย ไม่บังคับให้ศาลไทยต้องสนใจ หรือคำนึงถึงนิสัย หรือพฤติกรรมของผู้ต้องหรือจำเลย ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญต่อสิทธิหรือพฤติกรรมที่ควรเชื่อถือของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด แต่เพียงกำหนดให้ศาลไทยต้องคำนึงถึงการป้องกันความเสียหายหรือป้องกันการหลบหนีเท่านั้น อีกทั้งไม่ได้มีรายละเอียดเพิ่มเติมที่ชี้ให้เห็นว่า การนำเสนอข้อมูลตามหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย เพื่อให้ศาลนำมาพิจารณาควบคู่กับการใช้ดุลพินิจต้องเสนอโดยใคร และมีวิธีการนำเสนอข้อมูลอย่างไร รวมถึงมีระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลหรือไม่ อีกทั้งมีอะไรกำหนดขอบเขตถึงความรอบด้านของข้อมูลที่จำเป็นเช่นว่า เพื่อให้ศาลนำมาพิจารณาประกอบการใช้ดุลพินิจของตน ดังนั้น หากจะกล่าวอ้างว่ามาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยกำหนดแนวทางการใช้ดุลพินิจอย่างเหมาะสมแล้ว แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าถ้อยคำในมาตรา 108 ยังคงเปิดช่องให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้ แม้ว่าศาลจะมีข้อมูลประกอบการใช้ดุลพินิจไม่เพียงพอก็ตาม กล่าวได้ว่า การใช้ดุลพินิจตามที่เห็นสมควรของศาลเพื่อมีคำสั่งเกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 108 นี้ ยังคงมีความไม่ชัดเจนถึงวิธีการในการค้นหาข้อมูลประกอบการใช้ดุลพินิจ และไม่มีสิ่งใดเป็นหลักประกันว่าศาลในแต่ละคดีจะมีแนวคิดหรือความเห็นด้วยวิธีการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวที่สอดคล้องกันในข้อมูลที่มีลักษณะเหมือนกัน ซึ่งท้ายที่สุดอาจทำให้ “ดุลพินิจ” ในการกำหนดเงื่อนไขกลับกลายเป็น “อำเภอใจ” ในการกำหนดเงื่อนไขโดยปริยายก็เป็นได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า แม้เป้าหมายของกฎหมายว่าด้วยการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวเป็นไปเพื่อควบคุมอาชญากรรมเป็นหลัก แต่ในขณะเดียวกันก็สมควรให้การควบคุมอาชญากรรมเป็นไปโดยเคารพซึ่งสิทธิของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือจำเลยเพิ่มมากขึ้น จึงสมควรให้ศาลต้องมีดุลพินิจอนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกันเสมออย่างแท้จริง และการโต้แย้งคัดค้านว่าไม่ควรให้มีการปล่อยชั่วคราว หรือหากจะให้มีการปล่อยชั่วคราวก็สมควรที่ศาลต้องกำหนดเงื่อนไขใดควบคู่ไปด้วยนั้น ต้องเป็นหน้าที่

ของฝ่ายโจทก์ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการเท่านั้นที่ต้องพิสูจน์ถึงความจำเป็นในการไม่อนุญาต หรือควรมีเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวนั้น กล่าวคือ เมื่อโจทก์หรือพนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องนำสืบให้ศาลเชื่อจนปราศจากข้อสงสัยว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงอยู่แล้ว ก็เป็นเรื่องเหมาะสมที่ในการจำกัดสิทธิของจำเลยนั้นสมควรเป็นหน้าที่ของโจทก์ด้วยเช่นเดียวกัน เนื่องจากฝ่ายโจทก์ย่อมต้องมีข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่มาจากเพียงพอดต่อการกล่าวหาว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยกระทำความผิด การปล่อยให้ผู้ที่ขอปล่อยชั่วคราวเป็นหน้าที่ของฝ่ายจำเลย และให้จำเลยเป็นผู้ที่ต้องแสดงพยานหลักฐานให้ศาลเชื่อว่าสมควรได้รับการปล่อยชั่วคราวนั้น อาจทำให้ศาลไม่ได้รับข้อมูล หรือข้อเท็จจริงที่ครบถ้วนต่อการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หรือกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว เพราะมีความเป็นไปได้ที่จำเลยอาจไม่มีความสามารถมากพอในการแสดงพยานหลักฐาน หรือหลักประกันที่พิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือความเต็มใจเข้าร่วมตลอดการพิจารณาคดีได้ ดังนั้นแล้ว หากโจทก์มีหน้าที่ต้องแสดงข้อเท็จจริงให้ศาลเชื่อว่าไม่สมควรปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไข อาจเพิ่มแนวโน้มให้ศาลไทยไม่ใช้ดุลพินิจกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวซึ่งไม่ได้สัดส่วนและไม่จำเป็นเมื่อเทียบกับความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหา

ท้ายที่สุดนี้ หากมุมมองของศาลไทยมองว่าการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย เป็นเพียงความเมตตาที่ศาลมอบให้แก่จำเลย เพื่อมิให้จำเลยต้องถูกคุมขังอยู่ในคุกระหว่างการพิจารณา มุมมองเช่นนี้นี้อาจเป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายในการประสานความยุติธรรมในสิทธิเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ฉะนั้นเพื่อให้คำสั่งว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณาโดยมีเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยต่อไปในอนาคต เป็นคำสั่งที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลน้อยลง ศาลไทยจึงสมควรปรับแนวคิดที่เน้นการควบคุมอาชญากรรมและหันมาให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ถูกสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์มากยิ่งขึ้น

3. ปัญหาว่าด้วยขอบเขตในการทำคำสั่งคำสั่งขอลปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว

ดังที่ได้กล่าวไปในปัญหาข้อแรกว่าการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยตามกฎหมายไทยเป็นการใช้คำอย่างกว้าง ๆ จึงมีความเป็นไปได้ที่ศาลอาจใช้ดุลพินิจถึงขนาดที่ไปกระทบสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือจำเลยเกินสมควรแก่เหตุได้ ความไม่ชัดเจนถึง

ขอบเขตของเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวดังกล่าว จึงนำมาสู่ปัญหาว่าด้วยขอบเขตวิธีการทำคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยกำหนดเงื่อนไข “ห้ามออกจากที่อยู่อาศัย” ว่าต้องเป็นเช่นไร จึงจะเป็นคำสั่งที่เหมาะสมและแคลง

เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 เพียงกำหนดให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ในระหว่างปล่อยชั่วคราว และมีการขยายความในข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565 ที่กำหนดให้ว่าเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ นั้น อาจหมายถึง การห้ามออกจากที่อยู่อาศัย เช่นนี้ ในเบื้องต้นจึงไม่มีกรอบใดที่จำกัดรายละเอียด หรือแนวทางการระบุนายละเอียดของคำสั่งเกี่ยวกับเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว เช่น หากจำเลยถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานปล้นทรัพย์ในเวลากลางวัน แต่เมื่อกฎหมายไม่กำหนดหลักเกณฑ์ในการทำคำสั่งที่เหมาะสม ศาลจึงสามารถกำหนดรายละเอียดในเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ว่าห้ามออกจากที่อยู่อาศัยในเวลา 20.00 น. ถึง 6.00 น. กรณีเช่นนี้ย่อมเป็นที่ชัดเจนว่าการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยดังกล่าวของศาลไม่ได้สอดคล้องความผิดที่ถูกกล่าวหา อีกทั้ง ไม่มีความเชื่อมโยงใดที่ทำให้เห็นว่าการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยในเวลาที่ไม่ต้องตรงกับเวลาตามการกล่าวหาว่ากระทำความผิด จะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันการหลบหนี หรือป้องกันความเสียหายต่อพยานหลักฐานหรือบุคคลอื่นอย่างไร ฉะนั้น รายละเอียดของคำสั่งว่าด้วยการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการยืนยันความเหมาะสมระหว่างเงื่อนไขกับความผิด ตลอดจนเป็นการยืนยันความถูกต้องว่าเงื่อนไขดังกล่าวสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการป้องกันการหลบหนี หรือป้องกันความเสียหายต่อพยานหลักฐานหรือบุคคลอื่นได้อย่างแท้จริง

แม้ตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2565 จะกำหนดให้ ศาลสามารถกำหนดแนวทางว่าด้วยระเบียบและวิธีการปฏิบัติตนระหว่างปล่อยชั่วคราว ซึ่งมีส่วนช่วยให้ประชาชนเข้าใจถึงแนวทางการประพฤติตนภายหลังได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้มากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ในเรื่องสำคัญที่ขาดหายไปคือการพิจารณาหลักเกณฑ์ของกฎหมายไทย ได้แก่ ข้อแรกความชัดเจนของกรอบในการกำหนดเงื่อนไข และข้อสองการให้ความสำคัญกับความถูกต้องของเหตุผลประกอบการกำหนดเงื่อนไข อธิบายได้ ดังนี้

ประการแรก ความชัดเจนของกรอบในการกำหนดเงื่อนไข เมื่อกรอบของการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยเป็นการกำหนดแนวทางเอาไว้กว้าง กว้าง ไม่ชัดเจน เพื่อเปิดช่องให้ศาลสามารถลง

รายละเอียดในลักษณะของการจำกัดการใช้ชีวิตในที่อยู่ของจำเลยอย่างไรก็ได้ ตามดุลพินิจของศาล กรณีจึงมีข้อสงสัยถึงกรอบความชัดเจนถึงเงื่อนไขการห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ซึ่งหากเทียบว่าการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยตลอดเวลา นั้น มีลักษณะไม่แตกต่างจากการกักขังในที่อยู่อาศัย ซึ่งถือว่าเป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง (ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา) รายละเอียดของการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยจึงจะต้องได้ความว่าไม่ควรมียกเว้นที่เป็นการกระทบสิทธิในทำนองเดียวกับโทษทางอาญาฐานกักขังในที่อยู่อาศัยนั้น

ดังนั้นแล้ว เนื้อหา หรือรายละเอียดที่เหมาะสมของการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย จึงสมควรกำหนดให้มีข้อผ่อนปรน หรือข้อยกเว้น เพื่อลดความหนักของเงื่อนไขไม่ให้ทัดเทียมกับการกักขัง เนื่องจากผู้ต้องหา หรือจำเลยนั้นศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด และยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นความผิด เช่น ในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยมีความจำเป็นที่ศาลต้องระบุนระยะเวลาอนุญาตให้ออกจากที่อยู่อาศัยได้ หรือระบุให้การกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยต้องไม่กระทบการดำเนินชีวิตตามปกติ เช่น การทำงานประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว การศึกษาเล่าเรียน หรือการเข้ารับบริการทางการแพทย์กรณีเจ็บป่วยหรือประสบอุบัติเหตุขึ้นระหว่างที่มีการปล่อยชั่วคราว

นอกจากนี้ ศาลมีความจำเป็นต้องให้คำแนะนำเป็นการเฉพาะ เพื่อให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยที่ถูกกำหนดเงื่อนไขสามารถปฏิบัติตามได้ กรณีตัวอย่างดังนี้ หากศาลกำหนดเงื่อนไขให้ นาย ก. ห้ามออกจากที่อยู่อาศัยในช่วงเวลาตั้งแต่ 20.00 น. ถึง 6.00 น. ศาลควรกำหนดขอบเขตความชัดเจนของคำสั่งอย่างเฉพาะด้วย ไม่ว่าจะเป็นต้องอยู่ภายในบ้านซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างเท่านั้น หรือสามารถอยู่ภายในบริเวณบ้านได้ ซึ่งอาจนับได้ไม่เกิน 100 เมตร จากบริเวณบ้าน เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของผู้ที่ถูกกำหนดเงื่อนไขให้สามารถทราบการจำกัดสิทธิตนได้ดี และเป็นข้อมูลที่จำเป็นสำหรับนำไปอุทธรณ์คำสั่งอนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไข หากผู้ที่ถูกกำหนดเงื่อนไขไม่เห็นด้วยกับเงื่อนไขเช่นนั้น

อย่างไรก็ดี ศาลต้องพิจารณากำหนดข้อยกเว้นให้จำเลยสามารถละเมิดต่อเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยนั้นได้ หากมีเหตุสุดวิสัย หรือมีความจำเป็นเกิดขึ้น กล่าวคือ การกำหนดข้อยกเว้นนี้เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องกำหนดให้ชัดเจน เพื่อป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดการตีความว่าการกระทำผิดเงื่อนไขของศาล ทั้งที่มีเหตุผลอันสมควรอย่างยิ่งเป็นการผิดเงื่อนไขได้ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดข้อยกเว้นหากมีเหตุสุดวิสัยจากเหตุการณ์ตามธรรมชาติ หรือมีความจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายที่เกิดขึ้นในที่อยู่

อาศัย หรือมีความจำเป็นทางสุขภาพ หรือข้อยกเว้นอื่น ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรเมื่อพิจารณาจากพฤติการณ์ของผู้ที่ถูกกำหนดห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว เช่น ในกรณีที่ศาลห้ามออกจากที่อยู่อาศัยในช่วงเวลาตั้งแต่ 20.00 น. ถึง 6.00 น. แต่ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวเกิดมีอาการป่วยกะทันหันในเวลา 00.00 น. หรือในกรณีที่ผู้ต้องหา หรือจำเลย ซึ่งคดีอยู่ระหว่างพิจารณา ได้เกิดอุบัติเหตุรถชนทำให้เข้ารับการรักษาอย่างเร่งด่วนเป็นกรณีฉุกเฉิน ต่อมาเมื่อแพทย์ได้วินิจฉัยแล้วมีอาการขาบวมต้องเอ็กซเรย์และเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลอันไม่ใช่ที่อยู่อาศัยที่กำหนดไว้ในคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว แต่ไม่สามารถผ่าตัด หรือไม่สามารถทำการรักษาได้ เนื่องจากข้อเท้าได้ใส่กำไลอิเล็กทรอนิกส์ หรือ EM ควบคุมกับการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย โดยแพทย์จะต้องรอให้หายความ หรือผู้ต้องหา หรือจำเลยนั้น ยื่นคำร้องขออนุญาตต่อศาลให้สามารถผ่าตัดกำไล EM ดังกล่าวเสียก่อน จึงจะสามารถรักษาได้ โดยเกรงว่าหากฝ่าฝืนโดยไม่มีอำนาจจะเกิดผลกระทบต่อมาได้เช่นกัน เป็นต้น ซึ่งหากไม่ได้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลโดยเร็วจะมีความเสี่ยงทำให้เสียชีวิตได้ ในกรณีเช่นนี้หากศาลกำหนดข้อยกเว้นไว้ตั้งแต่ต้นย่อมทำให้ผู้ที่ถูกห้ามออกจากที่อยู่อาศัยทราบว่าตนสามารถไปโรงพยาบาลเพื่อสุขภาพของตนได้ ในทางกลับกันหากศาลไม่กำหนดข้อยกเว้นที่ชัดเจนไว้ อาจทำให้ผู้ที่ถูกห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ไม่กล้าละเมิดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยและอาจต้องเสียชีวิตลงในที่สุด

ประการที่สอง การให้ความสำคัญกับความถูกต้องของเหตุผลประกอบการกำหนดเงื่อนไข แม้การกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายไทยจะไม่บังคับให้ศาลมีหน้าที่ต้องชี้แจงเหตุผลประกอบการกำหนดเงื่อนไขนั้น แต่ผู้เขียนเห็นว่าการไม่ให้เหตุผลประกอบการทำคำสั่งเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว อาจเป็นช่องทางให้สิทธิในการใช้ชีวิตตามปกติของบุคคลถูกละเมิดจนเกินสมควร ฉะนั้น เหตุผลของศาลจึงมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการป้องกันมิให้ศาลสามารถกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยตามอำเภอใจโดยไม่คำนึงความได้สัดส่วนหรือความจำเป็นของเงื่อนไขต่อความผิดหรือพฤติการณ์ของการกระทำความผิด อีกทั้งยังเป็นการควบคุมให้ศาลต้องให้คำอธิบายที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้ที่ถูกกำหนดเงื่อนไขสามารถยอมรับได้ อันจะเป็นผลดีต่อการให้ศาลคำนึงถึงการไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพเกินสมควร

โดยการให้เหตุผลประกอบการกำหนดเงื่อนไขนั้นอาจทำได้ในรูปของการอธิบายเหตุผลในคำสั่งอนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขโดยตรง ซึ่งจะต้องอ่านเหตุผลนั้นต่อหน้าจำเลย และให้จำเลยได้เข้าใจถึงเหตุผลดังกล่าวอย่างชัดแจ้ง อีกทั้ง จะต้องให้มีการคัดลอกคำสั่งที่มี

เหตุผลประกอบนั้น พร้อมยินดีให้มีการเผยแพร่เหตุผลประกอบการทำคำสั่งเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมนั้นควรกระทำโดยเปิดเผย ตรวจสอบได้เพราะคำสั่งนั้นมิได้มีผลชี้ขาดในการตัดสินคดีอันจะต้องเก็บเป็นความลับ นอกจากนี้เพื่อเป็นการสร้างบรรทัดฐาน หรือเพื่อสร้างความชอบธรรมว่าการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวนั้น ผ่านดุลพินิจพิจารณาอย่างรอบคอบ และมีความเหมาะสมในการควบคุมอาชญากรรมไปพร้อมกันกับความเคารพในสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียม

หากจะเทียบกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกาในมาตรา 3142 (h) ที่มีใจความส่วนหนึ่งระบุชัดให้ศาลต้องให้เหตุผลที่ชัดเจนประกอบการทำคำสั่งกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว อีกทั้งเหตุผลเช่นว่านั้นต้องจัดทำอยู่ในรูปแบบหนังสือด้วย กล่าวคือ กฎหมายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา สะท้อนความเคารพต่อการพยายามทำให้ผู้ที่อาจถูกละเมิดสิทธิสามารถเข้าใจและยอมรับในสิทธิของตนได้อย่างดี อีกทั้งในสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็ให้ความสำคัญกับการทำคำสั่งที่ชัดเจนและแจ้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 137-3 แม้ว่าจะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้พิพากษาต้องอธิบายข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอันเป็นเหตุแห่งการไม่อนุญาตนั้นด้วย แตกต่างจากกฎหมายประเทศไทยในปัจจุบันที่ยังคงให้ความสำคัญกับอำนาจในการทำคำสั่งของศาลเป็นหลัก ซึ่งอาจทำให้ความเคารพในสิทธิของบุคคล ซึ่งอาจถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพอย่างผู้ต้องหา หรือจำเลยถูกลดความสำคัญลงไป ด้วยเหตุนี้ หากในอนาคตกฎหมายไทยประสงค์จะให้การคุ้มครองสิทธิมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการควบคุมอาชญากรรม ผู้เขียนเห็นสมควรให้ประเทศไทย ผู้มีส่วนร่วมในการร่าง หรือแก้ไขกฎหมายประมวลวิธีพิจารณาความอาญา ได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายโดยคำนึงถึงความจำเป็นในการเคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคล อย่างน้อยที่สุดให้ผู้ที่จะถูกกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวสมควรมีสิทธิที่จะรับทราบถึงเหตุผลที่เหมาะสมกับเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวนั้น เพื่อเป็นหลักประกันว่าการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวของศาลมีความเหมาะสม เป็นที่ยอมรับได้

กล่าวโดยสรุป รายละเอียดของขอบเขตในการทำคำสั่งกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว เช่น การห้ามออกจากที่อยู่อาศัยให้ชัดเจน จะเป็นประโยชน์ต่อการเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากยิ่งขึ้น และในขณะเดียวกันก็เพื่อกำหนดความชัดเจนถึงวิธีปฏิบัติตนของผู้อยู่ภายใต้เงื่อนไข คำสั่งอนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวที่ครบถ้วนทั้งเหตุผลและรายละเอียด ย่อมทำให้โอกาสในการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกินสมควรลดน้อยลงไปได้

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

การปล่อยชั่วคราวเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา หรือจำเลย ซึ่งได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง โดยยึดถือหลักการสั่งอนุญาตให้ปล่อยผู้ต้องหา หรือจำเลยไปชั่วคราวเป็นหลัก เพื่อเป็นหลักประกันในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้อย่างเต็มที่ และป้องกันไม่ให้เกิดการลงโทษล่วงหน้าก่อนที่จะได้พิสูจน์ว่าตนได้กระทำความผิดจริง เช่นนี้ การปล่อยชั่วคราว จึงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่นำมาเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา หรือจำเลย ซึ่งเป็นผู้ได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่ให้ถูกละเมิดเกินสมควร เช่นเดียวกับผู้ต้องหา หรือจำเลย แล้วแต่กรณีก็ต้องให้หลักประกันแก่สังคมด้วยว่าจะไม่หลบหนี หรือไปก่อเหตุร้ายภัยอันตรายประการอื่น หรือความเสียหายอื่นใดขึ้นอีก ในกรณีอันเป็นฐานความผิด หรืออัตราโทษที่ถูกกล่าวหาไว้

การปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณาโดยการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ตามมาตรา 108 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น เมื่อได้พิจารณาตามหลักการแนวคิด ทฤษฎี รวมไปถึงกฎหมายระหว่างประเทศแล้วนั้น จะพบว่าเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยนั้น เป็นมาตรการทางกฎหมายที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ระหว่างส่วนได้เสียของกระบวนการยุติธรรมในคดีอาญา อันได้แก่ ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม (The Due Process Model) กระบวนการควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) ซึ่งทั้งสองรูปแบบนี้มักใช้พิจารณาควบคู่กัน โดยไม่สามารถเลือกรูปแบบใดเพียงรูปแบบเดียวได้ เพราะถ้าจะให้เลือกระหว่างเสรีภาพ ความยุติธรรม แต่ลดหย่อนมาตรฐานและลดความเข้มงวดลงสังคมก็อาจจะเกิดอันตรายได้ เท่านั้นไม่พอการจะจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจ กล่าวคือ เจ้าหน้าที่รัฐก็ต้องคำนึงถึงหลักนิติรัฐที่มาควบคู่กันกับหลักนิติธรรม กล่าวได้ว่า ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการปกครองที่จะต้องมีการกฎหมายที่เป็นธรรม สำคัญอย่างยิ่งต้องเป็นรัฐที่ปกครองโดยกฎหมายที่เป็นธรรมชอบธรรมและดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม เมื่อการปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไข การที่จะมีคำสั่งใด ๆ ได้ นอกจากการพิจารณา

จากตัวบทบัญญัติกฎหมายที่ต้องยึดถือไว้อย่างสูงสุดแล้ว ในการพิจารณาคำสั่งก็ต้องยึดมั่นในหลักการทางมหาชนที่สำคัญอีกด้วย หลักการนั้นคือหลักความได้สัดส่วนและหลักความจำเป็น เนื่องจากหลักการข้างต้นต่างก็เป็นหลักการที่อยู่เบื้องหลังในบทบัญญัติแห่งกฎหมายต่าง ๆ ทั้งในทางเอกชนและทางมหาชนที่ศาลจะนำมาใช้พิจารณาอนุญาต หรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หากอนุญาตการจะกำหนดเงื่อนไขให้เป็นไปตามสำนวนในคดี ไม่ว่าจะป็นฐานความผิด หรืออัตราโทษใน แต่ละสำนวนคดีที่ต้องพิจารณาประกอบการกำหนดเงื่อนไขปล่อยชั่วคราวนั้นจำเป็นมากน้อยแค่ไหน หากต้องชั่งน้ำหนักว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยนั้นจะไม่หลบหนี หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น ทั้ง จะต้องมาปรากฏตัวในระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีแล้วนั้น แต่อย่างไรก็ดี ศาลก็ต้องไม่หลงลืมว่า บุคคลนั้นเป็นเพียงผู้ถูกกล่าวหา และถูกควบคุมตัวอยู่ภายใต้อำนาจรัฐเท่านั้น เมื่อยังไม่มีการพิจารณาคดี สืบพยานอันปราศจากการสืบข้อสงสัยได้แล้ว บุคคลนั้นก็ยังคงถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ เป็นไปตามหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

การบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวก็ต้องสอดคล้องกับหลักแนวคิดดังกล่าวมาในแง่ของการกระทำเพื่อประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม แต่อย่างไรก็ตามการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยก็ขัดกับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาของบทบัญญัติแห่งกฎหมายของไทยไม่ว่าจะเป็นปัญหาว่าด้วยความจำเป็นของเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว และหากมีความจำเป็นที่จะใช้เงื่อนไขนี้แล้วก็ต้องไปพิจารณาต่อว่า ในการใช้ดุลพินิจของศาลเพื่อกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวมีความเหมาะสมเพียงพอ หรือสามารถเลือกเงื่อนไขอื่นใดได้ และขอบเขตในการทำคำสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว เขียนให้ผู้ต้องหา หรือ จำเลยรับทราบและเข้าใจอย่างแท้จริงที่จะต้องปฏิบัติตนอยู่ระหว่างการพิจารณาคดีอาญาในศาลอีกด้วย

เมื่อได้พิจารณาจากกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งทั้งสองประเทศนี้ต่างเป็นตัวแทนในระบบกฎหมายที่ต่างกัน กล่าวคือสหรัฐอเมริกาเป็นระบบกฎหมาย Common Law ส่วนสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นระบบกฎหมาย Civil law การบัญญัติกฎหมายในเรื่องการปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขในแต่ละ เงื่อนไขเพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจหยิบจับมาพิจารณาว่าจะอนุญาต หรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้น ได้เขียนไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาอย่างชัดเจน ทั้งยังใช้บังคับได้เหมาะสม ซึ่งจะกำหนดว่า หากเป็นความผิดที่เกี่ยวกับเด็กแล้วจะหยิบยกเงื่อนไขห้าม

ออกจากที่อยู่อาศัยมาใช้ควบคู่กับการติดกำไล EM ที่ไม่ได้กำหนดห้ามออกจากที่อยู่อาศัยไว้ตลอด 24 ชั่วโมง และเปิดโอกาสอันเป็นข้อยกเว้น ให้จำเลยสามารถหาเลี้ยงชีพ หรือการประกอบอาชีพ หรือการได้รับโอกาสในการศึกษา แต่ในขณะเดียวกันนั้นก็ยังคงถูกควบคุมและยังอยู่ในสายตาของรัฐ เพื่อให้สังคมมีความปลอดภัยไปด้วย เท่านั้นไม่พอสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็ได้นำเงื่อนไขการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยมาใช้กับกรณีฐานความผิดที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ ซึ่งเป็นฐานความผิดและอัตราโทษที่สูงและเล็งเห็นผลกระทบต่อสังคมที่จะตามมาได้ เห็นได้ชัดว่าสาธารณรัฐฝรั่งเศสก็ได้หยิบยกเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยอันเป็นจำกัดเสรีภาพของบุคคลไว้อย่างชัดเจนว่าจะนำมาปรับใช้กับอัตราโทษ หรือฐานความผิดใด ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการใช้ดุลพินิจของศาลที่จะต้องมีความเหมาะสม แน่นนอนชัดเจน และไม่กว้างเกินไปหากต้องเทียบกับสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยจะได้รับความเป็นธรรม ดังที่ประเทศไทยและหลายประเทศในโลกได้ร่วมลงนามรับเอากติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง หรือ ICCPR มาเป็นข้อพิจารณา รวมถึงอยู่ในเบื้องหลังกฎหมายต่าง ๆ ที่ประเทศไทยมิได้เพิกเฉยต่อหลักการดังกล่าวในกฎหมายระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ดี บทบัญญัติกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขการห้ามออกจากที่อยู่อาศัย แม้จะมีกำหนดรายละเอียดไว้อย่างชัดเจนแต่มาตรฐานตามกฎหมายไทยนั้นยังไม่ถึงระดับเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศอย่างกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่กฎหมายไทยยังคงบกพร่องในส่วนของ การให้ศาลไทยใช้ดุลพินิจถึงประวัติของผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา หรือจำเลย แล้วแต่กรณี ตลอดจนถึงวิธีการทำคำสั่งของศาลไทยที่ยังไม่ละเอียดถึงขนาดความชัดเจน เทียบเท่ากับวิธีการที่กำหนดไว้เหมือนศาลของสหรัฐอเมริกาและศาลของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ในประเทศไทยกฎหมายที่กำหนดเรื่องการปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ได้ระบุรายละเอียดว่า ฐานความผิด หรืออัตราโทษเท่าใด ที่ต้องใช้เงื่อนไขกำหนดให้ปล่อยชั่วคราวได้ เห็นว่าการปล่อยให้เป็นดุลพินิจของศาลที่สามารถกำหนดได้เต็มที่ว่าจะเลือกเงื่อนไขใดก็ได้ ครอบคลุมเท่าที่ศาลเห็นว่าเงื่อนไขนั้นเหมาะสมกับความผิดที่จำเลยถูกกล่าวหาเท่านั้นไม่เพียงพอ แต่จะต้องพิจารณาลึกลงไปถึงว่าเงื่อนไขนั้นขัดกับหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ สำคัญไปกว่านั้นก็คือ หลักสิทธิมนุษยชนที่อาจหลงลืมไปได้ แม้ว่าการปล่อยชั่วคราวจะเป็นดุลพินิจของผู้พิพากษาแต่ละท่านซึ่งเป็นปัจเจกบุคคลในการใช้ดุลพินิจที่มีอาจมีใครแทรกแซงได้ก็ตาม ก็ต้องพิจารณาว่าในแต่ละคดีนั้นมีพฤติการณ์ฐานความผิดรวมถึงอัตราโทษคล้ายกันนั้นต้องมีบรรทัดฐานกรอบไว้ และระบุ

คำสั่งอย่างชัดเจน เพื่อลดการตั้งคำถามของสังคมว่าผู้พิพากษาใช้ดุลพินิจมากเกินไปจนสมควร ซึ่งกรอบมาตรฐานที่วางไว้เป็นเพียงระเบียบราชการศาลยุติธรรม ฯ, ข้อบังคับประธานศาลฎีกา ฯ รวมถึงคำแนะนำประธานศาลฎีกา ฯ เท่านั้น ซึ่งไม่ใช่กฎหมายที่ยังกว้างเกินกว่าจะนำมาใช้จำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้ถูกกล่าวหาได้

แนวทางของศาลไทย เพียงแต่กำหนดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวในคำสั่ง แต่ไม่ได้เขียนถึงรายละเอียดเพื่อยืนยันหลัก presumption of innocence กล่าวคือ หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ ดังแนวทางที่ปรากฏในคำตัดสินของศาลสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐฝรั่งเศส โดยในคำสั่งปล่อยชั่วคราวของศาลไทยศาลเห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว จึงต้องควบคุมพฤติกรรมจำเลยเป็นสำคัญ ไม่ได้มองว่าจำเลยอาจเป็นผู้บริสุทธิ์จึงต้องเน้นป้องกันอันตรายต่อสังคมเป็นหลัก

ทั้งนี้ จากการศึกษาทั้งหมดเป็นไปเพื่อเป้าหมายในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาซึ่งสมควรถูกพิทักษ์ไว้ซึ่งสิทธิมิให้ได้รับผลร้ายเกินจำเป็น ฉะนั้นแล้วจึงเห็นสมควรปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว กรณีมีเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ให้ได้มาตรฐานทัดเทียมต่างประเทศ และให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา หรือจำเลย แล้วแต่กรณี การปล่อยคนผิดสืบคนสู่เสรีภาพดีกว่าลงโทษผู้บริสุทธิ์คนเดียว ขยับมาตรการควบคุมหรือเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวให้เหมาะสมกับสภาพความผิดแต่ละประเภทของผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่ละคนได้ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพเพียงพอ และป้องกันการเกิดปัญหาในทางปฏิบัติไม่ตรงกับหลักกฎหมายได้

กระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีอาญา มิใช่เพื่อประโยชน์เพียงแต่เฉพาะผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเท่านั้น แต่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม เมื่อการบัญญัติกฎหมายไม่อาจแก้ไขทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ทุกกรณีและการบังคับใช้กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นก็จะต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิ เสรีภาพหรือสร้างความเสียหายให้บุคคลหรือสังคมเกินสมควร เพื่อการนี้แล้วจึงต้องมีบทบัญญัติกฎหมายที่ดีและชัดเจนสถานหนึ่ง การปฏิบัติที่ดีอีกสถานหนึ่งในการจำกัดสิทธิของบุคคลเพื่อความสงบสุขพร้อมปกป้องสังคมไปพร้อมกัน

2. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และความเป็นมาของการปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว: ศึกษากรณีการห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ตลอดจนกฎหมายของประเทศไทย และต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องกับความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว

2.1 การแก้ไขหลักเกณฑ์ว่าด้วยการกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว

การศึกษากำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวทำให้ทราบว่า การห้ามออกจากที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในเงื่อนไขที่กฎหมายอนุญาตให้ศาลสามารถกำหนดควบคู่กับการปล่อยชั่วคราวได้ แต่ยังคงขาดความชัดเจนใน 3 ส่วน

1) ในเบื้องต้นไม่อาจปฏิเสธได้ว่า การห้ามออกจากที่อยู่อาศัย มีลักษณะไม่ต่างจากการกักขังในที่อยู่อาศัย (house arrest) ด้วยเหตุนี้เพื่อจำกัดให้การห้ามออกจากที่อยู่อาศัย ให้ไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลในทำนองเดียวกับการกักขังในบ้าน กรณีจึงมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดถ้อยคำเกี่ยวกับการห้ามออกจากที่อยู่อาศัยให้ชัดเจน เพื่อรับประกันว่าการกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราว จะเป็นไปเพื่อความจำเป็นให้กระบวนการทางอาญาดำเนินไปได้อย่างราบรื่นเท่านั้น ฉะนั้น เพื่อความชัดเจนถึงถ้อยคำที่แสดงถึงการห้ามออกจากที่อยู่อาศัย จึงเห็นสมควรแก้ไข ถ้อยคำว่า “ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่...ก็ได้” เป็น “ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเวลาห้ามออกจากที่อยู่...ก็ได้” ทั้งนี้ เนื่องจากเดิมกฎหมายเปิดให้ศาลใช้ดุลพินิจมาเกินไป ทำให้นำไปสู่การกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวที่ไม่เหมาะสมกับอัตราโทษ ดังกรณีศึกษาที่ได้วิเคราะห์ไว้ ฉะนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า การใช้ดุลพินิจให้ชัดเจนและแคบลงในกฎหมายตั้งแต่ต้นมีความสำคัญและเป็นผลดีต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลยมากกว่า และเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะคำสั่งของศาลไทยที่ผ่านมาที่ประสงค์จะจำกัดเวลาในการใช้ชีวิตในเขตที่อยู่อาศัยเท่านั้น และในขณะเดียวกันก็เพื่อป้องกันมิให้ขอบเขตการสั่งเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยระหว่างปล่อยชั่วคราวให้มีความรุนแรงเทียบเท่ากับการกักขังในที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นโทษทางอาญาประการหนึ่ง เว้นแต่ จะมีเหตุผลอันสมควรอย่างยิ่ง

2) แม้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยในมาตรา 108 จะกำหนดรายละเอียดให้ศาลพิจารณาคำร้องถึงหลายประการเพื่อการพิจารณาการปล่อยชั่วคราว แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจที่กำหนดในกฎหมาย เป็นเพียงหลักเกณฑ์อย่างกว้างเท่านั้น ไม่ได้เจาะจงถึงหลักและแนวทางที่เหมาะสมในการสั่งเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวให้สอดคล้องกับหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์หรือหลักสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง ฉะนั้น จึงเห็นสมควรยึดถือแบบอย่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ให้ ความสำคัญกับการสันนิษฐานว่าผู้ที่ถูกกล่าวหายังคงบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีให้ประเทศไทยรับมาใช้เพื่อคุ้มครองผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในคดีอาญา โดยให้มีการปรับแก้ความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 ซึ่งอาจกระทำได้ผ่านการเพิ่มเติมถ้อยคำเป็นวรรคที่สี่หรือวรรคท้ายเพิ่มเติม ด้วยถ้อยคำว่า “ผู้ที่ร้องขอปล่อยชั่วคราวยังคงถูกสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์อยู่เสมอ ตราบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาล”

3) นอกจากนี้เมื่อเทียบหลักเกณฑ์แนวทางการใช้ดุลพินิจของกฎหมายสหรัฐอเมริกา ซึ่งให้ความสำคัญกับประวัติของผู้กระทำความผิดเป็นส่วนหนึ่งในเรื่องที่ต้องคำนึงถึงเมื่อจะพิจารณากำหนดให้มีการปล่อยชั่วคราว หรือกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว โดยผู้เขียนเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยสมควรเพิ่มเติมในเรื่องดังกล่าว เพื่อให้ความสำคัญของประวัติภูมิหลังของผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกรับรองไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างชัดเจน โดยเห็นสมควรเพิ่มเติมว่า “การพิจารณาถึงภูมิหลังหรือประวัติของผู้ต้องสงสัยหรือจำเลย” เป็นส่วนหนึ่งในแนวทางการใช้ดุลพินิจของศาลตามความในมาตรา 108 ซึ่งอาจทำได้โดยเพิ่มเติมอนุมาตราในวรรคหนึ่งของมาตรา 108

เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 เดิม บัญญัติว่า “ในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ต้องพิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ

- (1) ความหนักเบาแห่งข้อหา
- (2) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด
- (3) พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร
- (4) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด
- (5) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่
- (6) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่

- (7) ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องชั่งตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลอาจรับฟังข้อเท็จจริง รายงานหรือความเห็นของเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับการนั้นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องด้วยก็ได้

ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่หรือเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการหลบหนี หรือภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ถ้าผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ผู้นั้นยินยอม จะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อผู้นั้นมีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น”

แก้ไขใหม่เป็น “ในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ต้องพิจารณาข้อเหล่านี้ประกอบ

- (1) ความหนักเบาแห่งข้อหา
- (2) พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด
- (3) พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร
- (4) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด
- (5) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่
- (6) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่
- (7) ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องชั่งตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้
- (8) ภูมิหลัง พฤติการณ์ หรือประวัติการกระทำความผิดเป็นอย่างไร

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลอาจรับฟังข้อเท็จจริง รายงานหรือความเห็นของเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับการนั้นเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องด้วยก็ได้

ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาล **จะกำหนดเงื่อนไขเวลาห้ามออกจากที่อยู่อาศัย** หรือเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการหลบหนี หรือภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ถ้าผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ผู้นั้นยินยอม จะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อผู้นั้นมีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น

ผู้ที่ร้องขอปล่อยชั่วคราวยังคงถูกสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์อยู่เสมอราบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาล”

2.2 การแก้ไขหลักเกณฑ์ว่าด้วยการทำคำสั่งกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราว

นอกเหนือจากการกำหนดให้ศาลต้องมีคำสั่งปล่อยชั่วคราวอย่างรวดเร็วตามความที่ปรากฏในมาตรา 107 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้เขียนเห็นว่าเพื่อให้ผู้ที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวทราบถึงเหตุผลที่ต้องมีเงื่อนไขกำกับการใช้ชีวิตตามปกติสุข จึงสมควรกำหนดให้ศาลอธิบายเหตุผลที่ชัดเจนประกอบดุลพินิจในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว และเพื่อให้ผู้ที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขทราบว่าต้องประพฤติตนเช่นไร จึงสมควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนเสียแต่แรกให้ศาลต้องให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนระหว่างการปล่อยชั่วคราว

โดยเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 107 บัญญัติว่า “เมื่อได้รับคำร้องให้ปล่อยชั่วคราว ให้เจ้าพนักงานหรือศาลรีบสั่งอย่างรวดเร็ว และผู้ต้องหา หรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 108 มาตรา 108/1 มาตรา 109 มาตรา 110 มาตรา 111 มาตรา 112 มาตรา 113 และมาตรา 113/1

คำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าวโดยทันที”

ให้แก้ไขใหม่เป็น มาตรา 107 บัญญัติว่า “เมื่อได้รับคำร้องให้ปล่อยชั่วคราว ให้เจ้าพนักงานหรือศาลรีบสั่งอย่างรวดเร็ว และผู้ต้องหา หรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดย

อาศัยหลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 108 มาตรา 108/1 มาตรา 109 มาตรา 110 มาตรา 111 มาตรา 112 มาตรา 113 และมาตรา 113/1

คำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวตามวรรคหนึ่ง **ต้องมีเหตุผลที่ชัดเจนประกอบดุลพินิจในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว** ให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าวโดยทันที และให้ดำเนินการ**ตามคำแนะนำของศาลในการปฏิบัติตน**ระหว่างการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว”

เห็นได้ว่า จะเป็นประโยชน์ต่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันระหว่างผู้ถูกปล่อยชั่วคราวกับศาล ทั้งยังเป็นการเพิ่มความชัดเจนอย่างมีขอบเขตว่าสิ่งใดกระทำได้ สิ่งใดกระทำไม่ได้ ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มีข้อกำหนดโทษไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจนให้จำเลยได้เข้าใจถึงการปฏิบัติตนเพื่อจะไม่ให้ผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวที่ศาลได้กำหนด เนื่องจากปัจจุบันศาลมีเพียงแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเท่านั้น ซึ่งถูกบัญญัติไว้ในระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2565 เท่านั้น ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปอาจไม่ทราบได้ว่าระเบียบดังกล่าวจะถูกยกเลิกเพิกถอนหรืออาจมีฉบับใหม่มาทดแทนเมื่อใด

2.3 การแก้ไขแบบคำร้องขอปล่อยชั่วคราว

ปกติแล้วในการเริ่มต้นทำคำร้องขอปล่อยชั่วคราว ฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยมีหน้าที่ต้องยื่นคำร้องประกอบการขอให้มีการปล่อยชั่วคราว ซึ่งคำร้องดังกล่าวนั้นปรากฏเป็นแบบของศาลเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการทำคำร้อง โดยผู้ประสงค์จะยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวจำต้องระบุรายละเอียดที่จำเป็นเพื่อให้ศาลเข้าใจถึงประวัติของจำเลยหรือผู้ต้องหา สภาพแวดล้อมของจำเลยหรือผู้ต้องหา ความผิดที่ถูกกล่าวหาหรือฟ้องร้อง ตลอดจนความเห็นของเจ้าพนักงานศาล เพื่อใช้ประกอบการทำคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวของศาล

ทั้งนี้ ในส่วนการสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวของศาล เมื่อพิจารณาตามแบบคำร้อง ศาลจำเป็นต้องเลือกว่าจะทำคำสั่งอนุญาตหรือไม่ หากอนุญาตแล้วศาลจะต้องกำหนดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวอย่างไร ต้องมีประกันหรือหลักประกันอย่างไร ต้องใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อกำกับพฤติกรรมหรือไม่ หรืออาจกำหนดบุคคลที่คอยกำกับความประพฤติของผู้ถูกปล่อยชั่วคราว แต่หากไม่อนุญาต ศาลจะต้องอธิบายเหตุแห่งการไม่อนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวนั้น ซึ่งจากการทำคำสั่งของศาลตามแบบคำร้องนี้ ทำให้ผู้เขียนเห็นถึงความจำเป็นต้องเพิ่มวิธีการทำคำสั่งปล่อยชั่วคราวให้ชัดเจนขึ้นใน 2 เรื่อง คือ

1) แม้คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจะกำหนดให้ศาลต้องอธิบายเหตุผล แต่ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวกลับไม่ระบุให้ศาลต้องอธิบายเหตุผลด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีการกำหนดเงื่อนไขซึ่งอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ เช่น การห้ามออกจากที่อยู่อาศัย กรณีจึงสมควรให้ผู้ที่จะถูกปล่อยชั่วคราวภายใต้เงื่อนไขนั้น ได้รับทราบถึงเหตุผลของการกำหนดเงื่อนไข ว่าสอดคล้องกับพฤติการณ์แห่งการกล่าวหาหรือฟ้องร้องเป็นประการใด เพื่อให้อย่างน้อยที่สุด ศาลจะต้องคำนึงถึงการให้เหตุผลที่ยอมรับได้ด้วย มิใช่เพียงแต่คำนึงถึงจะกำหนดเงื่อนไขให้เหมาะสมเท่านั้น

2) หากศาลกำหนดเงื่อนไขที่กระทบต่อการใช้ชีวิตตามปกติของผู้ถูกปล่อยชั่วคราว เช่น การห้ามออกจากที่อยู่อาศัย กรณีจึงมีความเป็นไปได้ที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวอาจมีเหตุจำเป็นบางประการต้องละเมิดเงื่อนไขนั้นเพื่อดำรงชีวิตตามปกติ ยกตัวอย่างเช่น หากศาลมีคำสั่งกำหนดเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยในเวลากลางคืน แต่กลับปรากฏว่าในเวลาคืนหนึ่งผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีเหตุจำเป็นต้องออกจากที่อยู่อาศัยเพื่อให้ได้รับการพยาบาลเร่งด่วน เช่นนี้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงความจำเป็นเพื่อรักษาชีวิต ทำให้ต้องละเมิดเงื่อนไขระหว่างปล่อยชั่วคราวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประกอบกับการกำหนดอัยค่าง่างกว้างเพียงแค่ว่าหากมีกรณีฉุกเฉิน ให้ต้องขออนุญาตต่อศาลก่อนเท่านั้น บางกรณีอาจเกิดอุบัติเหตุฉุกเฉินทำให้ต้องเข้ารักษาที่โรงพยาบาล หรืออาจต้องได้รับการผ่าตัด แต่เมื่อจำเลยต้องเงื่อนไขห้ามออกจากที่อยู่อาศัยหรือต้องใส่อุปกรณ์ติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ หากจะรอศาลอนุญาตอาจไม่ทันรักษาชีวิตก็เป็นได้ ฉะนั้น ศาลจึงต้องกำหนดข้อยกเว้นเพื่อความจำเป็น หรือขออนุโลมให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวอาจกระทำได้ ทั้งที่เป็นการขัดกับเงื่อนไข แต่ก็ได้สัดส่วนกับความจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายต่อตัวผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเอง ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่ากรณีที่ศาลกำหนดข้อยกเว้นแก่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเช่นนี้ จะเป็นการแสดงให้เห็นว่าศาลให้ความสำคัญแก่การคุ้มครองสิทธิผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเช่นเดียวกัน มิใช่เพียงแต่สนใจแค่การควบคุมพฤติกรรมของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเท่านั้น

บรรณานุกรม

- กุลนิษฐ์ รัตนกุลสกุล. (2559). *การลงโทษในการกระทำความผิดหลายกรรมกับการป้องกันอาชญากรรม*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2558). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). วิญญูชน.
- กรกาญจน์ อรุณปลอด. (2543). *การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย: ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางกฎหมาย และกระบวนการบังคับใช้*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- การุณ ตั้งเจริญกิจสกุล. (2563). *การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกัน: ศึกษากรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 110*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. Thammasat University Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Creator/personDc/185102.
- ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565. (2565, 8 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนที่ 55ก. หน้า 17-24.
- คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ. (2558). *หลักนิติธรรม The Rule of Law ความหมาย สาระสำคัญ และผลการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจริญรัฐการพิมพ์.
- คำแนะนำของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใช้มาตรการกำกับดูแลในระหว่างปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2564. (2564, 11 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 138 ตอนที่ 39ก. หน้า 31-33.
- คู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ. (2549). ชวนพิมพ์.
- คณิต ณ นคร. (2561). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). วิญญูชน.
- จิตติมา กำธรวิวรรณ์. (2549). *การปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดเงื่อนไข : ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- เฉลิมเดช หนูรุ่งน. (2548). *การใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในการปล่อยชั่วคราวในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทินมณี เจียวเลียน. (2563). *ปัญหาความไม่สอดคล้องของมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกฎหมายไทยต่อกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง : ศึกษากรณีหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐรัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2564). *แนวการศึกษาชุดวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2552). *หลักนิติธรรม*. บริษัท ธนาเพลส จำกัด: กรุงเทพมหานคร.
- นริศ สายมณี. (2558). *ปัญหากฎหมายการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระนิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิพนธ์ ใจสำราญ. (2558). *การปล่อยชั่วคราว: มาตรการผ่อนคลายการจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย ระหว่างการดำเนินคดีในศาลยุติธรรมไทย*. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- เบญจพร สันติเวส. (2549, 9 มกราคม). *มาตรการบังคับโทษกักขังในสถานที่ยื่นซึ่งมิใช่สถานที่กักขัง*. <https://libdoc.dpu.ac.th/mtext/article/363997>.
- บรรเจิด สิงคะเนติ, สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์. *หลักความได้สัดส่วนตามหลักกฎหมายของเยอรมันและฝรั่งเศส*. วารสารศาลรัฐธรรมนูญ.
- _____. (2555). *หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). วิญญูชน.
- บุรณิมา คุณิอาจ. (2558). *อำนาจศาลในการกำหนดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปวีณนุช อารีย์พัฒนไพบุลย์. (2564). *การปล่อยชั่วคราว: ศึกษาการกำหนดหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ถูกดำเนินคดีอาญา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

- พรพล เลากุล. (2558). *การปล่อยชั่วคราวและการบังคับคดีผู้ประกัน กรณีศึกษาเฉพาะศาลจังหวัดอุดรธานี*. สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมสำนักงานศาลยุติธรรม.
- ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2565. (2565, 8 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนที่ 55ก. หน้า 2-3.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2540). *หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครอง*. วิญญูชน.
- วิระอนงค์ จงจิตร, ชนินาฏ ลีตส์, และพงษ์สิทธิ์ อรุณรัตน์กุล. (2562). *การปล่อยชั่วคราว: ศึกษากรณีการผลิตสัญญาประกันต่อศาลและการบังคับตามสัญญาประกัน*. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, 12 (1), 72-74.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2553, 31 มกราคม). *หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม*. Public law net. <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=1431>.
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565, 5 กันยายน). TLHR. *หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์: ความหมายเชิงหลักการและความเป็นจริงในคดีที่เกี่ยวข้องกับการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. <https://tlhr2014.com/archives/29273>.
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564, 17 กันยายน). TLHR. *เชียงใหม่-คิว 2 นักกิจกรรมทะเลาะวิวาทเข้ามอตัวหลังถูกกล่าวหาชิงตัวผู้ต้องขังใน ม็อบ 3 กันยา ก่อนศาลให้ประกันตั้งเงื่อนไขห้ามออกนอกเขตสถาน*. <https://tlhr2014.com/archives/35205>.
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565, 29 เมษายน). TLHR. *ฟ้องคดี 4 ทะลุฟ้าปาลีหน้าพรรคภูมิใจไทย*. <https://tlhr2014.com/archives/43036>.
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2565, 5 กันยายน). TLHR. *เปิดคำพิพากษาคดี 4 นักกิจกรรมม็อบ 3 กันยา 64 ปรับ 2 หมื่น ข้อหาหลบหนี-ชกต่ออยจนท. ให้ยกศาลชี้ตร. จับ โดยไม่มีอำนาจ - ให้การขัดแย้งกัน*. <https://tlhr2014.com/archives/47938>.
- ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบภาค 5. (2560). *การขอปล่อยชั่วคราว*. <https://cccm5.coj.go.th/th/content/category/detail/id/800>.
- สัญญา ธรรมศักดิ์. (2524). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

- สมชาย ปรีชาศิลปกุล. (2564, 30 พฤษภาคม). *ไม่ให้ประกัน คือโทษทัณฑ์ต่อผู้บริสุทธิ์*. The 101 world. <https://www.the101.world/no-bail/>.
- สุพิศ ปราณีตพลกรัง. (2566). *หลักและทฤษฎีกฎหมายอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นิติธรรม.
- สุพร วัฒนาวงศ์วรรณ. (2529). *การคุ้มครองเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมาคมสิทธิ เสรีภาพของประชาชน สสส. (2564, 13 พฤษภาคม). *สิทธิได้รับการประกันตัว ผู้ต้องหา จำเลยหลักการและแนวปฏิบัติ*. <http://ucl.or.th/?p=4024>.
- สุทธิณัฐ ไชยเจริญ. (2549). *การปล่อยชั่วคราวโดยศาล : ศึกษาความเสมอภาคที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรัชย์ เลี้ยงบุญเลิศชัย. (2558). *การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (The protection of rights and liberties in accessing justice)*. รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- สุรินทร์ มากชูชิต. (2555). *ระบบปล่อยชั่วคราวผู้ถูกกล่าวหา ศึกษาการใช้หลักประกันในคดีอาญา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวัฒน์ชัย ใจหาญ. (2536). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). มิตรสยาม.
- หยุด แสงอุทัย. (2538). *หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป*. วิญญูชน.
- อักรชัย ชัยมณีการเกษ. (2566, 29 มกราคม). *ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. พิเคราะห์ปัญหาสิทธิในการประกันตัวจากบทกฎหมายในไทยถึงต้น-แบบในสหรัฐ. ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน*. <https://tlhr2014.com/archives/52922>.
- อารีย์พร กลั่นนุรักษ์. (2545). *การปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไข*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อุทัย อทิเวช. (2565). *ประมวลสาระชุดวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพยานชั้นสูง*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- Amnesty International Thailand. (2566). *Electronic Monitoring คุกข้อเท้าของผู้ถูกสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์*. Amnesty International Thailand. <https://www.amnesty.or.th/>

latest/blog/1070.

Code of criminal procedure. (2006, 15 April). Code of criminal procedure. <https://legislationline/sites/default/files/202310/EN>.

Ill cage international. (2023, 3 July). “*I am free... within the perimeter assigned to me*” *The Tale of France’s Longest Serving House Arrest*. <https://www.cage.ngo/articles/i-am-free-within-the-perimeter-assigned-to-me-the-tale-of-france-s-longest-serving-house-arrest>.

Molly Quell. (2022, 22 October). *European rights court hears yearlong house arrest case*. <https://www.courthousenews.com/european-rights-court-hears-yearlong-house-arrest-case/>.

Randy R. Gainey. (2567). *house arrest*. <https://www.britannica.com/topic/house-arrest>.

The French Code of Criminal Procedure.

The Federal Bail Reform Act of 1984.

United states of America v. Gonzalez-Hernandez. (2022). <https://casetext.com/case/united-states-v-gonzalez-hernandez-29>.

United states of america v. rizzuti. (2009). <https://case-law.vlex.com/vid/u-s-v-rizzuti-885736108>.

Victor Goury Laffont. (2024, 14 Feb). *Appeals court upholds prison sentence for former French President Nicolas Sarkozy*. <https://www.politico.eu/article/appeals-court-uphold-prison-sentence-former-french-president-nicolas-sarkozy/>.

William Blackstone. *Commentaries on the Laws of England (Book IV)*,

Oxford:

Clarendon Press, 1769

This is Mendeley biography

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศรี

นครินทรวิโรฒราชภัฏ

ภาคผนวก ก

ข้อบังคับประธานศาลฎีกาว่าด้วยปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พุทธศักราช 2565

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา
ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา
พ.ศ. ๒๕๖๕

โดยที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๑๐ วรรคสาม บัญญัติให้ การเรียกประกันหรือหลักประกันจะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้ และต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการ ป้องกันต่าง ๆ ที่ได้ใช้กับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวประกอบด้วย ประกอบกับมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง โดยศาลอาจกำหนดเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว รวมถึงการตั้งผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อย ชั่วคราวและการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทาง อันเป็นมาตรการป้องกันมิให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหลบหนีไปยังเหยี่ยงกับพยานหลักฐาน หรือไปก่อเหตุ อันตรายประการอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อย ชั่วคราวลดความสำคัญลง จึงสมควรปรับปรุงหลักเกณฑ์ในการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกัน ให้สอดคล้องกับการบังคับใช้มาตรการป้องกันตามกฎหมายดังกล่าว ประธานศาลฎีกาจึงออกข้อบังคับไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า "ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและ วิธีเรียกประกันในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๖๕"

ข้อ ๒ ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียก ประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๘

(๒) ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียก ประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๘ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒

(๓) ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียก ประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๘ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒

ข้อ ๔ ในข้อบังคับนี้

การกำกับดูแล หมายความว่า การที่ศาลวางเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติเพื่อป้องกัน การหลบหนีหรือก่อภัยอันตรายหรือความเสียหายในระหว่างปล่อยชั่วคราว

มาตรการกำกับดูแล หมายความว่า วิธีการที่ศาลใช้ในการกำกับดูแล เช่น แต่งตั้งผู้กำกับดูแล หรือใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์ที่สามารถตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทาง

การพิจารณาสั่งปล่อยชั่วคราว

ข้อ ๕ ผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยตนเอง หรือผู้ที่เป็นเครือญาติหรือเกี่ยวพันโดยทางสมรสหรือในทางการงานหรือมีความสัมพันธ์กับผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยไม่จำเป็นต้องเสนอหลักประกันใด ๆ มาพร้อมกับคำร้อง

ข้อ ๖ ศาลอาจให้เจ้าพนักงานศาลเก็บข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสาเหตุและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ถูกลงโทษหรือถูกฟ้องร้อง บุคลิกลักษณะนิสัย สภาพทางร่างกายและจิตใจ การศึกษา การประกอบอาชีพการงาน ประวัติการกระทำความผิดอาญา สภาพและฐานะของครอบครัว ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม หรือข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดทำรายงานหรือความเห็นหรือประเมินความเสี่ยงเพื่อประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวด้วยก็ได้

ข้อ ๗ ในการสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวและการกำกับดูแลผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้พิจารณาและดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๘

การกำกับดูแลและการเรียกประกัน

ข้อ ๘ แม้มีเหตุตามกฎหมายที่จะออกหมายจับ แต่หากศาลเห็นว่าการกำกับดูแลสามารถช่วยลดความเสี่ยงที่ผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือก่อภัยอันตรายหรือความเสียหายในระหว่างปล่อยชั่วคราว ก็ให้มีคำสั่งปล่อยชั่วคราวได้ โดยใช้การกำกับดูแลและการเรียกประกันตามลำดับความเข้มงวด ดังนี้

- (๑) กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ
- (๒) แต่งตั้งผู้กำกับดูแล
- (๓) ทำสัญญาประกัน
- (๔) ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์ที่สามารถตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทาง
- (๕) เรียกหลักประกัน

การใช้วิธีการตามวรรคหนึ่ง ศาลพึงกำหนดให้เหมาะสมและได้สัดส่วนกับพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นราย ๆ ไป

ข้อ ๙ เงื่อนไขที่อาจกำหนดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติตามข้อ ๘ (๑) เช่น

- (๑) ให้มาศาลตามกำหนดนัด
- (๒) ห้ามยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- (๓) ห้ามเดินทางออกนอกประเทศหรือออกนอกพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง
- (๔) ห้ามพบหรือเข้าใกล้ผู้เสียหาย
- (๕) ห้ามออกจากที่อยู่อาศัย
- (๖) การเปลี่ยนหรือย้ายที่อยู่อาศัยต้องแจ้งให้ศาลทราบ
- (๗) ห้ามเข้าไปในสถานที่บางแห่ง
- (๘) ห้ามคบหาสมาคมกับบุคคลบางประเภท
- (๙) ให้รายงานตัวต่อผู้กำกับดูแล เจ้าพนักงาน หรือบุคคลที่ศาลกำหนด

- (๑๐) ให้เข้ารับปรึกษาหรือบำบัดรักษาความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ
- (๑๑) ให้เข้ารับการตรวจร่างกายเพื่อหาสารเสพติด
- (๑๒) ห้ามทำกิจกรรมหรือประกอบอาชีพบางอย่าง
- (๑๓) ห้ามพกพาอาวุธปืน
- (๑๔) ห้ามกระทำการตามที่ถูกล่ามทาหรือฟ้องร้อง

แนวทางการปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน

ข้อ ๑๐ เมื่อจะมีคำสั่งปล่อยชั่วคราว พึงพิจารณาใช้วิธีการปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน เป็นลำดับแรกและให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียก แต่ถ้าเห็นว่าการสาบานหรือปฏิญาณตนยังไม่เพียงพอ ศาลอาจนำวิธีการตามข้อ ๘ (๑) และ (๒) มาใช้ร่วมด้วยก็ได้

ข้อ ๑๑ กรณีที่ศาลเห็นควรปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือกฎหมายกำหนดให้ต้องมีประกัน การกำหนดวงเงินประกันควรพิจารณาให้เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งคดี โดยคำนึงถึงวิธีการตามข้อ ๘ (๑) และ (๒) ที่ได้นำมาใช้ประกอบด้วย

ข้อ ๑๒ การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถตรวจสอบหรือจำกัด การเดินทางตามข้อ ๘ (๔) พึงเลือกใช้เฉพาะกรณีที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีความเสี่ยงสูงที่จะหลบหนีหรือ ก่อภัยอันตราย หรือกรณีที่มีความจำเป็นต้องคุ้มครองผู้เสียหายหรือพยาน ซึ่งต้องมีการตรวจสอบ สถานที่อยู่ของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวอย่างเข้มงวดและการใช้วิธีการที่เบากว่าไม่เพียงพอต่อการป้องกันการ หลบหนีหรือภัยอันตรายนั้น

ข้อ ๑๓ ถ้าศาลเห็นว่าการใช้วิธีการตามข้อ ๘ (๑) ถึง (๔) ยังไม่เพียงพอต่อการป้องกันการ หลบหนีหรือก่อภัยอันตรายหรือความเสียหาย หรือเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตฉ้อฉลอันมี ผลกระทบต่อสาธารณชนส่วนรวม หรือพฤติการณ์แห่งคดีก่อให้เกิดความเสียหายแก่เศรษฐกิจหรือ สังคมอย่างร้ายแรง ศาลอาจเรียกหลักประกันได้ โดยให้คำนึงถึงความสามารถหรือข้อจำกัดในการหา หลักประกันของผู้ต้องหาหรือจำเลยประกอบด้วย

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่ศาลเห็นควรมีคำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน แต่หลักประกันที่ผู้ต้องหาขอปล่อยชั่วคราวเสนอมาไม่เพียงพอหรือไม่สามารถเสนอหลักประกันได้ทัน ศาลอาจพิจารณาปล่อยชั่วคราวไปพลางก่อน โดยจะนำวิธีการอื่นตามข้อ ๘ มาใช้ร่วมด้วยในระหว่าง นั้นก็ได้

ข้อ ๑๕ ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นชาวต่างประเทศขอปล่อยชั่วคราว ให้ศาลมีคำสั่ง อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต่อเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยยินยอมส่งมอบหนังสือเดินทางไว้ต่อศาลด้วย และให้ศาลมีคำสั่งห้ามผู้ต้องหาหรือจำเลยเดินทางออกนอกราชอาณาจักร เว้นแต่ศาลเห็นสมควรเป็น อย่างอื่น

ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยยินยอมส่งมอบหนังสือเดินทางตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลมอบสำเนาหนังสือเดินทางให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยดังกล่าวไว้แทน เมื่อศาลมีคำสั่งห้ามผู้ต้องหาหรือจำเลยเดินทางออกนอกราชอาณาจักร ให้ศาลมีหนังสือแจ้งคำสั่งไปยังสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเพื่อระงับการเดินทางออกนอกราชอาณาจักรจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น โดยให้ส่งสำเนาหนังสือเดินทางของผู้ต้องหาหรือจำเลยแนบไปพร้อมด้วย และเมื่อคดีถึงที่สุดหรือไม่มีเหตุจำเป็นที่จะต้องเก็บรักษาหนังสือเดินทางของผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ ให้คืนหนังสือเดินทางแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยพร้อมทั้งแจ้งยกเลิกคำสั่งห้ามเดินทางออกนอกราชอาณาจักรไปยังสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองโดยเร็ว

การกำหนดวงเงินประกัน

ข้อ ๑๖ ในกรณีปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน การกำหนดวงเงินประกันให้พิจารณา ดังนี้

๑๖.๑ คดีความผิดลหุโทษหรือที่มีโทษปรับสถานเดียว หากมีเหตุจำเป็นต้องมีประกันให้กำหนดวงเงินไม่เกินหนึ่งในสี่ของอัตราโทษปรับขั้นสูงสำหรับความผิดนั้น แต่หากมีพฤติการณ์พิเศษในคดีอาจกำหนดวงเงินเกินกว่าอัตราดังกล่าวได้ แต่ไม่เกินกึ่งหนึ่งของอัตราโทษปรับขั้นสูง

๑๖.๒ เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น คดีความผิดที่มีผลกระทบทางเศรษฐกิจซึ่งมีอัตราโทษปรับสูง ไม่ว่าจะมิโทษจำคุกด้วยหรือไม่ก็ตาม หากมีเหตุจำเป็นต้องมีประกันหรือมีประกันและหลักประกัน ให้กำหนดวงเงินไม่เกินหนึ่งในสี่ของอัตราโทษปรับขั้นสูงสำหรับความผิดนั้น แต่หากมีพฤติการณ์พิเศษในคดี อาจกำหนดวงเงินเกินกว่าอัตราดังกล่าวได้ แต่ไม่เกินอัตราโทษปรับขั้นสูง

๑๖.๓ คดีความผิดที่มีความเสียหายต่อทรัพย์สินมูลค่าสูงหรือส่งผลเสียหายในวงกว้าง เช่น ความผิดฐานฉ้อโกง ความผิดเกี่ยวกับการกักขังเงินอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน ความผิดเกี่ยวกับผู้บริหารสถาบันการเงิน เป็นต้น หากมีเหตุจำเป็นต้องมีประกันหรือมีประกันและหลักประกัน ให้กำหนดวงเงินไม่เกินหนึ่งในสามของราคาหรือมูลค่าทรัพย์สินที่ถูกประทุษร้าย แต่หากมีพฤติการณ์พิเศษในคดี อาจกำหนดวงเงินสูงกว่าหรือต่ำกว่าเกณฑ์ดังกล่าวได้ ในกรณีที่กำหนดวงเงินสูงกว่าเกณฑ์ดังกล่าว ต้องไม่เกินราคาหรือมูลค่าทรัพย์สินที่ถูกประทุษร้ายและให้ระบุเหตุอันจำเป็นโดยชัดแจ้ง การกำหนดวงเงินประกันพึงคำนึงถึงอัตราโทษจำคุกในคดีที่ถูกกล่าวหาประกอบด้วย เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยมิให้มีการเรียกประกันจนเกินควรแก่กรณี

๑๖.๔ คดีที่มีอัตราโทษจำคุก และไม่เข้ากรณีตามข้อ ๑๖.๑ ข้อ ๑๖.๒ ข้อ ๑๖.๓ ข้อ ๑๖.๕ และข้อ ๑๖.๖ ให้กำหนดวงเงินประกันโดยถือเกณฑ์ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท ต่อระหว่างโทษจำคุก ๑ ปี แต่หากมีพฤติการณ์พิเศษในคดี อาจกำหนดให้สูงกว่าวงเงินดังกล่าวได้ แต่ไม่ควรเกิน ๒๐,๐๐๐ บาท ต่อระหว่างโทษจำคุก ๑ ปี

๑๖.๕ คดีที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต ให้กำหนดวงเงินประกันไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท แต่หากมีพฤติการณ์พิเศษในคดี อาจกำหนดให้สูงกว่าวงเงินดังกล่าวได้ แต่ไม่เกิน ๖๐๐,๐๐๐ บาท

๑๖.๖ คดีที่มีโทษประหารชีวิต ให้กำหนดวงเงินประกันไม่เกิน ๔๐๐,๐๐๐ บาท แต่หากมีพฤติการณ์พิเศษในคดี อาจกำหนดให้สูงกว่าวงเงินดังกล่าวได้ แต่ไม่เกิน ๘๐๐,๐๐๐ บาท

กรณีตามข้อ ๑๖.๔ ๑๖.๕ และ ๑๖.๖ ถ้าลักษณะและพฤติกรรมแห่งคดี มีเหตุจำเป็นต้องกำหนดวงเงินประกันสูงกว่าที่วางไว้ข้างต้น ก็อาจเพิ่มวงเงินให้สูงขึ้นอีกได้ ทั้งนี้ ให้ระบุ เหตุอันจำเป็นโดยชัดแจ้ง

ข้อ ๑๗ คดีที่มีหลายข้อหา ไม่ว่าจะเป็ความผิดกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท หรือความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้ถือข้อหาที่มีอัตราโทษหนักที่สุดเป็นเกณฑ์ในการกำหนดวงเงินประกัน

ในกรณีที่จำเลยถูกฟ้องหลายคดีต่อศาลเดียวกัน ไม่ว่าจะถูกฟ้องพร้อมกันหรือต่างเวลากัน ศาลอาจกำหนดวงเงินประกันในแต่ละคดีให้ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ โดยให้ใช้หลักประกันร่วมกันก็ได้

ข้อ ๑๘ ในกรณีผู้ขอประกันเป็นญาติพี่น้องหรือมีความเกี่ยวพันโดยทางสมรส หรือผู้ขอประกัน ใช้หลักทรัพย์ที่มีค่าอย่างอื่นที่กำหนดราคามูลค่าที่แน่นอนและสะดวกแก่การบังคับคดีเป็นหลักประกัน ศาลจะกำหนดวงเงินประกันให้ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติก็ได้

หากผู้ขอประกันซึ่งเป็นญาติพี่น้องหรือมีความเกี่ยวพันโดยทางสมรสเป็นผู้ใช้เงินสดหรือ หลักทรัพย์ของผู้ขอประกันที่กำหนดราคามูลค่าที่แน่นอนและสะดวกแก่การบังคับคดีเป็นหลักประกัน ในการปล่อยชั่วคราว ศาลจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยให้ผู้ขอประกันวางเงินสดหรือหลักทรัพย์นั้น เพียงจำนวนร้อยละยี่สิบจากจำนวนวงเงินประกันที่ศาลกำหนดก็ได้

ข้อ ๑๙ ในกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นหญิงมีครรภ์หรือมีบุตรอายุไม่เกิน ๓ ปี อยู่ในความดูแล หรือเป็นผู้เจ็บป่วยซึ่งถ้าต้องขังจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ หรือเป็นผู้พิการหรือสูงอายุ ซึ่งโดยสภาพร่างกายหรือจิตใจอาจจะเกิดความทุกข์ยากลำบากเกินกว่าปกติในระหว่างต้องขัง ให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือกำหนดวงเงินประกันให้ต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ

การใช้หลักทรัพย์เป็นประกัน

ข้อ ๒๐ การปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักทรัพย์เป็นประกัน อาจใช้หลักทรัพย์ ดังต่อไปนี้

๒๐.๑ ที่ดินมีโฉนด ที่ดินมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือห้องชุด โดยมีโฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือหนังสือกรรมสิทธิ์ห้องชุด และหนังสือรับรองราคาประเมินของสำนักงานที่ดินมาแสดง หากจะนำสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินมาเป็นประกันด้วยก็จะต้องแสดง สำเนาทะเบียนบ้าน และหนังสือประเมินราคาส่งปลูกสร้างที่น่าเชื่อถือประกอบด้วย

๒๐.๒ หลักทรัพย์มีค่าอย่างอื่นที่กำหนดราคามูลค่าที่แน่นอนได้ เช่น พันธบัตร ที่ออกโดยหน่วยงานของรัฐ สลากออมสิน บัตรหรือสลากออมทรัพย์ของธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร เงินฝากของสถาบันการเงินหรือสหกรณ์ออมทรัพย์ ใบรับเงินฝากประจำธนาคาร ตัวแลกเงินที่ธนาคารเป็นผู้จ่ายและธนาคารผู้จ่ายได้รับรองตลอดไปแล้ว ตัวสัญญาใช้เงินที่ธนาคาร เป็นผู้ออกตัว เช็คที่ธนาคารเป็นผู้สั่งจ่ายหรือรับรองซึ่งสามารถเรียกเก็บเงินได้ในวันที่ทำสัญญาประกัน หนังสือค้ำประกันหรือหนังสือรับรองของธนาคารหรือบริษัทประกันภัยเพื่อชำระเบี้ยปรับแทนในกรณี ผิดสัญญาประกัน หนังสือรับรองการชำระเงินของกองทุนยุติธรรม หนังสือรับรองของส่วนราชการเพื่อ ขออนุญาตประกันตัวข้าราชการ เป็นต้น ทั้งนี้ ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ศาลตรวจสอบเพื่อขอคำยืนยัน จากหน่วยงานที่ออกพันธบัตร ธนาคาร บริษัทประกันภัย หรือส่วนราชการที่ออกหนังสือรับรองนั้น

เมื่อทำสัญญาประกันแล้ว ให้ศาลมีหนังสือแจ้งายัดไปยังสำนักงานที่ดิน สำนักงานเขต หรืออำเภอ หน่วยงานที่ออกพันธบัตร ธนาคารหรือสหกรณ์ออมทรัพย์ แล้วแต่กรณีทันที และเมื่อสัญญาประกันสิ้นสุดลง ให้รับคืนหลักประกันและแจ้งยกเลิกการอายัดโดยเร็ว ในกรณีที่ใช้หนังสือรับรองของบริษัทประกันภัยเป็นหลักประกัน ให้ศาลแจ้งจำนวนวงเงินประกันในสัญญาประกันให้บริษัทประกันภัยทราบด้วย

ข้อ ๒๑ กรณีที่มีการปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน ถ้าผู้ร้องขอประกันมีความประสงค์จะใช้เงินสดหรือหลักทรัพย์อื่นที่วางประกันไว้เป็นหลักประกันการปล่อยชั่วคราวในชั้นศาลให้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) ให้ผู้ร้องขอประกันระบุรายละเอียดเกี่ยวกับหลักประกัน ซึ่งรวมทั้งมูลค่าหรือราคาของหลักประกันดังกล่าวและวงเงินที่ได้ประกัน พร้อมทั้งแนบสำเนาภาพถ่ายหลักทรัพย์มากับคำร้องขอ ถ้าหลักทรัพย์นั้นเป็นที่ดินหรือห้องชุด ให้แนบสำเนาหนังสือสำคัญแสดงสิทธิในหลักทรัพย์และหนังสือรับรองราคาประเมินของสำนักงานที่ดินมาด้วย

(๒) ถ้าศาลเห็นสมควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดวงเงินประกันไม่เกินมูลค่าหรือราคาของหลักประกัน และปรากฏตามคำแถลงของพนักงานสอบสวนหรือคำฟ้องหรือคำแถลงของพนักงานอัยการว่าหลักประกันดังกล่าวยังอยู่ในความครอบครองของตน หรือมีหลักฐานอื่นที่น่าเชื่อถือว่าหลักประกันดังกล่าวยังอยู่ในความครอบครองของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี ให้ศาลมีคำสั่งให้ถือเอาหลักประกันนั้นเป็นหลักประกันในชั้นศาลได้ แต่ถ้าศาลกำหนดวงเงินประกันไว้สูงกว่ามูลค่าหรือราคาของหลักประกันนั้น ก็ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ร้องขอประกันวางหลักประกันอื่นเพิ่มเติมให้เพียงพอกับวงเงินที่ประกันนั้น

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าหรือราคาของหลักประกัน ศาลอาจเรียกผู้ครอบครองหลักประกันมาสอบถามหรือสั่งให้ผู้ร้องขอประกันเสนอหลักฐานการประเมินราคาใหม่ก็ได้

(๓) เมื่อมีคำสั่งอนุญาตตาม (๒) แล้ว ให้ศาลแจ้งให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี ส่งหลักประกันนั้นต่อศาลภายในเวลาที่กำหนด

การใช้บุคคลเป็นหลักประกัน

ข้อ ๒๒ การใช้บุคคลเป็นหลักประกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๑๔ วรรคสอง (๓) ให้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

๒๒.๑ บุคคลผู้เป็นหลักประกันจะต้องเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น เป็นบุพการี ผู้สืบสันดาน สามี ภริยา ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา นายจ้าง บุคคลที่เกี่ยวข้องกัน โดยทางสมรสหรือบุคคลที่ศาลเห็นว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเหมือนเป็นญาติพี่น้อง หรือมีความสัมพันธ์ในทางอื่นที่ศาลเห็นสมควรให้ประกันได้ และเป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่การงานหรือมีรายได้แน่นอน โดยมีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ยื่นคำร้องด้วยตนเอง และเสนอหนังสือรับรองจากต้นสังกัดหรือ นายจ้าง หรือหลักฐานอื่นที่เชื่อถือได้ และหากผู้ขอประกันมีคู่สมรส ให้แสดงหลักฐานการยินยอมของ คู่สมรสด้วย ในกรณีฉุกเฉินไม่อาจเสนอหนังสือรับรองได้ทัน ให้ผ่อนผันโดยแสดงหลักฐานอื่น เช่น บัตรประจำตัวที่แสดงฐานะเช่นนั้นและให้นำหนังสือรับรองหรือหนังสือยินยอมมาแสดงภายหลัง

(๒) ให้ทำสัญญาประกันได้ในวงเงินไม่เกิน ๑๐ เท่าของอัตราเงินเดือน หรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

(๓) การอนุญาต ให้พิจารณาจากเงินเดือนหรือรายได้ แต่หากวงเงินประกัน มียอดสูงกว่าวงเงินที่ผู้นั้นมีสิทธิประกันได้ ศาลอาจกำหนดให้ผู้ขอประกันวางเงินหรือหลักทรัพย์อื่นเพิ่มเติม ให้เพียงพอกับวงเงินประกันนั้นได้ หรืออาจให้มีผู้ขอประกันหลายคนร่วมกันทำสัญญาประกัน โดยใช้วงเงินของแต่ละคนรวมกันได้

(๔) หากผู้ประกันพ้นจากตำแหน่งหน้าที่การงาน ก็ให้คงมีสิทธิประกันต่อไป โดยศาลอาจใช้ดุลพินิจสั่งให้หาหลักประกันเพิ่มหรือดีกว่าเดิมได้

๒๒.๒ นิติบุคคลอาจเป็นผู้ขอประกันได้ ในกรณีที่กรรมการ ผู้แทน ตัวแทน หุ่นส่วน พนักงาน หรือลูกจ้างของนิติบุคคลนั้นตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้ทำสัญญาประกันได้ในวงเงินตามที่ ศาลเห็นสมควรเป็นกรณี ๆ ไป และศาลอาจกำหนดให้ผู้ขอประกันวางเงินหรือหลักทรัพย์อื่นตามจำนวน ที่เห็นสมควรเพิ่มเติมด้วยก็ได้ โดยจะต้องแสดงหนังสือรับรองการจดทะเบียนและหลักฐานแสดง ฐานะการเงิน และผู้มีอำนาจทำการแทน ในกรณีฉุกเฉินไม่สามารถนำต้นฉบับเอกสารมาแสดงได้ทัน ให้ผ่อนผันโดยแสดงสำเนาเอกสารดังกล่าวและให้นำต้นฉบับเอกสารมาแสดงภายหลัง

๒๒.๓ ในกรณีที่ส่วนราชการ ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการช่วยเหลือ ข้าราชการหรือลูกจ้างของทางราชการที่ต้องหาคดีอาญา เป็นผู้ร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว หากจำนวนเงิน ที่ระบุไว้ในหนังสือรับรองหรือคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวเพียงพอแล้ว ควรถือว่าหนังสือรับรองหรือ คำร้องนั้นเป็นหลักประกันที่น่าเชื่อถือได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๘ (๔)

ข้อ ๒๓ ผู้ต้องหาหรือจำเลยอาจทำสัญญาประกันตนเองได้

การทำสัญญาประกันตามวรรคหนึ่ง หากผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นพนักงานหรือประกอบวิชาชีพ เช่น แพทย์ เภสัชกร พยาบาล วิศวกร สถาปนิก ทนายความ ผู้สอบบัญชี ครู ผู้ประกอบวิชาชีพ ด้านสื่อมวลชนหรือผู้ประกอบวิชาชีพอื่นที่ศาลเห็นสมควรให้ประกันได้ และการกระทำที่ถูกล่ามว่า เป็นความผิดเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่หรือการปฏิบัติงานในการประกอบวิชาชีพนั้น ให้ผู้ต้องหาหรือ จำเลยทำสัญญาประกันตนเองได้ในวงเงินไม่เกิน ๑๕ เท่าของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

การพิจารณาสั่งปล่อยชั่วคราวภายหลังมีคำพิพากษา

ข้อ ๒๔ กรณีที่ศาลชั้นต้นหรือศาลชั้นอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน ๕ ปี ไม่ว่าจะเป็คดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงหรือคดีที่ต้องขออนุญาตฎีกาก็ตาม หากจำเลย ไม่เคยถูกคุมขังมาก่อนหรือได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้นและศาลชั้นอุทธรณ์

และไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนีหรือกักขังอันตรายใด ๆ ให้ศาลชั้นต้นพิจารณาสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยใช้วิธีการอย่างเดียวกับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณาหรือจะใช้เงื่อนไขหรือมาตรการที่เข้มงวดเพิ่มขึ้นก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องส่งให้ศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาสั่ง

ในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา หากจำเลยไม่เคยถูกคุมขังมาก่อนหรือได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้นหรือศาลชั้นอุทธรณ์ และไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนีหรือกักขังอันตรายใด ๆ แม้จำเลยยังไม่ได้ยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาหรือยังมิได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์หรือฎีกา ศาลที่มีอำนาจอาจมีคำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวโดยใช้เงื่อนไขหรือมาตรการอย่างเดียวกับศาลล่างหรือจะใช้เงื่อนไขหรือมาตรการที่เข้มงวดเพิ่มขึ้นก็ได้

การดำเนินการและการกำหนดแนวทางปฏิบัติอื่น

ข้อ ๒๕ การดำเนินการตามข้อบังคับนี้ ให้ใช้วิธีการประเมินความเสี่ยงและแบบพิมพ์ตามที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด

เพื่อให้การปฏิบัติตามข้อบังคับนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ศาลอาจกำหนดแนวทางปฏิบัติของศาลนั้นได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับข้อบังคับนี้

ข้อ ๒๖ ให้ศาลประกาศและเผยแพร่ข้อบังคับนี้และแนวทางปฏิบัติของศาลเกี่ยวกับการใช้มาตรการกำกับดูแลและการเรียกประกันในการปล่อยชั่วคราวให้ผู้ที่มีมาติดต่อและประชาชนได้ทราบโดยทั่วกัน

ข้อ ๒๗ ในกรณีจำเป็นต้องมีวิธีการใดในทางธุรการเพื่อให้ปฏิบัติตามข้อบังคับนี้ไปได้โดยเรียบร้อย ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้กำหนดวิธีการนั้น

ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

ปิยกุล บุญเพิ่ม

ประธานศาลฎีกา

ภาคผนวก 2

คำแนะนำของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใช้มาตรการกำกับดูแลในระหว่างปล่อยชั่วคราว

พุทธศักราช 2564

คำแนะนำของประธานศาลฎีกา
ว่าด้วยการใช้มาตรการกำกับดูแลในระหว่างปล่อยชั่วคราว
พ.ศ. ๒๕๖๔

ตามที่พระราชบัญญัติมาตรการกำกับดูแลและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล พ.ศ. ๒๕๖๐ กำหนดให้มีมาตรการกำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวขึ้น โดยมุ่งประสงค์ที่จะเสริมสร้างประสิทธิภาพในการป้องกันการหลบหนีและภัยอันตรายหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราวจากศาล ซึ่งนอกจากจะทำให้สังคมได้รับความปลอดภัยยิ่งขึ้นแล้ว ยังมีส่วนช่วยลดความจำเป็นในการเรียกหลักประกันลงด้วย ส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยากจนซึ่งไม่อาจหาหลักประกันมาวางย่อมมีโอกาสที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวเช่นเดียวกับผู้ต้องหาหรือจำเลยอื่น อันเป็นการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อีกทางหนึ่ง จึงสมควรจัดวางระบบการใช้มาตรการกำกับดูแลดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์ของกฎหมาย รวมทั้งส่งเสริมให้มีการใช้แพร่หลายมากขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๑ ประธานศาลฎีกา จึงออกคำแนะนำ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ การกำกับดูแล หมายถึง การสอดส่องดูแลให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนดซึ่งรวมถึงการรับรายงานตัวและการให้คำปรึกษาแก่บุคคลดังกล่าวด้วย เพื่อมิให้เกิดการหลบหนีหรือก่อภัยอันตรายหรือความเสียหายใด ๆ ดังที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๘

ข้อ ๒ ในกรณีปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๑๑ หากศาลเห็นว่า มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองสังคมจะมีคำสั่งกำหนดเงื่อนไขหรือสั่งใช้มาตรการกำกับดูแลกับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวนั้นก็ได้

ข้อ ๓ การปล่อยชั่วคราวในกรณีอื่นนอกจากข้อ ๒ ศาลพึงคำนึงถึงการใช้อธิกกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติและมาตรการกำกับดูแลเป็นเบื้องต้น

ข้อ ๔ เงื่อนไขที่อาจกำหนดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติในระหว่างปล่อยชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๘ วรรคสาม เช่น

- (๑) ให้มาศาลตามกำหนดนัด
- (๒) ห้ามยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- (๓) ห้ามเดินทางออกนอกประเทศหรือออกนอกพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง
- (๔) ห้ามพบหรือเข้าใกล้ผู้เสียหาย
- (๕) ห้ามออกจากที่อยู่อาศัย

- (๖) การเปลี่ยนหรือย้ายที่อยู่อาศัยต้องแจ้งให้ศาลทราบ
- (๗) ห้ามเข้าไปในสถานที่บางแห่ง
- (๘) ห้ามคบหาสมาคมกับบุคคลบางประเภท
- (๙) ให้รายงานตัวต่อผู้กำกับดูแลหรือบุคคลที่ศาลกำหนด
- (๑๐) ให้เข้ารับคำปรึกษาหรือการบำบัดรักษาความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ
- (๑๑) ให้เข้ารับการตรวจร่างกายเพื่อหาสารเสพติด
- (๑๒) ห้ามทำกิจกรรมหรือประกอบอาชีพบางอย่าง
- (๑๓) ห้ามพกพาอาวุธปืน
- (๑๔) ห้ามกระทำการตามที่อุทกกล่าวหาหรือฟ้องร้อง

ข้อ ๕ นอกจากกำหนดเงื่อนไขตามข้อ ๔ แล้ว ศาลจะกำหนดให้มีผู้กำกับดูแลเพื่อสอดส่องดูแลรับรายงานตัว หรือให้คำปรึกษาแก่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวด้วยก็ได้ โดยอาจแต่งตั้งจากบุคคลที่ขึ้นบัญชีไว้ต่อศาลหรือบุคคลอื่นที่ศาลเห็นว่า เหมาะสมและสามารถสอดส่องดูแลให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งของศาลได้ แต่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้นั้น

ในกรณีที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีความเสี่ยงสูงที่จะหลบหนีหรือก่อภัยอันตรายและมีการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับสถานที่อยู่หรือการเดินทางซึ่งต้องมีการตรวจสอบอย่างเข้มงวด ศาลอาจสั่งใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวควบคู่ไปด้วยก็ได้

ข้อ ๖ การกำหนดเงื่อนไขการแต่งตั้งผู้กำกับดูแลตลอดจนการสั่งใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ศาลพึงพิจารณากำหนดให้เหมาะสมและได้สัดส่วนกับพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นราย ๆ ไป

ถ้าศาลเห็นว่า การใช้วิธีการตามวรรคหนึ่งเป็นอันเพียงพอต่อการป้องกันการหลบหนีหรือก่อภัยอันตรายหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแล้ว ศาลจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่เรียกหลักประกันเลยก็ได้ เว้นแต่เป็นคดีเกี่ยวกับการทุจริตฉ้อฉลอันมีผลกระทบต่อสาธารณสุขส่วนรวมหรือการค้ายาเสพติดให้โทษที่พฤติการณ์แห่งคดีก่อให้เกิดความเสียหายแก่เศรษฐกิจและสังคมอย่างร้ายแรง

ข้อ ๗ ถ้าความปรากฏต่อมาว่า วิธีการที่กำหนดไว้ไม่เพียงพอหรือไม่เหมาะสม ศาลอาจมีคำสั่งให้ใช้วิธีการที่เข้มงวดเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๘ ภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว หากจำเลยไม่เคยถูกคุมขังมาก่อนหรือได้รับการปล่อยชั่วคราวในศาลชั้นต้นหรือศาลชั้นอุทธรณ์และไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนี ยิ่งเหยียดกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุอันตรายประการอื่นใด แม้ยังไม่มีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาหรือยังไม่ได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์หรือฎีกา ให้ศาลที่มีอำนาจนำวิธีการตามคำแนะนำนี้ไปใช้ประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวด้วยเพื่อให้จำเลยมีโอกาสได้รับการปล่อยชั่วคราวมากขึ้นและสามารถดูแลความปลอดภัยให้แก่สังคมได้ในขณะเดียวกัน

ข้อ ๙ การประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ศาลกับผู้กำกับดูแล อาจดำเนินการโดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ใดก็ได้

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องแต่งตั้งบุคคลซึ่งอยู่นอกเขตศาลเป็นผู้กำกับดูแล อาจขอให้เจ้าหน้าที่ศาลที่บุคคลดังกล่าวมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตของศาลนั้นประสานงานให้ และเพื่อความรวดเร็ว การติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่ศาลด้วยกันจะดำเนินการโดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

ข้อ ๑๐ การจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่ผู้กำกับดูแลให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วย มาตรการกำกับและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล และเพื่อให้การดำเนินการเป็นไป ด้วยความเรียบร้อย ศาลอาจแจ้งให้ผู้กำกับดูแลทราบถึงสิทธิที่จะได้รับเงินดังกล่าวหลังจากปฏิบัติ หน้าที่เสร็จสิ้นแล้วก็ได้

ข้อ ๑๑ ให้สำนักงานศาลยุติธรรมจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ผู้กำกับดูแล รวมทั้ง คู่มือในการปฏิบัติตนของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวและสนับสนุนการดำเนินการของศาลต่าง ๆ ให้เป็นไป ตามคำแนะนำนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔

เมทินี ชโลธร

ประธานศาลฎีกา

ภาคผนวก 3

ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และ
แนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พุทธศักราช 2565

ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม

ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว

พ.ศ. ๒๕๖๕

โดยที่ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกหลักประกันในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้กำหนดวิธีการปล่อยชั่วคราวและเรียกประกันขึ้นใหม่ จึงสมควรปรับปรุงระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว ที่ใช้บังคับอยู่เดิม อาศัยอำนาจตามมาตรา ๕ แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประธานศาลฎีกาจึงวางระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง และแนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๖๕”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวในคดีความผิดลหุโทษ และความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียว พ.ศ. ๒๕๔๔

(๒) ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๔๘

(๓) ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒

(๔) ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๔

วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในศาลสูง

ข้อ ๔ เพื่อความรวดเร็วและให้จำเลยได้รับความคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์และศาลฎีกาให้ศาลชั้นต้นปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว ในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกาโดยทางโทรสารหรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

๔.๑ เมื่อศาลชั้นต้นได้รับคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกาหรือ คำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้นที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต่อศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้รับส่ง สำเนาคำร้องดังกล่าวพร้อมสำเนาย่อสำนวนความเท่าที่จำเป็นไปยังศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี โดยทางโทรสารหรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในวันเดียวกันกับวันที่ยื่นคำร้องหรืออย่างช้าที่สุดในวันทำการรุ่งขึ้น เว้นแต่ในกรณีที่สำนวนความได้ส่งมายังศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วให้รับส่งมา เฉพาะคำร้องขอ ปล่อยชั่วคราวโดยระบุรหัสตามที่ศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาได้แจ้งให้แต่ละศาลทราบ พร้อมลงลายมือชื่อ ระบุชื่อและตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ในต้นฉบับเอกสารทุกแผ่นที่ส่งมาทางโทรสารหรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ส่วนต้นฉบับให้ศาลชั้นต้น เก็บรักษาไว้

ย่อสำนวนความที่ส่งไปยังศาลชั้นอุทธรณ์ ให้ส่งเท่าที่จำเป็น ดังนี้

(๑) กรณีที่คดีอยู่ในชั้นฝากขัง ให้จัดส่งสำเนาคำร้องขอฝากขัง และสำเนาศาพยานหลักฐานที่สำคัญ

(๒) กรณีที่คดีอยู่ในชั้นพิจารณา ให้จัดส่งสำเนาคำฟ้อง คำพยานโจทก์ปากสำคัญ หรือพยานหลักฐานสำคัญอื่น

(๓) สำเนาคำพิพากษา เฉพาะแผ่นแรกที่มีชื่อโจทก์จำเลย ส่วนที่อ้างถึงคำขอท้ายฟ้องและส่วนที่เป็นคำวินิจฉัย

(๔) ข้อมูลว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเคยได้รับการปล่อยชั่วคราวมาก่อนหรือไม่และมีการกำหนดราคาประกันไว้เท่าใด

(๕) คำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือโจทก์

(๖) พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีอื่นใดอันจะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาสั่งคำร้อง เช่น จำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่ มีภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวหรือไม่ เพียงใด

(๗) ความยินยอมของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์ที่สามารถตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทาง (ถ้ามี)

(๘) ข้อมูลบุคคลที่สมัครใจรับเป็นผู้กำกับดูแลผู้ต้องหาหรือจำเลยหากได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว (ถ้ามี)

ส่วนย่อสำนวนความที่ส่งไปยังศาลฎีกา อย่างน้อยต้องมีรายการเช่นเดียวกับวรรคก่อน

(๓) (๔) (๕) (๖) (๗) และ (๘)

เว้นแต่ศาลฎีกาหรือศาลชั้นอุทธรณ์กำหนดแบบย่อสำนวนความไว้เป็นอย่างอื่น ก็ให้ปฏิบัติตามนั้น

เมื่อศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาทำคำสั่งเสร็จแล้ว ให้แจ้งศาลชั้นต้นโดยทางโทรศัพท์หรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้คอยรับสำเนาคำสั่ง สำเนารายงาน และหนังสือแจ้งการอ่านคำสั่งคำร้องในศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาที่จะส่งไปทางโทรสารหรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แต่ถ้ามีการกำหนดเวลาจัดส่งเป็นที่แน่นอนไว้ล่วงหน้า ก็ให้ดำเนินการจัดส่งไปตามเวลาที่นัดหมายไว้

เมื่อศาลชั้นต้นได้รับแจ้งจากศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาหรือเมื่อถึงกำหนดเวลาที่นัดหมายไว้ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลหรือผู้ได้รับมอบหมายเป็นผู้รับสำเนาคำสั่ง คำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพร้อมสำเนารายงานกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาที่แจ้งว่าจะส่งต้นฉบับคำสั่งคำร้องของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกามาภายหลังและหนังสือแจ้งการอ่านคำสั่งคำร้อง ในกรณีที่มีการจัดส่งมาทางโทรสาร เมื่อได้รับโทรสารเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้รับโทรสารรีบติดต่อทางโทรศัพท์ไปยังศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของรหัสบนคำสั่งคำร้องของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาและผลของคำสั่ง หรือในกรณี

ที่มีการจัดส่งทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เมื่อได้จัดพิมพ์สำเนาคำสั่งคำร้อง สำเนารายงานกระบวนการพิจารณา และหนังสือแจ้งการอ่านคำสั่งคำร้องที่ได้รับทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์เรียบร้อยแล้ว ให้ผู้รับแจ้งยืนยัน การได้รับและความถูกต้องของข้อมูลตามระบบที่จัดวางไว้ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยทันที หลังจากตรวจสอบ ความถูกต้องแล้วให้ผู้รับลงลายมือชื่อ ระบุชื่อและตำแหน่งกำกับไว้ในเอกสารที่ได้รับจากศาลชั้นอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาทุกแผ่นด้วย หากผู้ได้รับมอบหมายเป็นผู้รับให้รายงานให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้น หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลทราบ แล้วแต่กรณี

เมื่อศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาได้รับแจ้งยืนยันทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากศาลชั้นต้นแล้ว ให้ศาลชั้นต้น ศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเก็บหลักฐานการรับและส่งข้อมูลไว้เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ

ให้ศาลชั้นต้นอ่านคำสั่งที่ได้รับทางโทรสารหรือทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้จำเลย หรือผู้ร้องขอประกันฟังในวันที่ได้รับคำสั่งนั้นหรืออย่างช้าในวันทำการรุ่งขึ้น และดำเนินการไปตามคำสั่ง ศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาโดยด่วน และแจ้งการอ่านกลับไปยังศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ถ้าจะต้องอ่าน ในวันทำการรุ่งขึ้น ให้ผู้รับเก็บสำเนาคำสั่งคำร้องและสำเนารายงานกระบวนการพิจารณาของศาลชั้นอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาที่ส่งมาใส่ซองปิดผนึกและลงลายมือชื่อคาบของผนึกไว้

ภายหลังจากที่ได้รับแจ้งการอ่านจากศาลชั้นต้น ให้ศาลสูงส่งสำเนาคำสั่งคำร้องขอลปล่อยชั่วคราว ต้นฉบับคำสั่งและรายงานกระบวนการพิจารณากลับไปยังศาลชั้นต้นเพื่อตรวจสอบและรวมสำนวนไว้

๔.๒ ในกรณีศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานครมีข้อขัดข้องไม่อาจดำเนินการตั้งระบุไว้ในข้อ ๔.๑ หรือเห็นว่าสามารถดำเนินการได้รวดเร็วกว่าข้อ ๔.๑ ให้ดำเนินการโดยให้ส่งคำร้องหรือ อุทธรณ์คำสั่งและสำนวนความที่ต้องใช้พิจารณาในการขอให้ปล่อยชั่วคราวใส่ซองปิดผนึกระบุหน้าของ ให้ชัดเจนว่าเป็นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกา แล้วนำส่งศาลชั้นอุทธรณ์หรือ ศาลฎีกาในวันเดียวกันหรืออย่างช้าในวันทำการรุ่งขึ้น เว้นแต่กรณีที่สำนวนความได้ส่งมายังศาลชั้นอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาแล้ว ให้รับส่งมาเฉพาะคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว

เมื่อได้รับของคำสั่งของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว ให้ศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานคร อ่านคำสั่งของศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาดังกล่าวให้จำเลยหรือผู้ร้องขอประกันฟังในวันที่ได้รับของคำสั่ง หรือในวันทำการรุ่งขึ้น และดำเนินการตามคำสั่งศาลชั้นอุทธรณ์หรือศาลฎีกาโดยด่วน

แนวทางปฏิบัติต่อผู้ถูกปล่อยชั่วคราว

ข้อ ๕ ในระหว่างรอฟังคำสั่งปล่อยชั่วคราวสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยังไม่ถูกคุมขัง ศาลพึงจัดสถานที่ที่เหมาะสมแยกต่างหากจากผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกคุมขัง เว้นแต่สถานที่ไม่อำนวย หรือมีเหตุเพื่อรักษาความปลอดภัย หรือมีเหตุจำเป็นประการอื่น

ข้อ ๖ ศาลพึงส่งจ่ายค่าพาหนะสำหรับการเดินทางไปศาลหรือเพื่อปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ ศาลกำหนดให้แก่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่ยากไร้ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลตามพระราชบัญญัติมาตรการ กำกับและติดตามผู้จับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล พ.ศ. ๒๕๖๐

ข้อ ๗ ให้ศาลจัดให้มีวิธีการในการควบคุมดูแลการขอให้ปล่อยชั่วคราวมิให้เกิดพฤติการณ์ในทางมิชอบหรือเอาเปรียบประชาชน

ข้อ ๘ ในกรณีที่การฝากขังสิ้นสุดลงโดยไม่มีการฟ้องคดี หรือมีการถอนคำร้องทุกข์หรือถอนฟ้องต่อศาล ศาลพึงแจ้งผู้ถูกปล่อยชั่วคราวและผู้เกี่ยวข้องทราบโดยเร็ว

ข้อ ๙ เพื่อให้การปฏิบัติตามระเบียบนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ศาลอาจกำหนดแนวทางปฏิบัติของศาลนั้นได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้

ข้อ ๑๐ ให้ศาลประกาศและเผยแพร่ระเบียบและแนวทางปฏิบัติในการปล่อยชั่วคราวของศาลให้ผู้ที่มาติดต่อและประชาชนได้ทราบโดยทั่วกัน

ข้อ ๑๑ ในกรณีจำเป็นต้องมีวิธีการใดในทางธุรการเพื่อให้ปฏิบัติตามระเบียบนี้ไปได้โดยเรียบร้อย ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้กำหนดวิธีการนั้น

ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

ปิยกุล บุญเพิ่ม

ประธานศาลฎีกา

ภาคผนวก 4

คำร้องขอลดยั้วคราวชั้นสอบสวน/พิจารณา/ฎีกา

○(๗)

คำร้องขอลดจ่ายชั่วคราว
ชั้นสอบสวน/พิจารณา/อุทธรณ์/ฎีกา

คดีหมายเลขคำที่/๒๕.....

คดีหมายเลขแดงที่/๒๕.....

ศาล.....

วันที่.....เดือน.....พุทธศักราช ๒๕.....

ความ อาญา

ระหว่าง {ผู้ร้อง/โจทก์
.....ผู้ต้องหา/จำเลย

ข้าพเจ้าผู้ต้องหา/จำเลย

ขอยื่นคำร้องขอให้ศาลลดจ่ายชั่วคราว มีข้อความตามที่กล่าวต่อไปนี้

- ข้อ ๑. ข้าพเจ้าประสงค์ขอให้ลดจ่ายชั่วคราวในชั้น สอบสวน พิจารณา อุทธรณ์/ฎีกา
 โดยมีญาติหรือบุคคลที่สามารถติดต่อได้ ดังนี้

๑. ชื่อ.....เกี่ยวข้องเป็น.....

หมายเลขโทรศัพท์.....

๒. ชื่อ.....เกี่ยวข้องเป็น.....

หมายเลขโทรศัพท์.....

- ข้าพเจ้ายินยอมปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขใด ๆ ของศาลเพื่อป้องกันการหลบหนี หรือเหตุอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการลดจ่ายชั่วคราว รวมถึงการใช้มาตรการกำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว
 ข้าพเจ้ายินยอมให้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับติดตามตัว (EM) ในระหว่างปล่อยชั่วคราว

ขอประทานศาลได้โปรดพิจารณาคำร้องนี้ด้วย

ควรมีครบแล้วแต่จะโปรด

ลงชื่อ.....ผู้ต้องหา/จำเลย

หมายเหตุ ข้าพเจ้ารอฟังคำสั่งอยู่ ถ้าไม่รอฟังว่าทราบแล้ว

.....ผู้ต้องหา/จำเลย

คำสั่งปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหา/ จำเลย

พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างสอบสวน/พิจารณา/อุทธรณ์/ฎีกา โดย

ไม่มีประกัน ให้ผู้ต้องหา/จำเลย สาบาน/ปฏิญาณตนว่าจะมาศาลตามนัดหรือหมายเรียก

กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ต้องหา/จำเลย ปฏิบัติในระหว่างปล่อยชั่วคราว ดังนี้

๑.....

๒.....

๓.....

ให้แต่งตั้ง เป็นผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว* โดยให้

มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

() สอดส่องดูแลให้ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด

() รับรายงานตัวแทนศาล โดยให้ผู้ต้องหา/จำเลย ไปรายงานตัวต่อผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวทุก วัน และให้มารายงานตัวต่อศาลในวันครบกำหนดฝากขังครั้งสุดท้าย หรือในวันที่.....

() ให้คำปรึกษา

มีหนังสือแจ้งคำสั่งให้ผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราวทราบ

มีประกันแต่ไม่ต้องวางหลักประกัน ให้.....ทำสัญญาประกันในวงเงิน.....บาท

ติดตามกรณีอิเล็กทรอนิกส์สำหรับติดตามตัว (EM) โดยกำหนดเงื่อนไข.....

มีประกันและมีเหตุจำเป็นให้เรียกหลักประกัน คีราคาประกันในวงเงิน.....บาท และวางหลักประกัน เต็มวงเงินประกัน/บางส่วนของวงเงินประกันเป็นเงิน.....บาท ให้ทำสัญญาประกัน และวางหลักประกันตามคำสั่งศาลก่อนปล่อยตัว หากไม่ดำเนินการ ให้หมายขัง

มีประกันและมีเหตุจำเป็นให้เรียกหลักประกัน คีราคาประกันในวงเงิน.....บาท แต่ตามคำร้องปรากฏว่าผู้ต้องหา/จำเลย ไม่สามารถเสนอหลักประกันได้ทันในวันนี้ / ผู้ต้องหา/จำเลย มี..... เป็นหลักประกันในวันนี้เพียง..... บาท จึงให้ทำสัญญาประกันและยึดหลักประกันดังกล่าวไว้ แต่หลักประกันที่ขาดอยู่มีจำนวนไม่มากและผู้ต้องหา/จำเลย ไม่มีพฤติการณ์หลบหนี จึงอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวไปพลางก่อน ให้ผู้ต้องหา/จำเลย นำหลักประกันส่วนที่เหลือมาวางศาลให้ครบภายใน.....วัน นับแต่วันนี้ มิฉะนั้นถือว่าผิดสัญญาประกัน

ผู้ต้องหา/จำเลย เป็นชาวต่างประเทศและยินยอมส่งมอบหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางไว้ต่อศาล จึงให้มอบสำเนาหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางแก่ผู้ต้องหา/จำเลย ไว้แทนและกำหนดเงื่อนไขห้ามเดินทางออกนอกราชอาณาจักร เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากศาล ก่อนปล่อยตัวให้มีหนังสือแจ้งสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองทราบ

อื่น ๆ (ระบุ)

ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เนื่องจาก.....

ให้ยกคำร้องขอปล่อยชั่วคราว หมายขัง แจ้งคำสั่งพร้อมเหตุผลเป็นหนังสือให้ผู้ต้องหา/ จำเลย/ผู้ร้องขอประกัน ทราบโดยเร็ว

ทราบคำสั่งแล้ว	
.....ผู้ร้องขอประกันผู้พิพากษา
.....ผู้ต้องหา/จำเลย	

*ถ้ายังไม่ได้กำหนดตัวผู้กำกับดูแลผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ให้ระบุในภายหลัง

แบบกรอกข้อมูลของผู้ต้องหา/จำเลย

ข้อมูล ผู้ต้องหา/จำเลย

ชื่อ-นามสกุล นาย/นาง/นางสาว.....
 เลขประจำตัวประชาชน.....
 หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่..... ID Line..... (จำเป็นต้องกรอก หากมี)
 ที่อยู่ปัจจุบันเลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน.....
 ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....
 รหัสไปรษณีย์.....
 ที่อยู่ตามทะเบียนราษฎรเลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน.....
 ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....
 รหัสไปรษณีย์.....
 ระดับการศึกษา.....
 อาชีพ.....

บุคคลที่สามารถติดต่อได้ที่ ๑

ชื่อ-นามสกุล นาย/นาง/นางสาว.....
 เลขประจำตัวประชาชน.....
 หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่..... ID Line..... (จำเป็นต้องกรอก หากมี)
 ที่อยู่ปัจจุบันเลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน.....
 ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....
 รหัสไปรษณีย์.....
 ที่อยู่ตามทะเบียนราษฎรเลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน.....
 ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....
 รหัสไปรษณีย์.....
 เกี่ยวข้องเป็น.....

บุคคลที่สามารถติดต่อได้ที่ ๒

ชื่อ-นามสกุล นาย/นาง/นางสาว.....
 เลขประจำตัวประชาชน.....
 หมายเลขโทรศัพท์เคลื่อนที่..... ID Line..... (จำเป็นต้องกรอก หากมี)
 ที่อยู่ปัจจุบันเลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน.....
 ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....
 รหัสไปรษณีย์.....
 ที่อยู่ตามทะเบียนราษฎรเลขที่..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน.....
 ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....
 รหัสไปรษณีย์.....
 เกี่ยวข้องเป็น.....

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อสกุล	นางสาวญาณัจฉรา รัตนพรม
วัน เดือน ปี เกิด	-
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน	ลาดพร้าว แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	มัธยมศึกษาโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ปริญญาตรีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2561 สำนักวิชาอบรมว่าความในพระบรมราชูปถัมภ์ ทยาความรู้รุ่นที่ 53 เนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์ รุ่นที่ 74
ประวัติการทำงาน	ฝ่ายกฎหมายที่ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

